
**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024**

**GMINA OLECKO
POWIAT OLECKI
WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO-MAZURSKIE**

ZAMAWIAJĄCY	GMINA OLECKO
WYKONAWCA	WESTMOR CONSULTING

Opracowanie:

Westmor Consulting

Urszula Wódkowska

Biuro: ul. Królewiecka 27, 87-800 Włocławek

Siedziba: ul. 1 Maja 1A, 87-704 Bądkowo

Autorzy:

Karolina Drzewiecka – Kierownik Projektu

Mateusz Grzelak – Młodszy Analityk

Spis treści

Spis treści.....	3
1. Wstęp.....	4
2. Podstawa prawna opracowania programu opieki nad zabytkami.....	5
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.....	7
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	10
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	10
4.2. Relacje programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	11
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	14
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie Gminy (analiza dokumentów programowych gminy).....	14
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.....	36
5.2.1. Zarys historii obszaru gminy.....	37
5.2.2. Krajobraz kulturowy.....	45
5.2.3. Zabytki nieruchome.....	49
5.2.4. Zabytki ruchome.....	49
5.2.5. Zabytki archeologiczne.....	50
5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych.....	51
5.2.7. Dziedzictwo niematerialne.....	53
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	56
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	62
5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy Olecko.....	67
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego – analiza szans i zagrożeń.....	80
7. Założenia programowe.....	82
7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami.....	82
7.2. Kierunki działań i zadania programu opieki.....	82
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami.....	84
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami.....	85
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.....	86
11. Załączniki.....	88
Spis tabel, fotografii, rysunków i załączników.....	108

1. Wstęp

Dziedzictwo kulturowe stanowi dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, a także dorobek czasów współczesnych. Jest to wartość materialna i niematerialna określająca nasze pochodzenie i kulturę. Na dorobek ten składają się zarówno elementy przyrodnicze, jak również wytwory i osiągnięcia cywilizacyjne ludzkości, m.in. w zakresie nauki, sztuki, architektury czy techniki. Elementem dziedzictwa kulturowego są zabytki, w tym: zabytki ruchome, zabytki nieruchome oraz zabytki archeologiczne. Są one nie tylko cennym źródłem informacji nt. życia naszych przodków, ale również ważnym elementem rozwoju społeczno-gospodarczego, bowiem bogate i różnorodne dziedzictwo kulturowe stanowi, istotną dla rozwoju lokalnych samorządów, atrakcję turystyczną. Dziedzictwo kulturowe jest zatem fundamentem tożsamości danej społeczności, dlatego ważna jest jego ochrona w celu zachowania tego dorobku dla przyszłych pokoleń.

Obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami wynika z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przyjęty w formie uchwały program stanowi element polityki samorządowej i służy podejmowaniu działań w zakresie inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego, a także promowania dziedzictwa kulturowego. Powinien być narzędziem mającym na celu eksponowanie walorów krajobrazu kulturowego, jak również wykorzystanie dorobku kulturowego na cele społeczne, gospodarcze i edukacyjne. Głównym odbiorcą programu jest lokalna społeczność, w tym właściciele i użytkownicy obiektów zabytkowych, ale także wszyscy mieszkańcy danej jednostki samorządu terytorialnego, którzy poprzez swoją działalność, wpływają na zachowanie i pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego danego obszaru.

Celem opracowania **Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Olecko na lata 2021-2024** jest dążenie do poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego, a przez to zachowanie piękna krajobrazu kulturowego. Program ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy Olecko. Wskazane w Programie działania są skierowane na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Głównymi odbiorcami niniejszego dokumentu są mieszkańcy gminy, którzy bezpośrednio odczuwają efekty jego wdrażania. Poprzez działania edukacyjne, realizacja Programu może budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości oraz zacieśnia procesy integracyjne w społeczności lokalnej.

Reasumując, przedmiotem niniejszego opracowania jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych gminy Olecko, a celem jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

2. Podstawa prawna opracowania programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i opracowania programu opieki nad zabytkami jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz.U. 2020 poz. 282 z późn. zm.). Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Ustawa wprowadza obowiązek sporządzania programów przez samorządy, zarówno na szczeblu wojewódzkim, powiatowym, jak i gminnym. W myśl art. 87 ustawy, programy opieki nad zabytkami opracowywane są na 4 lata i mają na celu w szczególności:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 2) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 3) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 4) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 5) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 6) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z realizacji programu zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) co 2 lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Kolejne sporządzane programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

Poprzednio obowiązującym Programem opieki nad zabytkami dla gminy Olecko był Program opieki nad zabytkami gminy Olecko na lata 2016-2019 przyjęty Uchwałą Nr ORN.0007.28.2016 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 kwietnia 2016 roku, który określał następujące priorytety realizacji działań:

- Priorytet I: Ochrona zachowanych elementów zabytkowych układu urbanistyczno-przestrzennego gminy,
- Priorytet II: Praktyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla wykreowania produktu turystycznego,
- Priorytet III: Popularyzacja i edukacja w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym,
- Priorytet IV: Stworzenie gminnego systemu ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez zapewnienie warunków organizacyjnych i finansowych umożliwiających sprawowanie skutecznej opieki nad substancją zabytkową oraz właściwe utrzymanie i zagospodarowanie obiektów zabytkowych.

W okresie obowiązywania poprzedniego Programu zrealizowano następujące działania:

- publikacja informacji o zabytkach w mieście na gminnej stronie internetowej,
- publikacja informacji o zabytkach w mieście w formie wycieczek na gminnej stronie internetowej,
- wykonanie aplikacji mobilnej Olecko i okolice-przewodnik, gdzie znajduje się oferta zwiedzania miasta szlakiem zabytków,
- druk przewodnika turystycznego, w którym znajduje się opisana oferta zwiedzania miasta szlakiem zabytków - Spacerkiem po Olecku,
- stworzenie bazy danych dotyczących zabytków w portalu mapowym SIP UM Olecko,
- popularyzacja i edukacja w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym w:
  - Przedszkolu z Oddziałami Integracyjnymi Krasnal w Olecku,
  - Szkole Podstawowej Nr 1 im. H. Sienkiewicza w Olecku,
  - Szkole Podstawowej Nr 2 im. Mikołaja Kopernika w Olecku,
  - Szkole Podstawowej Nr 3 im. Jana Pawła II w Olecku,
  - Szkole Podstawowej Nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi im. ks. Jana Twardowskiego w Olecku,
  - Szkole Podstawowej w Judzikach,
  - Szkole Podstawowej w Babkach Oleckich,
- sporządzenie MPZP wraz z wprowadzeniem odpowiednich zapisów dotyczących kształtowania przestrzeni i zabudowy,
- zadania inwestycyjne:
  - zagospodarowanie terenu na zapleczu budynków przy pl. Wolności 19-21,
  - budowa drogi gminnej Sedranki – dr. wojewódzka nr 653 (ze ścieżką pieszo-rowerową),

- podjęcie prac dokumentacyjnych i projektowych mających na celu uatrakcyjnienie oraz włączenie obiektów zabytkowych do ruchu turystycznego:
  - projekt budowy ścieżki rowerowej trasa: Olecko-Olecko Kolonia, Jaśki, Duły, Gordejki Małe, Doliwy – gr. gminy,
  - projekt zagospodarowania nabrzeża rzeki Lega w mieście,
  - projekt budowy amfiteatru nad jeziorem Olecko-Wielkie.

Ponadto na terenie gminy funkcjonują ścieżki turystyczne umożliwiające wędrowanie pozwalające na zapoznanie się z walorami przyrodniczymi i kulturowymi gminy. W latach 2016-2019 wspierane były inicjatywy lokalnych środowisk w promowaniu zasobów kulturowych i walorów środowiska naturalnego gminy, m.in. gra terenowa „Poznajemy zabytki Olecka”, zadanie publiczne pt. „Z biegiem rzeki Legi” upowszechniające aktywność turystyczną wśród mieszkańców, w ramach którego opracowano mapę ciekawych i atrakcyjnych turystycznie punktów wzdłuż biegu rzeki Lega, zadanie publiczne pt. „Koniem i kajakiem przez gminę Olecko”, którego celem było upowszechnianie turystyki poprzez organizację w Olecku imprez promujących aktywny wypoczynek. Szkoły podstawowe i przedszkole organizowały również szereg konkursów i zajęć edukacyjnych o tematyce dotyczącej ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym. Uczniowie opiekowali się także grobami i miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki w Polsce objęte zostały ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Art. 5 Konstytucji RP brzmi: *„Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”*. Zaś w art. 6 ust. 1 Konstytucji RP czytamy: *„Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”*. Natomiast art. 86 Konstytucji RP wskazuje, że *„każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie”*.

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest wspomniana ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz.U. 2020 r. poz. 282, z późn. zm.). Ustawa określa m.in. przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi.

Zgodnie z art. 3 ww. ustawy zabytek to „nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”.

Zabytki dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytki archeologiczne – zabytki nieruchome, będące powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożone z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytki ruchome, będące tym wytworem.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami takie, jak:

- ochrona zabytków,
- opieka nad zabytkiem,
- zabytki nieruchome,
- zabytki ruchome,
- zabytki archeologiczne,
- formy ochrony zabytków, wśród których wyróżnia się: wpis do rejestru zabytków (w tym wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa), uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego, ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego,
- rejestr zabytków,
- pomnik historii,
- park kulturowy.

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. Zadania publiczne o charakterze ponadgminnym określa ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 r., poz. 713 z późn. zm.).

W myśl art. 18 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się m.in. przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz

miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy.

Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: zabytki nieruchomości wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchomości znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, inne zabytki nieruchomości wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Z punktu widzenia niniejszego opracowania istotne jest uwzględnienie innych uregulowań prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które znajdują się w wielu obowiązujących ustawach, w tym w:

- ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2020 r., poz. 293 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2020 r., poz. 1333),
- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2020 r., poz. 1219 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2020 r., poz. 55 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2020 r., poz. 1990),
- ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2020 r., poz. 194),
- ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2020 r., poz. 1057).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 2020 r. poz. 902),
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. z 2019 r., poz. 1479).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. z 2020 r., poz. 164 z późn. zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

KRAJOWY PROGRAM OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2019-2022

Dokument stanowi załącznik do uchwały nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. (poz. 808). Głównym celem Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022 jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami, poprzez realizację trzech celów szczegółowych, podzielonych na następujące kierunki działań:

Cel szczegółowy 1: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym;
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym;

Cel szczegółowy 2: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami”:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami;
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego;

Cel szczegółowy 3: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa”:

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości;
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Cele gminy Olecko w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego są spójne z celami na szczeblu krajowym i wpisują się przede wszystkim w cel strategiczny 2 i 3 oraz wzmacniają realizację kierunków działań w nich zawartych.

STRATEGIA ROZWOJU KAPITAŁU SPOŁECZNEGO (WSPÓLDZIAŁANIE, KULTURA, KREATYWNOSĆ) 2030

Strategia została przyjęta Uchwałą nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. w sprawie przyjęcia „Strategii rozwoju kapitału społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030”. Stanowi ona kontynuację i aktualizację przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 26 marca 2013 r. Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 i jest jednym z instrumentów realizacji Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz jedną z dziewięciu horyzontalnych zintegrowanych strategii rozwoju.

Obecnie obowiązująca Strategia zakłada trzy cele szczegółowe:

1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne poprzez: usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami, rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej.

2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich poprzez: tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze, ochronę dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury, digitalizację, cyfrową rekonstrukcję i udostępnianie dóbr kultury, umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę, wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.
3. Wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego kraju przez sektory kultury i kreatywne poprzez: wzrost udziału sektorów kreatywnych w rozwoju gospodarczym kraju, rozwój kompetencji zawodowych na potrzeby branż kreatywnych, wzmocnienie potencjału kreatywnego społeczeństwa.

Założenia *Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Olecko na lata 2021-2024* wpisują się w cele i założenia przyjęte w powyższym Dokumencie, głównie poprzez realizację celu szczegółowego 2, w tym poprzez ochronę dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dzieł kultury.

4.2. Relacje programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

WARMIŃSKO-MAZURSKIE 2030. STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO

Strategia została przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego nr XIV/243/20 z dnia 18 lutego 2020 r. i stanowi odpowiedź samorządu województwa na zmieniającą się sytuację polityczną kraju i warunki społeczno-gospodarcze oraz przestrzenne regionu.

Celem głównym Strategii województwa jest:

„spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy”

Cel ten realizowany jest przez następujące cele strategiczne:

1. Kompetencje przyszłości;
2. Inteligentna produktywność;
3. Kreatywna aktywność;
4. Mocne fundamenty.

Założenie zawarte w *Programie opieki nad zabytkami dla Gminy Olecko na lata 2021-2024* są spójne i wpisują się w priorytety oraz cele strategiczne zawarte w *Strategii rozwoju województwa* poprzez realizację **celu strategicznego 2. Inteligentna produktywność**, w ramach którego uwzględniono m.in.: tworzenie nowych i udoskonalanie istniejących produktów turystycznych z wykorzystaniem nowych technologii, a także podniesienie jakości

usług poprzez zastosowanie aplikacji, wizualizacji oraz wprowadzanie IT do obsługi ruchu turystycznego m.in. w muzeach, w terenie w tym na obszarach archeologicznych i cennych kulturowo oraz przyrodniczo.

Wspólnie, dokumenty te przyczynią się do zachowania dziedzictwa kulturowego województwa warmińsko-mazurskiego.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO NA LATA 2020-2023

Program przyjęty został Uchwałą Nr XIII/228/19 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 grudnia 2019 roku. Jego realizacja przyczyni się do poprawy stanu zachowania zabytków oraz wzmocnienia tożsamości lokalnej i rozwoju społeczeństwa województwa warmińsko-mazurskiego.

Celem głównym określonym w Programie jest: ochrona i zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego oraz kształtowanie tożsamości regionalnej województwa warmińsko-mazurskiego.

Celami szczegółowymi i kierunkami działań są:

- Poprawa stanu zachowania i ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego:
  - Dążenie do poprawy stanu zachowania i utrzymania zabytków i ich otoczenia oraz krajobrazu kulturowego;
  - Utworzenie zintegrowanego systemu informacji na temat dziedzictwa kulturowego województwa;
  - Wspieranie inicjatyw mających na celu obejmowanie ochroną lub podnoszenia rangi ochrony obiektów i obszarów o najcenniejszych wartościach dziedzictwa kulturowego, świadczących o specyfice i tożsamości województwa;
  - Wspieranie finansowe prac remontowo-konserwatorskich i konserwacji obiektów zabytkowych;
- Wykorzystanie potencjału zasobów dziedzictwa kulturowego w polityce rozwoju województwa:
  - Wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego do rozwoju gospodarczego, w tym w szczególności turystyki;
  - Rozwój działalności muzealnej;
  - Promowanie i upowszechnianie wiedzy o regionie i jego dziedzictwie kulturowym i tożsamości kulturowej;
  - Tworzenie warunków do szerokiej współpracy na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego;

- Wsparcie finansowe działań i inicjatyw wykorzystujących potencjał dziedzictwa kulturowego regionu;
- Uwzględnianie problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego w regionalnych dokumentach planistycznych i programowo-strategicznych oraz innych dokumentach (m. in. planach ochrony parków krajobrazowych).

Działania zawarte w *Programie opieki nad zabytkami dla Gminy Olecko na lata 2021-2024* są spójne z kierunkami działań zawartymi w wojewódzkim Programie opieki nad zabytkami.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego został przyjęty Uchwałą nr XXXIX/832/18 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 sierpnia 2018 r. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa stanowi podstawowe narzędzie dla kształtowania przez samorząd wojewódzki regionalnej polityki przestrzennej. Głównym celem polityki przestrzennej jest *ład przestrzenny i zrównoważony rozwój jako podstawa kształtowania polityki przestrzennej województwa*.

Celami szczegółowymi, wspierającymi cel główny są:

- Dążenie w gospodarowaniu przestrzenią do uporządkowania i harmonii pomiędzy różnymi elementami i funkcjami tej przestrzeni dla ochrony ładu przestrzennego, jako niezbędnego wyznacznika równoważenia rozwoju,
- Podwyższenie konkurencyjności regionu, w szczególności poprzez podnoszenie innowacyjności i atrakcyjności jego głównych ośrodków miejskich,
- Poprawa jakości wewnętrznej regionu poprzez promowanie integracji funkcjonalnej i tworzenie warunków dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, z wykorzystaniem potencjałów wewnętrznych,
- Poprawa dostępności terytorialnej regionu w relacjach zewnętrznych i wewnętrznych poprzez rozwijanie systemów infrastruktury technicznej, w tym infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej,
- Zachowanie i odtwarzanie wysokiej jakości struktur przyrodniczo-kulturowych i krajobrazowych regionu oraz zrównoważone korzystanie z zasobów środowiska, stanowiące istotny element polityki rozwoju województwa,
- Zwiększenie odporności przestrzeni województwa na zagrożenia naturalne i antropogeniczne oraz utratę bezpieczeństwa energetycznego, a także uwzględnianie w polityce przestrzennej regionu potrzeb obronnych państwa.

Zapisy zawarte w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego zostały uwzględnione podczas sporządzania przedmiotowego *Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Olecko na lata 2021-2024*.

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU OLECKIEGO NA LATA 2016 - 2025

Strategia przyjęta została Uchwałą Nr XII/63/2015 Rady Powiatu w Olecku z dnia 26 listopada 2015 roku.

Wyznaczono w niej następujące cele strategiczne:

- Nowoczesna infrastruktura rozwoju,
- Edukacja,
- Kultura i kultura fizyczna,
- Turystyka i promocja,
- Aktywna polityka rynku pracy,
- Ochrona środowiska przyrodniczego,
- Ochrona zdrowia i pomoc społeczna.

Program opieki nad zabytkami dla Gminy Olecko na lata 2021-2024 wpisuje się przede wszystkim w obszar Kultura i kultura fizyczna, a dokładniej w wyznaczony w jego ramach cel operacyjny: Dbłość o dziedzictwo kulturowe Powiatu Oleckiego, upowszechnianie wiedzy w tym zakresie oraz organizacja działań ochronnych. Oba programy są zatem ze sobą spójne.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie Gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY OLECKO DO 2025 ROKU

Strategia przyjęta została Uchwałą nr ORN.0007.93.2015 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 grudnia 2015 r.

Celem głównym wyznaczonym w Strategii jest wzrost konkurencyjności Gminy Olecko w zakresie jakości życia, warunków prowadzenia działalności gospodarczej oraz oferty wypoczynkowej.

Realizowany on będzie przez następujące cele strategiczne:

- Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej,
- Wzrost atrakcyjności zamieszkania,
- Wzrost atrakcyjności turystycznej,
- Wzrost współpracy.

Program opieki nad zabytkami dla Gminy Olecko na lata 2021-2024 wpisuje się przede wszystkim w założenia celu strategicznego „Wzrost atrakcyjności zamieszkania”, w ramach którego określono takie przedsięwzięcia, jak: Wzmacnianie aktywności kulturowej, ale także celu strategicznego „Wzrost atrakcyjności turystycznej”, w ramach którego realizowane są

działania promujące walory przyrodnicze i kulturowe Gminy. Przedmiotowy dokument wykazuje zatem spójność ze Strategią Rozwoju Miasta i Gminy Olecko.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY OLECKO

Podstawowym celem sporządzania Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego jest określenie polityki przestrzennej gmin, w tym miejscowych zasad zagospodarowania przestrzennego.

Z zapisów zawartych w wyżej wymienionym Studium wynika, że dla Miasta i Gminy Olecko dziedzictwo kulturowe oraz zabytki stanowią ważną część układu funkcjonalno-przestrzennego terenu. W dokumencie wskazano zabytki na terenie miasta i gminy oraz zasady ich ochrony. Podstawowym warunkiem rozwoju zagospodarowania, wynikającym z wartości kulturowych, jest stała weryfikacja stanu zabytków na obszarze miasta i gminy i podjęcie decyzji dotyczących ich ochrony, co jest niezbędne dla uporządkowania istniejącego zagospodarowania i podniesienia poziomu estetycznego wizerunku Miasta i Gminy.

W Studium zawarte są również zapisy dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego miasta i gminy poprzez strefy ochrony konserwatorskiej. Zakres i sposób ochrony dziedzictwa kulturowego Miasta i Gminy Olecko określono w postaci stref ochrony konserwatorskiej: B – ochrony częściowej, E – ochrony ekspozycji, K – ochrony krajobrazu oraz obszaru podlegającego rygorom ochrony archeologicznej ze względu na znaczne nasycenie śladami kultury materialnej, a także terenu nierozpoznanego pod względem archeologicznym.

Strefa B – częściowej ochrony konserwatorskiej – obejmuje ochronę układu przestrzennego i elementów jednostek osadniczych o wyróżniających się wartościach kulturowo – krajobrazowych. Obowiązuje zachowanie charakteru i skali obiektu z możliwością wprowadzania nowych elementów z zachowaniem tradycyjnych form oraz kontynuacji istniejącego układu.

W strefie tej należy:

- zachować zasadnicze elementy historycznego rozplanowania przestrzennego (układu dróg, sposobu kształtowania wnętrza, wykorzystania naturalnych walorów krajobrazowych, rozłogu pól itp.);
- prowadzić remonty z zastosowaniem zasady dostosowania współczesnej funkcji do wartości zabytkowej obiektów;
- dostosować nową zabudowę do istniejącej historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali, bryły, rozwiązań konstrukcyjnych i materiałowych zabudowy;
- dążyć do zlikwidowania uciążliwych funkcji i negatywnych dominant architektonicznych;

- dążyć do uporządkowania brył i elewacji (zharmonizowanie przybudówek, wprowadzenie dachów o lokalnej, historycznej genezie, zachowanie jednorodności oraz historycznego pokrycia dachu, zachowania i odtworzenia detalu architektonicznego, kolorystyki, historycznych podziałów stolarki okiennej, utrzymania pierwotnych kształtów przepruć okiennych itp.).

Strefa E – ochrony ekspozycji – obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania historycznych układów przestrzennych lub obiektów zabytkowych o szczególnych wartościach krajobrazowych. Dotyczy to wyznaczania terenów wyłączonych spod zabudowy lub określenie jej nieprzekraczalnych gabarytów. Zaleca się opracowanie studiów widokowych, krajobrazowo – architektonicznych jako materiał wejściowy do opracowania planów miejscowych.

W obrębie wyżej wymienionych poszczególnych stref przewiduje się działania konserwatorskie w różnym zakresie:

- ochrony (dot. istniejących walorów zachowanych w dobrym stanie), konserwacji (dot. przywrócenia właściwego stanu zachowania walorów układu lub elementów historycznych);
- rewitalizacji – przywrócenia właściwego stanu przekształconych układów i elementów historycznych, odtworzenie zniszczonych układów lub elementów historycznych.

Strefa K – ochrony krajobrazu kulturowego – obejmuje teren krajobrazu integralnie związanego z zespołem zabytkowym znajdujący się w jego otoczeniu lub obszary o ukształtowanym, w wyniku działalności ludzkiej, charakterystycznym wyglądzie.

Działania konserwatorskie w strefie K obejmują:

- restaurację zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, ewentualnie z częściowym ich odtworzeniem;
- ochronę krajobrazu naturalnego związanego kompozycyjnie z historycznym założeniem;
- ochronę form i sposobu użytkowania terenów takich jak: rozłogi pól, układ dróg, układ wodny (cieki wodne, stawy), zadrzewień śródpolnych, alei i szpalerów drzew.

W założeniach planistycznych nowych dróg należy uwzględniać następujące walory krajobrazu kulturowego:

- nową zabudowę należy poddać szczególnym rygorom odnośnie gabarytów i sposobów kształtowania bryły;
- wskazane jest zlikwidowanie elementów dysharmonijnych.

Na terenie miasta Olecka w obrębie strefy przybrzeżnej jeziora ustala się obowiązek ochrony i starannego kształtowania panoramy miasta widocznej z jeziora i wschodniego jego brzegu.

W ramach planów miejscowych wykonywanych dla tych obszarów, należy opracowywać studia krajobrazowe.

W *Programie opieki nad zabytkami dla Gminy Olecko na lata 2021-2024* uwzględniono ustalenia wynikające ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Olecko.

MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

W tabeli poniżej przedstawiono wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na obszarze gminy Olecko, w tym te, w których ustalono zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Tabela 1. Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na obszarze gminy Olecko, w tym zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
1.	Uchwała Nr XXXIX/257/97 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 28 listopada 1997 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego pomiędzy ulicą Gołdapską i jeziorem Olecko Wielkie.	Nie ustalono
2.	Uchwała Nr XL/267/97 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 19 grudnia 1997 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego przy ulicy Targowej i Kościuszki w Olecku.	Nie ustalono
3.	Uchwała Nr XL/269/97 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 19 grudnia 1997 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego przy ul. 11-go Listopada i Sokolej w Olecku.	Nie ustalono
4.	Uchwała Nr XX/159/2000 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 marca 2000 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych przy ul. Gołdapskiej i Parkowej w Olecku.	<p>§ 4. IV. Ustalenia dotyczące zasad ochrony środowiska: — architekturę wkomponować w otoczenie, charakterem zbliżoną do „starej” architektury miasta.</p>
5.	Uchwała Nr XX/160/2000 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 marca 2000 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenów miasta Olecko.	Nie ustalono
6.	Uchwała Nr XX/162/2000 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 marca 2000 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów turystyczno - wypoczynkowych nad jeziorem Olecko Wielkie w Olecku.	<p>§ 13. 2. Tereny oznaczone na rysunku planu symbolem 4 ZW. 6ZP. 7 UT i 8KX stanowią cenny kompleks zespołu parkowego wymagającego ochrony i wszelkie zmiany w tych obszarach muszą być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody.</p>
7.	Uchwała Nr XXI/170/2000 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 27 kwietnia 2000 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenu przy ulicach Kopernika i Armii Krajowej w Olecku.	Nie ustalono
8.	Uchwała Nr XXVII/208/2000 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 listopada 2000 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Śródmieście I” w Olecku.	<p>§ 3. 1. Ustalenia w zakresie kształtowania zabudowy.</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
		<p>6) Teren opracowania planu położony jest w granicach strefy ochrony konserwatorskiej „SOK”. Wszystkie decyzje dotyczące gospodarowania przestrzenią i obiektami muszą być uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;</p> <p>§ 12.</p> <p>8. MW - Teren istniejącej zabudowy mieszkaniowej do zachowania z możliwością adaptacji i modernizacji lub przebudowy czy rekonstrukcji na warunkach uzgodnionych z konserwatorem zabytków - dotyczy to budynków nr: 20, 16, 14, 12, 10, 8. Zaleca się uporządkowanie zabudowy gospodarczej, mającej na celu eliminowanie budynków wyeksploatowanych. W ramach konturu adaptuje się budynki gospodarcze oznaczone na rysunku planu, oraz dopuszcza się możliwość budowy placów manewrowych, miejsc postojowych i urządzeń gospodarczych (czyli wspólnych przestrzeni użytkowych).</p> <p>10. UT, US - Teren istniejącej zabudowy objętej ochroną konserwatorską (stajnia i stodoła). Dopuszcza się możliwość ich adaptacji, przebudowy i remontu, zmian ich przeznaczenia pod usługi turystyczno-rekreacyjno- wypoczynkowe. Zakłada się powiększenie działki o tereny bezpośrednio do nich przylegające w konturze określonym jak na rysunku planu. Proponowane funkcje to stacja wodna, wypożyczalnia sprzętu, biuro informacji turystycznej, salon gier itp. Zakres adaptacji należy uzgodnić z Konserwatorem Zabytków w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> — ukształtowanie elewacji, — formy i pokrycie dachowe, — materiałów elewacyjnych, — podstawowego układu konstrukcyjnego, — detalu architektonicznego. <p>12. UT,UH - Teren istniejącej zabudowy objętej ochroną konserwatorską (były magazyn). Dopuszcza się zmianę przeznaczenia obiektu na warunkach Konserwatora Zabytków pod usługi turystyczne, mieszkanie dla właściciela, pokoje gościnne oraz pomieszczeń drobnego handlu. Zakłada się powiększenie działki o tereny przylegające jak na rysunku planu w celu zorganizowania miejsc postojowych dla samochodów w obrysie działki.</p>
9.	Uchwała Nr XXXVII/273/01 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 10 sierpnia 2001 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Olecka - „Szyjka”.	Nie ustalono
10.	Uchwała Nr XLIII/316/02 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 28 lutego 2002 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Olecko w obrębie jeziora Dobskiego.	<p>§ 28.</p> <p>1. W odniesieniu do wyróżnionych na rysunku planu budynków o wartościach kulturowych wszelkie działania inwestycyjne wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Oddziałem Służby Ochrony Zabytków.</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
		<p>2. Nieczynny odcinek linii kolejowej Gordejki-Olecko, nasyp ziemny z 1908 r. adaptuje się na cele ścieżki rowerowej. Wszelkie działania inwestycyjne wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Oddziałem Służby Ochrony Zabytków.</p> <p>3. Ustala się następujące przedsięwzięcia z zakresu ochrony archeologicznej w poszczególnych wsiach (numery stanowisk są zgodne z numeracją AZP - Archeologiczne Zdjęcie Polski, informacje o poszczególnych stanowiskach są przechowywane w zbiorach Służby Ochrony Zabytków w Olsztynie):</p> <p>Dobki:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Stanowisko 1. Ślad osadnictwa z epoki kamienia. Na stanowisku mogą być prowadzone prace ziemne pod nadzorem archeologicznym. 2. Stanowisko 3. Osada późnośredniowieczna i nowożytna. Na stanowisku mogą być prowadzone prace ziemne wyłącznie pod nadzorem archeologicznym, zaś w wypadku odkrycia obiektów lub warstw kulturowych niezbędne będzie przeprowadzenie ratowniczych badań wykopaliskowych. 3. Stanowisko 4. Ślad osadnictwa nieokreślonej kultury pradziejowej oraz osada z okresu nowożytnego. Ze względu na dobre warunki konserwacji artefaktów (teren zabagniony, pierwotnie była to wyspa na jeziorze, a więc miejsce szczególnie predysponowane pod względem osadniczym) należy obiekt objąć ochroną i zakazać wszelkich prac ziemnych. <p>Duły</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Stanowisko 3. Ślad osadnictwa kultury jaćwieskiej z wczesnego średniowiecza oraz osada późnośredniowieczna i nowożytna. Na stanowisku mogą być prowadzone prace ziemne wyłącznie pod nadzorem archeologicznym, zaś w wypadku odkrycia obiektów lub warstw kulturowych niezbędne będzie przeprowadzenie ratowniczych badań wykopaliskowych. 5. Stanowisko 4. Ślad osadnictwa kultury jaćwieskiej z wczesnego średniowiecza oraz osada późnośredniowieczna i nowożytna. Na stanowisku mogą być prowadzone prace ziemne wyłącznie pod nadzorem archeologicznym, zaś w wypadku odkrycia obiektów lub warstw kulturowych niezbędne będzie przeprowadzenie ratowniczych badań wykopaliskowych. 6. Stanowisko 5. Osada jaćwieska z wczesnego średniowiecza oraz osada późnośredniowieczna i nowożytna. Obiekt o dużej wartości kulturowej i poznawczej. W związku z tym należy objąć go ochroną, zakazać prowadzenia jakichkolwiek prac ziemnych oraz przekonać właściciela terenu, by przekształcił pole orne w łąkę, co zapobiegnie niszczeniu obiektu przez głęboką orkę traktorową. <p>Giże</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Stanowisko 19. Ślad osadnictwa z mezolitu-epoki żelaza oraz ślad osadnictwa z późnego średniowiecza-okresu nowożytnego. Na stanowisku mogą być prowadzone prace ziemne, ale wyłącznie pod nadzorem archeologicznym. <p>Gordejki</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. Stanowisko 13. Ślad osadnictwa kultury jaćwieskiej z wczesnego średniowiecza oraz osada późnośredniowieczna i nowożytna. Na stanowisku mogą być prowadzone prace ziemne wyłącznie pod nadzorem archeologicznym.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
		<p>9. Stanowisko 14. Ślad osadnictwa kultury jaćwieskiej z wczesnego średniowiecza oraz bogata osada późnośredniowieczna i nowożytna. Na stanowisku mogą być prowadzone prace ziemne wyłącznie pod nadzorem archeologicznym, zaś w wypadku odkrycia obiektów lub warstw kulturowych niezbędne będzie przeprowadzenie ratowniczych badań wykopaliskowych.</p> <p>10. Stanowisko 15. Osada z późnego średniowiecza. Na stanowisku mogą być prowadzone prace ziemne wyłącznie pod nadzorem archeologicznym, zaś w wypadku odkrycia obiektów lub warstw kulturowych niezbędne będzie przeprowadzenie ratowniczych badań wykopaliskowych.</p> <p>11. Stanowisko 16. Ślad osadnictwa z mezolitu-epoki żelaza. Na stanowisku mogą być prowadzone prace ziemne pod nadzorem archeologicznym.</p> <p>12. Stanowisko 17. Ślad osadnictwa z mezolitu-epoki żelaza. Na stanowisku mogą być prowadzone prace ziemne pod nadzorem archeologicznym.</p> <p>13. Stanowisko 18. Ślad osadnictwa z mezolitu-epoki żelaza. Na stanowisku mogą być prowadzone prace ziemne pod nadzorem archeologicznym.</p> <p>14. Stanowisko 19. Osada kultury bogaczewskiej z okresu rzymskiego i okresu wędrówek ludów. Obiekt o bardzo dużej wartości kulturowej i poznawczej. Obecnie porośnięty łąką, dzięki czemu nie jest niszczone. Należy ten stan utrzymać. Stanowisko należy objąć ścisłą ochroną. Jakikolwiek prace ziemne w jego obrębie są całkowicie wykluczone.</p> <p>15. Stanowisko 20. Ślad osadnictwa z mezolitu-epoki żelaza. Obiekt częściowo naruszony przez wyplantowanie - zagospodarowanie rekreacyjne terenu. Materiał niezbyt bogaty, jednak ze względu na szczególne predyspozycje osadnicze terenu (pierwotnie wyspa) można się tam spodziewać bardzo wartościowych struktur archeologicznych. Z tego względu jakiegolwiek prace ziemne możliwe są wyłącznie pod nadzorem archeologicznym, a w razie odkrycia obiektów lub warstw kulturowych niezbędne będzie wstrzymanie prac i objęcie stanowiska ścisłą ochroną.</p> <p>16. Stanowisko 21. Ślad osadnictwa z mezolitu-epoki żelaza oraz ślad osadnictwa kultury bogaczewskiej z okresu rzymskiego i okresu wędrówek ludów. Obiekt zajmuje wprawdzie tylko 1 ar powierzchni, jednak czytelność terenu podczas prowadzenia badań powierzchniowych była bardzo utrudniona (łąka). Można się więc spodziewać, że stanowisko jest w rzeczywistości większe, może się nawet łączyć ze stanowiskiem 19. Ponieważ jest to stanowisko torfowe, jego wartość jest duża. Z tego względu w obrębie obiektu i w jego otulinie nie należy prowadzić jakiegolwiek prac ziemnych.</p> <p>Jaški</p> <p>17. Stanowisko 3. Ślady osadnictwa z mezolitu, neolitu i epoki brązu. Na stanowisku mogą być prowadzone prace ziemne pod nadzorem archeologicznym.</p> <p>18. Stanowisko 4. Osada ze średniowiecza i okresu nowożytnego. Na stanowisku mogą być prowadzone prace ziemne wyłącznie pod nadzorem archeologicznym, zaś w wypadku odkrycia obiektów lub warstw kulturowych niezbędne będzie przeprowadzenie ratowniczych badań wykopaliskowych.</p>
11.	Uchwała Nr XLVI/352/02 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 1 lipca 2002 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenów miasta	Nie ustalono

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
	<i>Olecka położonych przy drodze wyjazdowej do Suwałk i Gołdapi.</i>	
12.	Uchwała Nr XLVI/351/02 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 1 lipca 2002 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w obrębie wsi Jaški, gmina Olecko.	Nie ustalono
13.	Uchwała Nr XLVIII/368/02 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 20 września 2002 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Olecko w obrębie Jaški.	Nie ustalono
14.	Uchwała Nr III/24/02 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Terenów Aktywności Gospodarczej w Olecku.	Nie ustalono
15.	Uchwała Nr IX/67/03 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 25 czerwca 2003 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Olecko w obrębie Sedranki.	Nie ustalono
16.	Uchwała Nr XXXV/266/05 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 23 czerwca 2005 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów w północnej części miasta Olecka w obrębie geodezyjnym Olecko 2.	<p>§ 5. Znaczną część terenu obejmuje strefa ochrony konserwatorskiej E jako kierunek ekspozycji miasta, która została określona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania miasta Olecka:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) nakłada się obowiązek harmonijnego kształtowania krajobrazu przy realizacji nowych inwestycji wg zasad ustalonych w niniejszym planie; 2) dla zachowania wartości kulturowych cmentarza zaleca się jego izolację od terenów przemysłowych zielenią urządzoną tworzącą tło krajobrazowe; 3) w przypadku dokonania znalezisk archeologicznych prace budowlane winny być przerwane, a teren udostępniony do ratowniczych badań archeologicznych; 4) w stosunku do gruntów na których zostaną zlokalizowane stanowiska archeologiczne wojewódzki konserwator zabytków może określić zakres i sposób eksploatacji takich gruntów.
17.	Uchwała Nr XLVII/379/06 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 31 sierpnia 2006 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wyznaczonych części miasta Olecka obejmujących tereny położone w sąsiedztwie torów kolejowych pomiędzy drogami wyjazdowymi do Świętajna i Giżycka, tereny przyległe do drogi wyjazdowej w kierunku Elku, teren przy ul. Wojska Polskiego, teren między	<p>§ 2.</p> <p>3. Plan nie określa następujących elementów zagospodarowania przestrzennego:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3) w granicach planu nie występują obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków województwa i umieszczone w ewidencji zabytków Województwa Warmińsko-Mazurskiego. <p>§ 11.</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
	<i>ulicami Kasprowicza, Rzeźnicką, Kościuszki i targowicą, teren przy skrzyżowaniu ulic Al. Zwycięstwa i Kościuszki, tereny przyległe do ulic Wiejskiej i Leśnej, teren położony w sąsiedztwie osiedla mieszkaniowego Lesk oraz tereny w sąsiedztwie jeziora Oleckie Wielkie.</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. W celu ochrony środowiska kulturowego w obrębie obszarów ochrony ekspozycji E i obszaru ochrony krajobrazu K, należy dążyć do zachowania obecnych uwarunkowań ekspozycji i krajobrazu poprzez zakaz wprowadzania obiektów mogących je pogorszyć. 2. W przypadku dokonania znalezisk archeologicznych prace budowlane winny być przerwane, a teren udostępniony do ratowniczych badań archeologicznych. 3. W stosunku do gruntów, dla których zostaną zlokalizowane stanowiska archeologiczne, wojewódzki konserwator zabytków może określić zakres i sposób eksploatacji tych gruntów.
18.	Uchwała Nr VI/56/07 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 marca 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Olecko w obrębie jeziora Dobskiego.	<p>§ 9.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. W zakresie środowiska kulturowego wszelkie znaleziska archeologiczne, winne być zgłoszone Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków, prace budowlane winny być przerwane, a teren udostępniony do ratowniczych badań archeologicznych; 4. W granicach planu nie występują obiekty zabytkowe, wpisane do rejestru zabytków Województwa Warmińsko-Mazurskiego.
19.	Uchwała Nr VI/57/07 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 marca 2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenów miasta Olecko położonych pomiędzy ul. 1 Maja, Placem Wolności, Grunwaldzką, Młynową, Jagiellońską, Wodną i rzeką Lega.	<p>§ 10.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Plan obejmuje strefa ochrony konserwatorskiej „B” i obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego. 2. Wszystkie zamierzenia inwestycyjne związane z obiektami oznaczonymi graficznie na rysunku planu objętymi ochroną winne być uzgodnione z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. 3. Na terenie objętym planem nowa zabudowa powinna nawiązywać do charakteru istniejącej historycznej zabudowy. Należy dążyć do zachowania obecnych warunków ekspozycji sylwety miasta poprzez zakaz wprowadzania obiektów mogących je pogorszyć. 4. Na rysunku planu oznaczono obiekty budowlane o walorach zabytkowych, które zostały wpisane do rejestru zabytków, na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). 5. Istniejące obiekty podlegające przebudowie w tym waloryzacji i rehabilitacji, oraz obiekty nowoprojektowane winny skalą, charakterem, rozwiązaniami architektonicznymi w tym detalem i stosowanymi materiałami nawiązywać do wartościowej architektury historycznej występującej na obszarze planu.
20.	Uchwała Nr XIII/118/07 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 26 października 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu sportowo-rekreacyjnego nad jeziorem Oleckie Wielkie w Olecku.	<p>§ 5. Teren planu obejmuje częściowa strefa konserwatorska w zakresie ochrony krajobrazu jako fragment ekspozycji miasta, ustalony w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Olecka.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nakłada się obowiązek harmonijnego kształtowania krajobrazu przy realizacji nowych inwestycji ze względu na uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego terenów sąsiednich. 2. W przypadku dokonania znalezisk archeologicznych prace budowlane winny być przerwane, a teren udostępniony do ratowniczych badań archeologicznych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
		3. W stosunku do gruntów na których zostaną zlokalizowane stanowiska archeologiczne wojewódzki konserwator zabytków może określić zakres i sposób eksploatacji takich gruntów.
21.	Uchwała Nr XX/184/08 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 27 czerwca 2008 r. w sprawie uchwalenia zmiany części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Olecka - „Szyjka” dla terenów położonych przy ulicy Kościuszki i drodze dojazdowej od ulicy Norwida.	<p>§ 7.</p> <p>1. W granicach terenu oznaczonego na rysunku planu symbolem 4MN znajduje się zabytek w postaci stanowiska archeologicznego oznaczonego nr VI(AZP 18-80/54) – osada wielokulturowa z osadnictwem z okresu mezolitu, późnego średniowiecza i okresu nowożytnego.</p> <p>2. Wszelkie działania na obszarze stanowiska archeologicznego muszą być uzgodnione z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Olsztynie Delegatura w Elku. Prace ziemne na obszarze stanowiska należy prowadzić pod nadzorem archeologicznym.</p> <p>3. Pozostałe obszary planów nie obejmuje ochrona konserwatorska, nie występują na nim obiekty zabytkowe i obiekty dóbr kultury współczesnej.</p> <p>4. W przypadku dokonania innych znalezisk archeologicznych prace budowlane winny być przerwane, a teren udostępniony do ratowniczych badań archeologicznych.</p>
22.	Uchwała Nr XXI/190/08 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 26 sierpnia 2008 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego przy ulicy Parkowej w Olecku.	<p>§ 5. Terenu objętego planem nie obejmuje strefa ochrony konserwatorskiej i nie występują obiekty zabytkowe i obiekty dóbr kultury współczesnej.</p> <p>1) Kształtowanie formy architektonicznej nowej zabudowy powinno nawiązywać do wartościowych elementów miejscowych tradycji budowlanych;</p> <p>2) W przypadku dokonania znalezisk archeologicznych prace budowlane winny być przerwane, a teren udostępniony do ratowniczych badań archeologicznych;</p> <p>3) W stosunku do gruntów, na których zostaną zlokalizowane stanowiska archeologiczne wojewódzki konserwator zabytków może określić zakres i sposób eksploatacji takich gruntów</p>
23.	Uchwała Nr XXI/191/08 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 26 sierpnia 2008 r. w sprawie zmiany części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wyznaczonych części miasta Olecka obejmujących tereny położone w sąsiedztwie torów kolejowych pomiędzy drogami wyjazdowymi do Świętajna i Giżycka, tereny przyległe do drogi wyjazdowej w kierunku Elku, teren przy ulicy Wojska Polskiego, teren między ulicami Kasprowicza, Rzeźnicką, Kościuszki i targowicą, teren przy skrzyżowaniu ulic Al. Zwycięstwa i Kościuszki, tereny przyległe do ulic Wiejskiej i Leśnej, teren położony w sąsiedztwie osiedla mieszkaniowego Lesk oraz tereny w sąsiedztwie jeziora Oleckie Wielkie.	<p>§ 5. Terenu planu nie obejmuje strefa konserwatorska i nie występują na nim obiekty zabytkowe.</p> <p>1) nakłada się obowiązek harmonijnego kształtowania krajobrazu przy realizacji nowych inwestycji ze względu na specyficzną rzeźbę terenu;</p> <p>2) w przypadku dokonania znalezisk archeologicznych prace budowlane winny być przerwane, a teren udostępniony do ratowniczych badań archeologicznych;</p> <p>3) w stosunku do gruntów, na których zostaną zlokalizowane stanowiska archeologiczne wojewódzki konserwator zabytków może określić zakres i sposób eksploatacji takich gruntów;</p>
24.	Uchwała Nr XXIX/269/09 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 maja 2009 r. w sprawie uchwalenia zmiany części	<p>§ 6. Teren planu obejmuje strefę częściowej ochrony konserwatorskiej B:</p> <p>1) nowa zabudowa winna być dostosowana do istniejących obiektów historycznych pod</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
	<i>miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „SRÓDMIEŚCIE I” w Olecku.</i>	<p>względem gabarytów, wysokości, formy architektonicznej, kształtu dachu (w tym kierunku kalenicy, spadku połaci dachowych) materiałów budowlanych (dachówka ceramiczna, cegła, kamień, tynki o tradycyjnej fakturze, drewno);</p> <p>2) projekty budowlane planowanych budynków w tym montaż wszelkiego rodzaju urządzeń technicznych, tablic i reklam wymagać będą uzgodnień na etapie pozwolenia na budowę z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;</p> <p>3) wszelkie prace ziemne prowadzone na tym obszarze należy prowadzić pod nadzorem archeologicznym, na podstawie odrębnego pozwolenia WKZ.</p>
25.	Uchwała Nr XXXVI/334/09 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 grudnia 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie geodezyjnym Jaśki, gmina Olecko, w granicach działek o numerach geodezyjnych 218/6, 218/7 oraz część działki 229/1.	<p>§ 6.</p> <p>1. Terenów planu nie obejmuje strefa ochrony konserwatorskiej.</p> <p>2. W granicach planu nie występują obiekty zabytkowe i obiekty dóbr kultury współczesnej.</p> <p>3. W przypadku dokonania znalezisk archeologicznych prace budowlane winny być przerwane, a teren udostępniony do ratowniczych badań archeologicznych.</p>
26.	Uchwała Nr ORN.0007.59.2011 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 15 lipca 2011 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wyznaczonych części miasta Olecka obejmujących tereny położone w sąsiedztwie torów kolejowych pomiędzy drogami wyjazdowymi do Świętajna i Giżycka, tereny przyległe do drogi wyjazdowej w kierunku Elku, teren przy ul. Wojska Polskiego, teren między ulicami Kasprowicza, Rzeźnicką, Kościuszki i targowicą, teren przy skrzyżowaniu ulic Al. Zwycięstwa i Kościuszki, tereny przyległe do ulic Wiejskiej i Leśnej, teren położony w sąsiedztwie osiedla mieszkaniowego Lesk oraz tereny w sąsiedztwie Jeziora Oleckie Wielkie przyjętego Uchwałą Nr XLVII/379/06 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 31 sierpnia 2006 roku, w zakresie terenu działki nr 87 położonej przy Szosie do Świętajna.	<p>§ 5. Ustala się co następuje:</p> <p>1) w przypadku dokonania znalezisk archeologicznych prace budowlane winne być przerwane, a teren udostępniony do ratowniczych badań archeologicznych,</p> <p>2) w stosunku do gruntów, na których zostaną zlokalizowane stanowiska archeologiczne, wojewódzki konserwator zabytków może określić zakres i sposób eksploatacji takich gruntów,</p> <p>3) dla istniejących urządzeń elektroenergetycznych linii napowietrznych WN-110 kV obowiązuje określony przepisami obszar ograniczonego użytkowania w którym zabrania się lokalizacji budynków przeznaczonych na stały pobyt ludzi (powyżej 6 godzin). Dla linii jednotorowej pas o szer. 40 m, a dla dwutorowej pas o szer. 45 m,</p> <p>4) zakaz lokalizacji budynków przeznaczonych na stały pobyt ludzi powyżej 8 godzin w/w obszarze ograniczonego użytkowania,</p> <p>5) lokalizacje obiektów przeznaczenia dopuszczalnego w obszarze ograniczonego użytkowania w uzgodnieniu z PGE Dystrybucja S.A. Oddział Białystok, a przy linii 15 kV z Zakładem Sieci Elk.</p>
27.	Uchwała Nr ORN.0007.77.2011 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 września 2011 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenów miasta Olecko położonych przy ulicy Gołdapskiej w Olecku.	<p>§ 6.</p> <p>1. W celu ochrony środowiska kulturowego i krajobrazu, w związku z położeniem w strefie ochrony konserwatorskiej - strefie ekspozycji E, ustala się:</p> <p>1) nieprzekraczalne gabaryty obiektu i wskaźniki zabudowy w § 7 ust. 4,</p> <p>2) nakłada się obowiązek harmonijnego kształtowania zabudowy przy realizacji nowych inwestycji,</p> <p>3) zaleca się zachowanie istniejących drzew oraz dozielenienie terenu w możliwych miejscach.</p> <p>2. W stosunku do gruntów na których zostaną zlokalizowane stanowiska archeologiczne wojewódzki konserwator zabytków może określić zakres i sposób eksploatacji takich gruntów. W przypadku</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
		<p>dokonania znalezisk archeologicznych prace budowlane winny być przerwane, a teren udostępniony do ratowniczych badań archeologicznych.</p> <p>3. Zakazuje się prowadzenia działalności wpływającej szkodliwie na środowisko lub stwarzającej zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi.</p> <p>4. Teren zabudowy 1 MW/U w zakresie ochrony przed hałasem i określenia standardu akustycznego należy traktować jak teren przeznaczony pod zabudowę mieszkaniową wielorodzinną w rozumieniu przepisów Prawa ochrony środowiska (aktualnie rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 lipca 2004r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku Dz. U. Nr 178 poz. 1841).</p>
28.	<p>Uchwała Nr ORN.0007.111.2012 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 listopada 2012 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenów miasta Olecko położonych przy ulicy Gołdapskiej i Parkowej.</p>	<p>§ 5.</p> <p>1. Teren planu obejmują granice ochrony ekspozycji B jako rodzaj ochrony konserwatorskiej wmieście ustalonej w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta i gminy Olecko. W granicach planu nie występują obiekty zabytkowe i obiekty dóbr kultury współczesnej.</p> <p>2. Zaleca się aby planowana zabudowa nawiązywała do historycznych elementów tradycji budowlanych w zakresie rozwiązań konstrukcyjnych dachów, detali i pokryć dachowych z dachówki ceramicznej.</p> <p>3. W przypadku dokonania znalezisk archeologicznych należy niezwłocznie zawiadomić o tym wojewódzkiego konserwatora zabytków, prace budowlane winny być przerwane, a teren udostępniony do ratowniczych badań archeologicznych.</p> <p>4. W stosunku do gruntów na których zostaną zlokalizowane stanowiska archeologiczne wojewódzki konserwator zabytków może określić zakres i sposób eksploatacji takich gruntów.</p>
29.	<p>Uchwała Nr ORN.0007.117.2012 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 grudnia 2012 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w zakresie terenów położonych przy ulicy Zamostowej wraz z częścią ulicy Zamostowej, ulicy Rzeźnickiej i przy ulicy Gołdapskiej w Olecku.</p>	<p>§ 9.</p> <p>1. W celu ochrony środowiska kulturowego i krajobrazu, w związku z położeniem w strefie ochrony konserwatorskiej - strefie ekspozycji E, ustala się:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) nieprzekraczalne gabaryty obiektu i wskaźniki zabudowy w § 11; 2) nakłada się obowiązek harmonijnego kształtowania zabudowy przy realizacji nowych inwestycji; 3) zaleca się zachowanie istniejącej zieleni oraz dozielenienie terenu w możliwych miejscach. <p>2. W stosunku do gruntów, na których zostaną stwierdzone stanowiska archeologiczne wojewódzki konserwator zabytków może określić zakres i sposób eksploatacji takich gruntów. W przypadku dokonania znalezisk archeologicznych prace budowlane winny być przerwane, a teren udostępniony do ratowniczych badań archeologicznych.</p>
30.	<p>Uchwała Nr ORN.0007.112.2012 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 listopada 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu przemysłowego w rejonie ulicy Gołdapskiej w Olecku.</p>	<p>§ 10. Obszar w granicach planu znajduje się w strefie ekspozycji E określonej w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Olecko, stanowiącej zabezpieczenie właściwego eksponowania historycznych układów przestrzennych lub obiektów zabytkowych o szczególnych wartościach krajobrazowych:</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
		<p>1) należy uzyskać pozwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace prowadzone w zabytkach wpisanych do rejestru i w ich otoczeniu;</p> <p>2) należy uzgodnić lub uzyskać pozytywną opinię Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wobec inwestycji budowlanych w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do ewidencji zabytków;</p> <p>3) w przypadku realizowania inwestycji na obszarze stanowiska archeologicznego, znajdującego się w ewidencji zabytków, prace ziemne należy poprzedzić weryfikacyjnymi sondażowymi badaniami archeologicznymi;</p> <p>4) jeżeli w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych zostanie odkryty przedmiot, który posiada cechy zabytku, należy zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabezpieczyć odkryty przedmiot i powiadomić Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków lub Burmistrza Miasta.</p>
31.	<p>Uchwała Nr ORN.0007.23.2013 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 24 maja 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla dwutorowej, napowietrznej linii elektroenergetycznej 400 kV Elk – granica RP na terenie gminy Olecko.</p>	<p>§ 10. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:</p> <p>1) na terenie objętym planem nie występują obiekty wpisane do rejestru zabytków;</p> <p>2) na terenie objętym planem występują obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków:</p> <p>a) aleja przydrożna przy drodze powiatowej nr 1838N (teren oznaczony jako 2KDL),</p> <p>b) aleja przydrożna przy drodze powiatowej nr 1940N (tereny oznaczone jako 3KDL, 3ZL, 9R i 1KK);</p> <p>3) w przypadku inwestycji budowlanych w odniesieniu do obiektów i obszarów ujętych w ewidencji zabytków, ale nie objętych wpisem do rejestru zabytków, o których mowa w pkt 2, istnieje konieczność uzgodnienia projektu budowlanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków na zasadach określonych w przepisach odrębnych;</p> <p>4) ustala się ochronę konserwatorską alei wymienionych w pkt 2 i zaznaczonych na rysunku planu;</p> <p>5) przedmiotem ochrony konserwatorskiej, o której mowa w pkt 4 są zadrzewienia, które tworzą aleje przydrożne, ujęte są w ewidencji zabytków jako obiekty typowane do ochrony krajobrazowej;</p> <p>6) w przypadku wszelkich inwestycji na obiektach wymienionych w pkt 2, ustala się konieczność uzyskania opinii właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków;</p> <p>7) na terenie objętym planem zlokalizowane jest stanowisko archeologiczne wpisane do gminnej ewidencji zabytków 21-80/26 – ślad osadnictwa z epoki kamienia;</p> <p>8) obiekt wymieniony w pkt 7, oznaczony na rysunku planu, plan obejmuje ochroną konserwatorską (jak na rysunku planu);</p> <p>9) wszelkie inwestycje na terenie stanowiska należy poprzedzić badaniami sondażowymi, na które, na mocy przepisów odrębnych, należy uzyskać pozwolenie WKZ;</p> <p>10) w przypadku odkrycia podczas prowadzenia robót ziemnych lub budowlanych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem, należy wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot, zabezpieczyć ten przedmiot i miejsce jego odkrycia przy pomocy dostępnych środków oraz niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe burmistrza.</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
32.	Uchwała Nr ORN.0007.49.2014 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 17 lipca 2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w rejonie północnym Olecka w obrębie ewidencyjnym Olecko 2.	Nie ustalono
33.	Uchwała Nr ORN.0007.1.2015 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 stycznia 2015 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w Olecku w rejonie ulicy Sembrzyckiego i Placu Zamkowego nad Jeziorem Oleckie Wielkie.	<p>§ 4. Zasady realizacji zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów:</p> <p>3 UG/MN - Teren istniejącego obiektu gastronomicznego w budynku wpisanym do gminnej ewidencji zabytków. Adaptuje się w planie. Zakazuje się jakichkolwiek zmian w wielkości budynku i jego architekturze. Dopuszcza się funkcję mieszkalną właściciela obiektu.</p> <p>5 US.UT - Dopuszcza się ewentualne wydzielenie odrębnej działki obejmującej istniejący budynek wpisany do gminnej ewidencji zabytków, pełniący funkcję obsługi ruchu turystycznego oraz sportu. Dopuszcza się również jego modernizację w celu poprawy jego funkcjonalności, przy zachowaniu zabytkowych elementów architektury i konstrukcji budynku.</p> <p>§ 9.</p> <p>1. Na terenach objętych planem występują obiekty zabytkowe podlegające ochronie prawnej, w tym układ urbanistyczny oraz budynki w konturach funkcjonalnych oznaczonych numerycznie jako 3 UG/MN i 5 US.UT.</p> <p>2. Wszelka działalność inwestycyjna w obiektach wymienionych wyżej w ust. 1 powinna odbywać się w zgodzie z przepisami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162 poz. 1568 z późniejszymi zmianami).</p>
34.	Uchwała Nr ORN.0007.50.2015 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 26 czerwca 2015 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części przebiegu napowietrznej linii elektroenergetycznej 110 kV relacji Gołdap– Olecko na terenie gminy Olecko.	<p>§ 11. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:</p> <p>1) na terenie objętym planem nie występują obiekty wpisane do rejestru zabytków;</p> <p>2) na terenie objętym planem nie występują obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków;</p> <p>3) w przypadku inwestycji budowlanych w odniesieniu do obiektów i obszarów ujętych w ewidencji zabytków, ale nie objętych wpisem do rejestru zabytków, o których mowa w pkt. 2, istnieje konieczność uzgodnienia projektu budowlanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków na zasadach określonych w przepisach odrębnych;</p> <p>4) na terenie objętym planem nie występują udokumentowane stanowiska archeologiczne;</p> <p>5) ze względu na charakter występowania znalezisk archeologicznych, nie można wykluczyć istnienia na terenie objętym granicami planu, zabytkowych obiektów archeologicznych, objętych ochroną na podstawie przepisów odrębnych dotyczących ochrony zabytków.</p>
35.	Uchwała Nr ORN.0007.58.2015 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 28 sierpnia 2015 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego między ulicami Grunwaldzką, Wąską, 1 Maja i Placem Wolności w Olecku.	<p>§ 6.</p> <p>1. Teren planu obejmuje strefa ochrony układu urbanistycznego miasta. W granicach planu występują budynki mieszkalne: nr 5 przy ul. Grunwaldzkiej wpisany do rejestru zabytków i nr 3 wpisany do gminnej ewidencji zabytków oraz budynek nr 12 przy ul. 1 Maja wpisany do gminnej ewidencji zabytków.</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
		2. Planowana zabudowa w ciągu ulic Grunwaldzkiej, Wąskiej i 1 Maja winna nawiązywać do historycznych elementów tradycji budowlanych w zakresie rozwiązań konstrukcyjnych dachów, detali i pokryć dachowych z dachówki ceramicznej. 3. W przypadku znalezisk archeologicznych obowiązują przepisy odrębne
36.	Uchwała Nr ORN.0007.26.2016 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 kwietnia 2016 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych we wschodniej części miejscowości Olecko – Kolonia.	§ 7. 1. W granicach planu nie występują budynki oraz obiekty dóbr kultury współczesnej objęte ochroną konserwatorską. 2. W przypadku znalezisk archeologicznych teren winien być udostępniony do ratowniczych badań archeologicznych, na podstawie przepisów odrębnych.
37.	Uchwała Nr ORN.0007.39.2016 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 25 maja 2016 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych przy ul. Produkcyjnej, Szosie do Świętajna, Zamostowej, na Os. Siejnik II, pomiędzy ul. Wiejską i Leśną oraz w rejonie cmentarza przy ul. Leśnej w Olecku.	§ 6. 1. Planu nie obejmuje strefa ochrony konserwatorskiej i nie występują w nim obiekty zabytkowe oraz obiekty dóbr kultury współczesnej. 2. Ustala się, aby planowana zabudowa mieszkalna jednorodzinna nawiązywała do historycznych elementów tradycji budowlanych w zakresie rozwiązań konstrukcyjnych dachów, detali i pokryć dachowych z dachówki ceramicznej. 3. W przypadku znalezisk archeologicznych obowiązują przepisy odrębne.
38.	Uchwała Nr ORN.0007.40.2016 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 25 maja 2016 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Olecku przy ul. Zielonej.	Nie ustalono
39.	Uchwała Nr ORN.0007.41.2016 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 25 maja 2016 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych w centralnej części miejscowości Olecko – Kolonia.	Nie ustalono
40.	Uchwała Nr ORN.0007.93.2016 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 28 grudnia 2016 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Gordejkach.	Nie ustalono
41.	Uchwała Nr ORN.0007.29.2017 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 24 marca 2017 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w Olecku przy ul. Gołdapskiej.	Nie ustalono
42.	Uchwała Nr ORN.0007.45.2017 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 czerwca 2017 r. w sprawie miejscowego planu	§ 9. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej ustala się:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
	zagospodarowania przestrzennego w Olecku w rejonie ulic: <i>Wojska Polskiego, Słonecznej i 11 Listopada.</i>	<p>1) obowiązek ochrony obiektu wpisanego do rejestru zabytków – cmentarza ewangelickiego, położonego na terenie oznaczonym na rysunku planu symbolem 1ZP/ZCn poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) utrzymanie obiektów cmentarnych i sakralnych, takich jak kaplice, nagrobki, krzyże, ogrodzenia, z możliwością ich przeniesienia na zasadach określonych w przepisach odrębnych, b) zachowanie zieleni cmentarnej; <p>2) dopuszcza się remont obiektów, o których mowa w pkt 1 lit. a wyłącznie w celu zachowania lub odtworzenia ich zabytkowej formy bądź detalu architektonicznego a także ich przeniesienia na zasadach określonych w przepisach odrębnych;</p> <p>3) dla wszelkich działań dotyczących przekształceń terenu, o którym mowa w pkt. 1, i zmian w jego zagospodarowaniu obowiązują ustalenia wynikające z przepisów odrębnych z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami.</p> <p>§ 16.</p> <p>3. Dla terenu oznaczonego symbolem 1ZP/ZCn obowiązują ograniczenia w użytkowaniu wynikające z ochrony obiektu wpisanego do rejestru zabytków, o których mowa w § 9 pkt 1-3 oraz w przepisach odrębnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.</p>
43.	Uchwała Nr ORN.0007.68.2017 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 27 października 2017 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Kukowo - tereny obsługi produkcji rolnej”.	Nie ustalono
44.	Uchwała Nr ORN.0007.80.2017 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 24 listopada 2017 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pn. „Jaśki I”.	<p>§ 12. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej:</p> <p>1) na obszarze objętym planem nie występują obiekty dziedzictwa kulturowego i zabytki oraz dobra kultury współczesnej;</p> <p>2) fragment terenu objętego planem położony jest w strefie częściowej ochrony konserwatorskiej B, w której obowiązuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> — zachowanie charakteru i skali obiektów z możliwością wprowadzania nowych elementów z zachowaniem tradycyjnych form oraz kontynuacji istniejącego układu; — dostosowanie nowej zabudowy do istniejącej historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali, bryły, rozwiązań konstrukcyjnych i materiałowych zabudowy.
45.	Uchwała Nr ORN.0007.9.2018 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 26 stycznia 2018 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru „Imionki I”.	<p>§ 9.</p> <p>1. Na terenie objętym planem znajduje się park dworski z przyległym terenem zabudowy mieszkalnej i gospodarczej (na terenie oznaczonym symbolem ZP i RU), który jest wpisany do rejestru zabytków województwa warmińsko – mazurskiego pod numerem A-1652 (decyzja z dnia 12.03.1986 r.). Teren parku również jest ujęty w gminnej ewidencji zabytków pod numerem 63. Park wymaga rewaloryzacji</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
		<p>(odbudowy, przywrócenia pierwotnego stanu i odtworzenia zniszczonych układów zieleni i elementów historycznych). Obowiązują następujące zasady ochrony:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zagospodarowanie parku zgodnie z historycznym rozplanowaniem zieleni, 2) w obrębie parku obowiązuje ochrona układu przestrzennego i historycznego sposobu zagospodarowania wraz z układem zbiorników wodnych, cieków i rowów, ochrona zabytkowego drzewostanu, ochrona historycznych elementów małej architektury, 3) obowiązuje ochrona lokalizacji, bryły i elewacji istniejącego budynku gospodarczego zlokalizowanego w granicach terenu wpisanego do rejestru zabytków, należy stosować tradycyjne materiały budowlane lub materiały nawiązujące swoim wyglądem do materiałów tradycyjnych, 4) wszelkie prace inwestycyjne dotyczące zabytkowego parku należy poprzedzić, zgodnie z przepisami odrębnymi, właściwą dokumentacją konserwatorską. <p>2. Plan ustala strefę częściowej ochrony konserwatorskiej, obejmującą teren oznaczony symbolem RU. Zakres ochrony obejmuje układ przestrzenny i obiekty o wyróżniających się wartościach kulturowo-krajobrazowych (oznaczone na rysunku planu – część B). Obowiązuje zachowanie charakteru i skali obiektów z możliwością wprowadzenia nowych obiektów dostosowanych skalą, charakterem i rozplanowaniem do istniejącego zainwestowania. Zasady zabudowy i zagospodarowania w strefie zostały określone w §8 ust. 6 pkt 3 niniejszej uchwały.</p> <p>3. Na terenie objętym planem nie występują dobra kultury współczesnej.</p>
46.	Uchwała Nr ORN.0007.51.2018 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 22 czerwca 2018 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Kukowo - tereny obsługi produkcji rolnej 2”.	Nie ustalono
47.	Uchwała Nr ORN.0007.79.2018 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 28 września 2018 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pod trasę dwutorowej linii elektroenergetycznej 110 kV.	<p>§ 8. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teren objęty planem zlokalizowany jest częściowo w granicach strefy ochrony konserwatorskiej B – ochrony częściowej, która obejmuje ochronę układu przestrzennego i elementów jednostek osadniczych o wyróżniających się wartościach kulturowo – krajobrazowych; 2) na terenie, o którym mowa w pkt 1 obowiązuje ochrona podziałów parcelacyjnych; 3) na terenie objętym planem zlokalizowany jest fragment stanowiska archeologicznego: Kukowo, stanowisko nr 2 (AZP 19-80/6), ślad osadnictwa z wczesnego średniowiecza i osada z okresu nowożytnego (XVI-XIX w.); 4) wobec w/w obiektów zabytkowych w procedurach administracyjnych zastosowanie mają przepisy odrębne dotyczące prawa budowlanego i ochrony zabytków.
48.	Uchwała Nr ORN.0007.80.2018 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 28 września 2018 r. w sprawie zmiany miejscowego	§ 5.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
	<i>planu zagospodarowania przestrzennego „Śródmieście I” w Olecku dla obszaru przy ul. Stromej i Placu Wolności.</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teren planu leży w obrębie zabytkowego układu urbanistycznego ustalonego decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr KL.WKZ.534/18/d/79 z dnia 21.02.1979 r., dla którego obowiązują przepisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. 2. Dopuszcza się realizację zabudowy na terenie 1MW/U nawiązującą wystrojem elewacji do architektury współczesnej z elementami tradycji budowlanych regionu w zakresie rozwiązań konstrukcyjnych dachów, detali i pokryć dachowych. 3. W przypadku znalezisk archeologicznych obowiązują przepisy odrębne.
49.	Uchwała Nr ORN.0007.14.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 1 marca 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie ewidencyjnym Olecko 1 w rejonie Osiedla Siejnik.	<p>§ 8. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) obszar objęty granicami planu zlokalizowany jest poza obszarowymi formami ochrony zabytków; 2) na obszarze objętym planem nie występują obiekty zabytkowe objęte ochroną.
50.	Uchwała Nr ORN.0007.50.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 31 maja 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego "Gąski I".	Nie ustalono
51.	Uchwała Nr ORN.0007.51.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 31 maja 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Olecku w obrębie ewidencyjnym Olecko 1 - etap 1.	Nie ustalono
52.	Uchwała Nr ORN.0007.52.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 31 maja 2019 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych przy ul. Elckiej i Produkcyjnej w Olecku.	<p>§ 6.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Na obszarze objętym planem nie występują obiekty wpisane do rejestru zabytków, obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków i obiekty dóbr kultury współczesnej. 2. Na obszarze objętym planem występuje strefa ochrony konserwatorskiej B – ochrony częściowej ustalona w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta i gminy Olecko, określona na rysunku planu. Ustala się aby planowana zabudowa terenu Up nawiązywała do historycznych elementów tradycji budowlanych w zakresie rozwiązań konstrukcyjnych dachów, detali i pokryć dachowych z dachówki ceramicznej. 3. W przypadku znalezisk archeologicznych obowiązują przepisy odrębne.
53.	Uchwała Nr ORN.0007.79.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 sierpnia 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego - Kukowo 3.	<p>§ 7.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ustala się w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej zachowanie w granicach planu zabytek nieruchomy-nieczynny cmentarz ewangelicki podlegający ochronie stosownie do przepisów odrębnych. 2. W odniesieniu do obszaru, o którym mowa w ust. 1 obowiązują następujące zasady ochrony: <ol style="list-style-type: none"> 1) ochronie podlega układ przestrzenny cmentarza; 2) ochronie podlegają historyczne nagrobki oraz inne elementy np. obiekty małej architektury. <p>§ 20. Dla terenu elementarnego oznaczonego w planie symbolem 01ZC ustala się:</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
		3) szczególne warunki zagospodarowania terenu elementarnego: a) w granicach terenu elementarnego ustala się ochronę zabytku nieruchomego - cmentarza ewangelickiego zgodnie z przepisami odrębnymi z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
54.	UCHWAŁA NR ORN.0007.80.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 sierpnia 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego - Rosochackie 1.	Nie ustalono
55.	Uchwała Nr ORN.0007.81.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 sierpnia 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Sedranki II”.	§ 9. Na obszarze opracowania planu nie występują obiekty i tereny wpisane do rejestru zabytków nieruchomości województwa warmińsko-mazurskiego ani obiekty i tereny ujęte w gminnej ewidencji zabytków, ani dobra kultury współczesnej.
56.	Uchwała Nr ORN.0007.92.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 27 września 2019 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w obrębie wsi Jaśki, gmina Olecko.	Nie ustalono
57.	Uchwała Nr ORN.0007.104.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 31 października 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Dobki.	<p>§ 7. Ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej. Ustala się w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:</p> <p>1) wyznacza się na obszarze opracowania planu strefę ochrony konserwatorskiej B - ochrony częściowej, w granicach której obejmuje się ochroną istniejący układ krajobrazowo-przestrzenny, z zachowaniem istniejących linii zabudowy oraz elementów istniejącej zabudowy i jej otoczenia charakteryzujących się znaczącymi wartościami historyczno-kulturowymi, zgodnie z przepisami odrębnymi;</p> <p>2) ustala się zasady zagospodarowania w granicach strefy ochrony konserwatorskiej B:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) zachowuje się zasadnicze elementy historycznego rozplanowania przestrzennego: układu dróg i linii zabudowy; b) dostosowanie nowej zabudowy do istniejącej historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali, bryły, rozwiązań konstrukcyjnych i materiałowych zabudowy; <p>§ 10. Ustalenia dotyczące szczególnych warunków zagospodarowania terenów oraz ograniczenia w ich użytkowaniu, w tym zakaz zabudowy. Ustala się szczególne warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczenia w ich użytkowaniu:</p> <p>2) w strefie ochrony konserwatorskiej B - ochrony częściowej, o której mowa w ustaleniach dotyczących zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej, występują szczególne warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczenia w użytkowaniu terenów, z uwzględnieniem wytycznych i zasad wynikających z zapisów niniejszego planu.</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
58.	Uchwała Nr ORN.0007.115.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 listopada 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pn. Olecko - Kolonia III.	Nie ustalono
59.	Uchwała Nr ORN.0007.131.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 20 grudnia 2019 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego – ul. Nocznickiego.	<p>§ 8.</p> <p>1. Obszar objęty planem stanowi część układu urbanistyczno - architektonicznego Olecka, który został ujęty w rejestrze zabytków pod nr A-181 w dniu 8 listopada 1956 roku.</p> <p>2. Obiekty chronione, które zostały oznaczone na rysunku planu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) budynek mieszkalny, ul. Nocznickiego 1, wojewódzka ewidencja zabytków, położony na terenie 1 MU, 2) budynek mieszkalny, ul. Nocznickiego 5, rejestr zabytków: A-1772, położony na terenie 2 MU; 3) budynek mieszkalny, ul. Nocznickiego 9, rejestr zabytków: A-1759, położony na terenie 3 MU; 4) budynek mieszkalny, ul. Nocznickiego 13, rejestr zabytków: A-1770, położony na terenie 3 MU. <p>3. W zakresie ochrony zabytków obowiązują przepisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.</p> <p>4. Ustala się zakaz wprowadzania elementów szpecących przestrzeń, np. instalowania reklam wielkopowierzchniowych oraz elementów mających negatywny wpływ na krajobraz kulturowy układu urbanistycznego.</p> <p>5. Dopuszcza się zabudowę na granicy działek budowlanych.</p> <p>6. Ustala się nakaz zachowania historycznych fasad i detali architektonicznych oraz w przypadku zniszczonych lub zniekształconych elementów - ich odtworzenie.</p> <p>§ 9.</p> <p>1. Zakaz lokalizacji wolnostojących stacji bazowych telefonii komórkowej.</p> <p>2. Dopuszcza się lokalizowanie stacji bazowych telefonii komórkowej na dachach budynków nie niższych niż 5 kondygnacji;</p> <p>§ 10. Wprowadza się zakaz lokalizacji nośników reklamowych; zakaz ten nie dotyczy obiektów służących informacji o zabytkach, gminie i promocji gminy oraz podczas trwania imprez masowych;</p> <p>§ 12.</p> <p>1. Teren położony w obszarze wpisanym do rejestru zabytków jako historyczny układ urbanistyczny miasta Olecka – zagospodarowanie zgodnie z przepisami dotyczącymi ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.</p> <p>2. Obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz wojewódzkiej ewidencji zabytków – zagospodarowanie zgodnie z przepisami dotyczącymi ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Uchwała zatwierdzająca	Zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej
60.	Uchwała Nr BRM.0007.44.2020 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 maja 2020 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Olecku w obrębie ewidencyjnym Olecko 1 - etap 2.	§ 6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej, w wyznaczonej na rysunku planu strefie archeologicznej ochrony konserwatorskiej, zagospodarowanie terenu, prowadzenie badań i robót budowlanych oraz podejmowanie innych działań odbywa się na zasadach określonych w przepisach odrębnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz prawa budowlanego

Źródło: Opracowanie własne, stan na dzień 09.12.2020 r.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

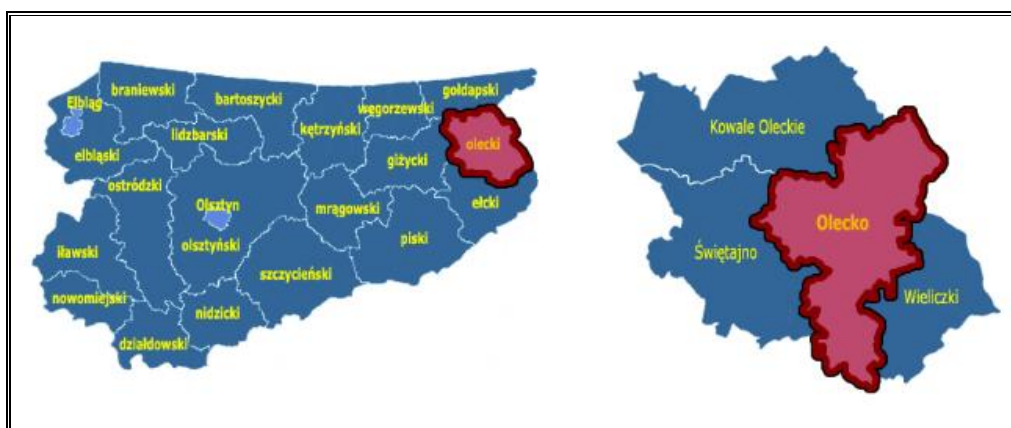
Gmina Olecko jest gminą miejsko-wiejską położoną we wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie oleckim. Pod względem fizyczno-geograficznym leży ona na styku Pojezierza Mazurskiego (Mezoregiony Pojezierze Ełckie i Wzgórza Szeskie), obejmującego południowy i centralny obszar gminy oraz Pojezierza Litewskiego (Mezoregion Pojezierze Zachodniosuwalskie) obejmującego pozostałą – północną część gminy. Pod względem etnograficznym gmina Olecko położona jest na Mazurach.

Niniejsza jednostka samorządu terytorialnego graniczy z:

- gminą Filipów, powiat suwalski, województwo podlaskie,
- gminą Bakalarzewo, powiat suwalski, województwo podlaskie,
- gminą Wieliczki, powiat olecki, województwo warmińsko-mazurskie,
- gminą Kalinowo, powiat ełcki, województwo warmińsko-mazurskie,
- gminą Ełk, powiat ełcki, województwo warmińsko-mazurskie,
- gminą Świętajno, powiat olecki, województwo warmińsko-mazurskie,
- gminą Kowale Oleckie, powiat olecki, województwo warmińsko-mazurskie.

Analizowana jednostka podzielona jest na miasto Olecko, na które składa się Osiedle Lesk, Osiedle Siejnik i Osiedle Zielone¹ oraz na następujące sołectwa: Babki Gąseckie, Babki Oleckie, Borawskie, Borawskie Małe, Dąbrowskie, Dąbrowskie II, Dobki, Doliwy, Duły, Dzięgiele, Gąski, Giże, Gordejki, Gordejki Małe, Imionki, Jaški, Judziki, Kijewo, Kukowo, Lenarty, Lipkowo, Łęgowo, Możne, Olecko-Kolonia, Olszewo, Plewki, Raczki Wielkie, Rosochackie, Sedranki, Szczecinki, Ślepie, Świdry, Zabelne, Zajdy oraz Zatyki.

Rysunek 1. Położenie gminy Olecko na tle województwa warmińsko-mazurskiego i powiatu oleckiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://gminy.pl/>

¹ Rada Miejska w Olecku dnia 30 października 2020 r. przyjęła Uchwałę Nr BRM.0007.105.2020 w sprawie utworzenia Osiedla Zielonego w Olecku i nadania mu statutu, która obecnie oczekuje na ogłoszenie w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

5.2.1. Zarys historii obszaru gminy

Obszar gminy Olecko swym rodowodem sięga okresu prehistorycznego. Teren ten zamieszkały był już w prehistorii, o czym świadczą liczne znaleziska archeologiczne w postaci śladów osadnictwa i osad. Najstarszym śladem obecności człowieka w Polsce północno-wschodniej jest róg renifera ze śladami obróbki krzemieniem narzędziem, który wydobyto w pobliżu Giżycka. Datowany jest on na około 15 tys. lat p.n.e. Na terenie gminy najstarsze ślady pobytu grup ludzkich pochodzą mniej więcej z tego okresu i związane są z koczowniczym ludem łowców i zbieraczy, który wraz z ocieplaniem się klimatu (około 10 tys. lat p.n.e.) przemieszczał się coraz bardziej na północ.

Około 500 r. p.n.e. dzisiejsze Mazury zasiedliła ludność utożsamiana z Bałtami, której kulturę określano mianem kurhanów zachodniobałtyjskich. Przedstawiała ona wysoki poziom społeczny, ponieważ potrafiła m.in. zakładać grody obronne na wzgórzach oraz na budowanych sztucznych wyspach na jeziorach, grzebała zmarłych w glinianych urnach oraz nawiązywała kontakty handlowe z odległymi ludami. Dzięki temu na przełomie er obszary gminy znalazły się pod znacznymi wpływami kultury rzymskiej. Wpływy te były tak silne, że zmieniła się kultura materialna lokalnej ludności. Potwierdzają to obecne odkrycia archeologiczne, gdyż często znajdowane ślady bardziej nawiązują do kultury środkowej i południowo-zachodniej Europy, niż do prowincji wschodnich kontynentu. Na terenie gminy Olecko najbardziej znanym stanowiskiem archeologicznym datowanym na okres wpływów rzymskich jest cmentarzysko ciałopalne pod wsią Przytuły.

We wczesnym średniowieczu obszar gminy zamieszkały był przez pruski lud Jaćwingów, którzy byli potomkami ludności zachodniobałtyjskiej. Prezentowali oni zaczątek organizacji społecznej i państwowej, z dominującą rolą rodów zajmujących warowne grody i kontrolowane ziemie. Potrafili się jednoczyć podczas wojen i wypraw wojennych, jednak ze względu na lokalne wojny pomiędzy sobą nie byli jednak w stanie osiągnąć jednolitej organizacji terytorialnej. Głównie z tego względu w XVIII wieku zostali podporządkowani sobie przez Zakon Krzyżacki. Ostateczny cios Krzyżacy zadali im w bitwie nad jeziorem Skomętno koło Ełku, po której nie byli w stanie zorganizować już żadnego większego oporu. Przez następne dekady większość Jaćwingów wyemigrowała, głównie na Litwę albo została wysiedlona przez Krzyżaków.

Przez okres XIII-XV w. konflikty omijały dzisiejszy obszar gminy przez co nie odnotowano tutaj zasadniczych zmian w strukturze osadniczej. Z powodu ich dużego wyludnienia i pokrycia gęstymi puszciami tereny te stanowiły jednak marginalne znaczenie w Państwie Krzyżackim. Dopiero po II pokoju toruńskim (1466), gdy Krzyżacy stracili część żyznych i rozwiniętych gospodarczo ziem na rzecz Królestwa Polski, rozpoczęli powolny proces zagospodarowywania pozostałych swoich terenów.

W XVI wieku rozpoczął się okres szybkiego osadnictwa tych ziem, który związany był z projagiellońską polityką lenną księcia, stwarzającą pokojowe warunki kolonizacji w tej przygranicznej strefie. Ziemie nadawane były bezpośrednio od księcia lub w formie sprzedaży z rąk starostów. Stosowano w większości prawo magdeburskie i chełmińskie. Za panowania księcia Albrechta powstała wieś książęca: Sedranki; wsie czynszowe: Babki Oleckie, Borawskie, Dąbrowskie, Dobki, Duły, Dziegiele Oleckie, Gąski, Gordejki, Jaški, Judziki, Kijewo, Kukowo, Łęgowo, Możne, Olszewo, Plewki, Przytuły, Raczki Wielkie, Szczecinki, Rosochackie, Świdry, Zabelne, Zajdy i Zatyki; dobra szlacheckie: Biała Olecka, Doliwy, Ślepie oraz młyn w Pomianach.

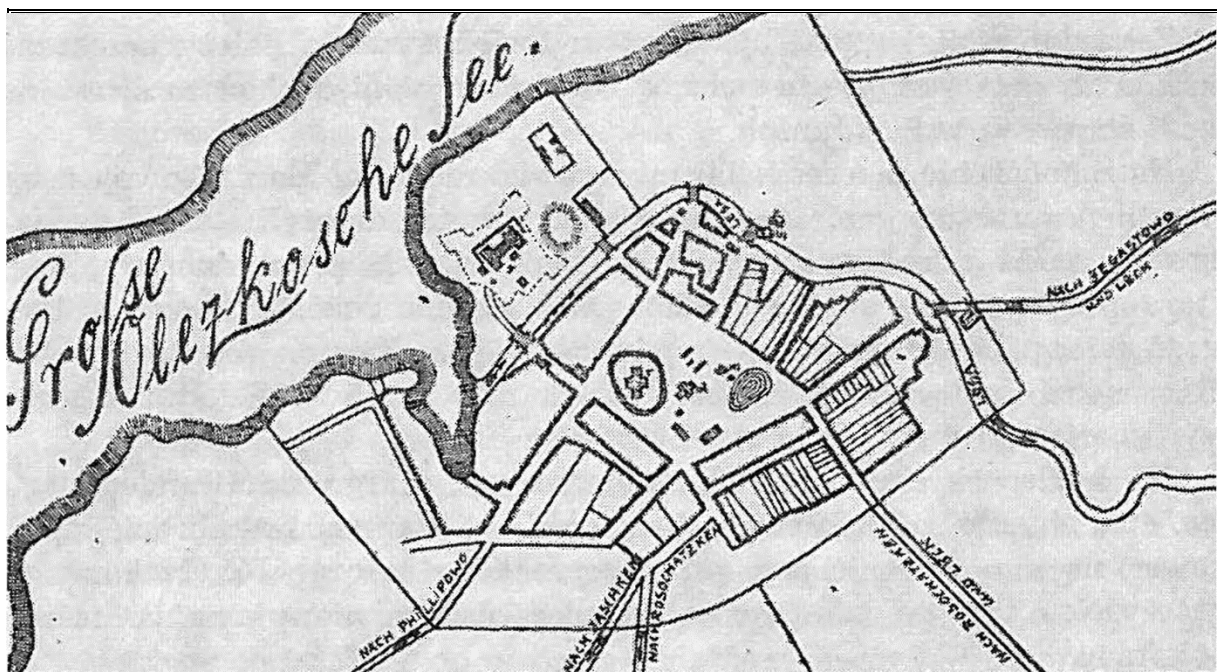
W 1560 r. założone zostało w miejscu istniejącego zameczku myśliwskiego, powstałego kilkanaście lat wcześniej na miejscu starej budy myśliwskiej, miasto Marggrabowa, zwane przez polskojęzyczną ludność Oleckiem. Przypuszczać można, że zameczek powstał na miejscu starej budowli warownej, o czym świadczy plan miasta Olecka z XVIII wiek oraz dogodnie położenie obronne. Miasto otrzymało duży obszar ziem, przywileje, oraz rozległe założenie urbanistyczne, na które składały się głównie trzynastomorgowy rynek i place pod domostwa dla 300 rodzin. Na środku rynku wzniesiony został ewangelicki kościół parafialny wraz z cmentarzem i plebanią. Miejscowość posiadała ponadto szkołę, szpital i była ogrodzona palisadą z bramami wjazdowymi.

O szybkim wzroście znaczenia miasta świadczy fakt że już w 1619 r. przeniesiono siedzibę starostwa do zameczku Oletzko, a starostwo nazwano oleckim. Był to ważny moment w rozwoju struktury administracyjnej Prus Książęcych na tym przygranicznym terenie. Wraz z nadaniem nowej funkcji rozbudowie uległ sam zamek. Do 1654 roku otrzymał nową formę budowli czteroskrzydłowej, flankowanej cylindrycznymi basztami. W roku 1670 ponownie potwierdzono przywilej lokacyjny dla miasta Marggrabowa, jednak ze względu na fakt, że przez miasto nie przebiegał żaden ważniejszy szlak handlowy, rozwój pobliskich terenów oraz samego miasta znacznie spowolnił. Część jednostek osadniczych, zaplanowanych z dużym rozmachem w XVI wieku, nie rozwinęła się tak jak planowano, a niektóre nawet uległy całkowitemu zniszczeniu. Rozwojowi nie sprzyjały również liczne klęski żywiołowe, epidemie i wojny. Duże zniszczenia miastu przyniosły pożary w końcu XVII i na początku XVIII w., tak zwany najazd tatarski w latach 1656-1657, epidemia dżumy, która w latach 1709-1711 pochłonęła na terenie ówczesnego starostwa oleckiego około 11 tys. osób (w samym Olecku ocalało zaledwie 78 osób).

W 1721 roku zdiesiątkowane kataklizmami miasto Marggrabowa, które liczyło wówczas zaledwie 98 mieszkańców, odwiedził król Prus Fryderyk Wilhelm I. Przejęty zniszczeniami kraju powołał komisję, której celem był nadzór zagospodarowywania państwa i jego nowa kolonizacja. Dla miasta i pobliskich terenów rozpoczął się powolny okres wzrostu

gospodarczego i społecznego. Wprowadzono nową miarę gruntów - miarę olecką (pręt olecki liczący 4,16 m), która obowiązywała w latach 1722-1750 (stosowaną jeszcze w 1773 roku), podjęto działania mające na celu ożywienie gospodarcze ziem pruskich, przeprowadzono reformę szkolnictwa elementarnego, założono fundusz Mons Pietatis, z którego środki przeznaczono na uposażenia nauczycieli szkół wiejskich. Dzięki niemu między 1737 a 1740 r. powstały szkoły w miejscowościach: Babki Oleckie, Borawskie, Doliwy, Dudki, Gąski, Gordejki, Jaški, Jelonek, Kijewo, Kukowo, Łęgowo, Możne, Olszewo, Plewki i Przytuły. Następca Fryderyka Wilhelma I - Fryderyk II, zwany Wielkim kontynuował działania poprzednika. Wprowadził reformę administracyjną, która likwidowała zbędne starostwa i tworzyła nowe powiaty ziemskie. W 1770 r. utworzone zostały urzędy sądownicze m.in. w Olecku, a dla całego omawianego obszaru, wybudowano szkoły w Białej Oleckiej (1765), Judzikach (1766) i Szczecinkach (1774). W 1741 roku wzniesiony został kościół w Gąskach, przy którym utworzono nową parafię ewangelicką (1749 r.).

Rysunek 2. Plan Olecka z końca XVIII wieku (północ znajduje się po lewej stronie)

Źródło: *Olecko. Z dziejów miasta i powiatu*, red. Andrzej Wakar i in., Olsztyn 1974

Czas reform przerwała wojna siedmioletnia (1756-1763), która doszczętnie spustoszyła ziemie pruskie i przyniosła okupację wschodnich terenów przez wojska rosyjskie. W końcówce wieku, w skutek rozbiorów polski nastąpiło wzmocnienie terytorialne Prus, jednak nie przyniosło ono większych korzyści gospodarczych obszarom dzisiejszej gminy. Wraz z nastaniem wojen napoleońskich na początku XIX wieku, ziemie wschodnich Prus ponownie zostały spustoszone i ograbione z żywności, co przyniosło głód i zarazy.

Konieczna stała się gruntowna przebudowa wewnętrzna Prus. Na jej czele stał baron Rzeszy i szef ministrów Prus Heinrich Friedrich Karl vom Stein. Jego projekt zakładał reformę agrarną („Oktoberedikt” z 9 października 1807 r.) oraz zmiany w ordynacji miejskiej i reorganizację urzędów („Städteordnung” z 19 listopada 1808 r.). Edyktem wydanym 9 października 1807 r. zapoczątkowana zostaje likwidacja poddaństwa, trwająca do połowy XIX wieku. Kolejną reformą była reforma aparatu państwowego i wojska (16. XII.1808 r.). 11 marca 1812 r. wydany został edykt umożliwiający Żydom osiedlanie się na terenie Prus, a w 1816 r. nastąpiła reforma administracyjna, która spowodowała nowy podział na powiaty. W jej wyniku obecna gmina Olecko weszła w skład powiatu oleckiego, będącego częścią rejencji gabińskiej. Powyższe reformy spowodowały szybką odbudowę potęgi państwa Pruskiego, co doprowadziło do tego, że stały się one liderem w przyszłym zjednoczeniu Niemiec.

Nowy okres przyniósł znaczny rozwój miasta i gminy. Po licznych pożarach drewniana zabudowa zaczęła ustępować murowanej. Po jednym z pożarów w 1822 roku, zniszczeniu uległ zamek Oletzko. Po tym wydarzeniu został włączony do powiatowego miasta Marggrabowa. W tym okresie na terenie miasta wybudowano m.in. drukarnie, karczmy, gorzelnie, browary, garbarnie, roszarnie lnu, młeczarnie i młyn. Od 1820 r. na trasie Elk-Marggrabowa-Gąbin zaczął kursować dylżans, a od połowy XIX rozpoczęto budowę dróg bitych łączących Olecko z sąsiednimi miastami. W 1860 roku uruchomiono pocztę, a w 1861 r. skończono budowę kościoła katolickiego.

Prawdziwą rewolucję spowodowała jednak budowa stacji kolei żelaznej w 1879 roku, która połączyła miasto z resztą państwa umożliwiając szybki przewóz towarów i ludzi oraz dynamiczny rozwój przemysłu i rolnictwa. Uzupełnieniem systemu kolejowego stała się sieć linii wąskotorowych do Świętajna i Garbasu (1911 r.) oraz połączenia do granicy państwa w miejscowości Cimochoy linią normalnotorową (1915). Szybka migracja ludności i wymiana towarów z bardziej uprzemysłowionymi terenami Prus spowodowała zintensyfikowanie i zmechanizowanie rolnictwa, które do tej pory było głównym zajęciem ludności, doprowadzając do stworzenia nowych gospodarstw chłopskich i rozwoju sieci osadnictwa kolonijnego. Drewniane, gliniane i kamienne budownictwo mazurskie ustępowało ceglanemu. W latach 70. XIX w. na terenie gminy istniały jeszcze majątki ziemskie ukształtowane około połowy XVI w. (Biała Olecka, Doliwy, Giże, Imionki, Lenarty, Pomiany, Ślepie) oraz nowe (Siejnik, Kukowo, Olszewo, Raczki Małe, Sedranki-Lasek), a do 1932 r. powstały jeszcze majątki powyżej 100 ha (Babki Gąseckie, Dąbrowskie, Kijewo, Łęgowo, Skowronki).

Końcem tej epoki była I wojna światowa, która przyniosła miastu znaczne zniszczenia. Nie oszczędziła ona również posiadłości ziemskich (m. in. Biała Olecka, Duły), siedlisk wiejskich oraz części budynków dworcowych (m. in. dworca miejskiego). Po zakończeniu wojny trwał spór pomiędzy odrodzonym państwem Polskim a Niemcami o przynależność Mazur, który

rozstrzygnięty został plebiscytem na korzyść Niemiec. Zorganizowany został on w czasie trwania wojny polsko-bolszewickiej, w okresie cofania się wojsk polskich, co spowodowało, że ludność mazurska, w obawie przed okupacją rosyjską opowiedziała się za przynależnością do Niemiec.

W okresie międzywojennym tereny Prus, z powodu oddzielenia ich od reszty Niemiec były odizolowane i zubożone. W roku 1927 na terenie miasta powstał pomnik ku czci poległych podczas I wojny światowej z całym kompleksem sportowo – rekreacyjno – parkowym i liczne pomniki w większych wsiach (np. Szczecinki, Gąski). W roku 1928 nastąpiła zmiana nazwy miasta Marggrabowa na Treuburg (Wierny Gród). Tego samego roku oddano do użytku kościół parafialny w Szczecinkach. Po dojściu Adolfa Hitlera do władzy do 1933 roku, nastąpiła znaczna rozbudowa państwa w kierunku nowoczesnego totalitarnego państwa hitlerowskiego. Widocznymi zmianami była m.in. rozbudowa obszaru miasta, która zaznaczyła się w budownictwie komunalnym i użyteczności publicznej oraz zmiana nazwy części miejscowości. Rozbudowie uległa również sieć dróg żelaznych i kołowych.

Wraz z atakiem Niemiec na Polskę 1 września 1939 roku rozpoczęła się II wojna światowa. Przez większość czasu trwania konfliktu tereny dzisiejszej gminy znajdowały się z dala od działań wojennych, jednak po załamaniu potęgi wojennej Niemiec i zbliżaniem się frontu wschodniego coraz bliżej granic gminy stało się jasne, że prędzej czy później dotrą one na teren gminy. Wraz ze zbliżaniem się frontu rozpoczęto ewakuację tutejszej niemieckojęzycznej ludności trwającą do października 1944 roku, po której cały obszar praktycznie opustoszał.

Armia czerwona wkroczyła do miasta Treuburg 23 stycznia 1945 roku, które uległo zniszczeniu w około 60%. Po zakończeniu II wojny światowej tereny gminy weszły w skład państwa Polskiego, do utworzonego województwa białostockiego. Wraz ze zmianą granic nastąpiły wielkie ruchy migracyjne. Opustoszałe tereny zaczęła zasiedlać ludność polska pochodząca między innymi z kresów wschodnich. Przestała istnieć część majątków ziemskich (Doliwy, Pomiany, Raczki Małe) i miejscowości (Przytuły). Całkowicie zlikwidowano również sieć kolejek wąskotorowych.

Pierwsze lata powojenne to głównie zmiany przynależności państwowej terenu dawnego powiatu Oleckiego, z którą wiązało się również tworzenie nowej administracji i zrębów nowego systemu politycznego. Z powodu braku przemysłu powiat Olecki utrzymał swój rolniczy charakter. Ustrój socjalistyczny wywarł jednak znaczący wpływ na przekształcenia własnościowe, światopoglądowe, gospodarcze i planistyczne. Dawne zakłady prywatne ustąpiły spółdzielniom wielobranżowym oraz spółdzielniom handlowym (m.in. PSS, MHD, GS Samopomoc Chłopska), przedwojenne majątki, jak i część gruntów dawnych wsi zostały włączone do Państwowych Gospodarstw Rolnych, akweny wodne zagospodarowywały

Państwowe Gospodarstwa Rybackie, a lasy upaństwowiono. Wprowadzono nowe zasady odbudowy zniszczeń wojennych w planowaniu przestrzennym, co spowodowało zmianę charakteru tkanki miejskiej oraz przeobraziły krajobraz wsi mazurskiej, gdzie zaczęły dominować Państwowe Gospodarstwa Rolne. Likwidacji uległo większość linii kolejowych. Z dawnych połączeń pozostała jedynie normalnotorowa linia kolejowa z Gołdapi do Ełku i linia do Suwałk przez Cimochy.

W 1975 roku w wyniku reformy administracyjnej likwidującej powiaty, nowoutworzoną gminę Olecko włączono do województwa suwalskiego. W tym okresie nastąpił rozwój systemowego budownictwa oraz rozwój firm państwowych. W mieście Olecku powstały m.in. osiedla Siejnik i Lesk.

Wraz z upadkiem komunizmu w Polsce w roku 1989 rozpoczęły się przemiany ustrojowe i gospodarcze. Mieszkańcy gminy musieli odnaleźć się w nowej rzeczywistości politycznej i gospodarczej. W styczniu 1999 roku dokonano kolejnej reformy administracyjnej, przywrócono wówczas powiaty, tworząc powiat olecko – gołdapski, a od 2003 r. powiat olecki. Zmniejszono również liczbę województw likwidując m.in. województwo suwalskie i tworząc województwo warmińsko - mazurskie z siedzibą w Olsztynie, w którego skład weszła gmina i powiat Olecki.

Poniżej przedstawiono noty historyczne wybranych miejscowości:

Gąski

Wieś została założona jako wolna wieś w okresie krzyżackim w 1519 roku. W roku 1539 dokonano ponownej lokalizacji Gąsek jako wsi książęcej. W XVIII wieku we wsi w wyniku reformy szkolnictwa elementarnego w Prusach, z funduszu *Mons Pietatis* uposażono nauczycieli szkół wiejskich oraz wybudowano szkołę w Gąskach i założono bibliotekę gromadzką. Natomiast w 1741 roku wzniesiono w miejscowości kościół zakładając przy nim nową parafię ewangelicką, która od wieku XVIII do końca XIX była niemal całkowicie Polska. W roku 1860 we wsi powstał urząd pocztowy, a w kolejnych latach rząd stanu cywilnego, kontroli mięsa i żandarmerii. W 1938 zmieniono dotychczasową nazwę wsi *Gonsken* na niemiecką *Herzogskirchen*.

Sedranki

Na terenie wsi człowiek obecny był już w paleolicie, o czym świadczą odnalezione ślady archeologiczne. Miejscowość założona została jako wieś książęca za panowania księcia Albrechta von Hohenzollern. Znajdował się w niej drewniany folwark, na który składało się 37 koni, 159 sztuk bydła i 86 świń. W XVII ponownie lokowano wieś, jednak tym razem jako tzw. czynszowa wraz z młynem. Kolejne wieki to okres rozwoju miejscowości. Rozwijał się majątek folwarczny, w skład którego wchodził wodny młyn z dwoma kamiennymi kołami, który

z czasem unowocześniono instalując w nim silnik parowy. Pod koniec XIX do majątku pociągnięto elektryczność oraz rozbudowano kolejne zabudowania gospodarcze m.in. gorzelnie. Miejscowość została zniszczona podczas I wojny światowej, a w kolejnych latach po niej cały majątek rozparcelowano i sprzedano nowym osadnikom z Pomorza. W okresie międzywojennym we wsi funkcjonował majątek Lasek-Sedranki, dawniej Mały Lasek, a w jednym z budynków utworzona została szkoła. Majątek folwarczny odnowiony został przez rodzinę Dziengelów, jednak w okresie II wojny światowej uległ doszczętnemu zniszczeniu i nigdy nie został już odbudowany.

Możne

Na terenie wsi zlokalizowane są stanowiska archeologiczne z okresu paleolitu i mezolitu. Wieś lokowana została w XV wieku na prawie chełmińskim jako wieś czynszowa. Starosta książęcy przeznaczył na nią 20 włók ziemi. Od początku zamieszkiwana była w większości przez ludność polską. W 1737 roku w miejscowości wybudowano szkołę. W roku 1938 liczyła niecałe 300 osób. W tym okresie zmieniono jej nazwę na *Moossnen*, *Mooschnen*, a później na *Moszne*.

Lenarty

Wieś powstała w 1573 r. na prawie lennym jako dobra szlacheckie w Lenartach, niem. *Lenharten*. Przez wiek XVII i XVIII majątek ziemski zarządzany był przez polską szlachtę. W XVIII wieku licząc ponad 660 ha ziemi stanowił jeden z większych majątków w okolicy. Przez długi czas dwór był w posiadaniu rodziny Tolsdorffów. W okresie I wojny światowej w wielkiej sali balowej mieścił się rosyjski szpital wojskowy, natomiast podczas II wojny światowej majątek był pod zarządem generała Wermachtu. W okresie PRL przeszedł pod pieczę inspektora Państwowych Majątków Ziemskich, a w dworku utworzono przedszkole. We wsi utworzona została jednostka PGR, zajmująca się naprawą sprzętu rolniczego.

ZNAKI I SYMBOLE

Herb miasta przedstawia w polu srebrnym zamek czerwony o trzech basztach nakrytych dachami stożkowymi błękitnymi, zwieńczonymi złotymi kulami, na którym znajduje się tarcza dwudzielna w słup, w której po lewej stronie umieszczona jest połowa czerwonego orła brandenburskiego a po prawej szachownica Hohenzollernów.

Rysunek 3. Herb miasta Olecko

Źródło: Statut Gminy Olecko

Flaga miasta Olecka przedstawia na płacie białym z dwoma wąskimi poziomymi pasami czerwonymi u góry i na dole flagi, herb miasta bez tarczy położony centralnie.

Rysunek 4. Flaga miasta Olecko

Źródło: Statut Gminy Olecko

5.2.2. Krajobraz kulturowy

Środowisko kulturowe gminy determinowane jest występowaniem na jej terenie: zabytków archeologicznych, zabytków architektury, założeń parkowych oraz wartości niematerialnych, do których zaliczyć można krajobraz oraz kulturę ludową. Warto podkreślić, że zachowane zasoby dziedzictwa kulturowego gminy stanowią wartości podlegające ochronie prawnej i pozwalają tym samym na wyodrębnienie obszarów o istotnych walorach środowiska kulturowego. Ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej, a kształtowanie środowiska kulturowego wpływa na rozwój pozostałych dziedzin regionu, takich, jak: turystyka, rekreacja, osadnictwo czy leśnictwo.

Do instytucji oraz obiektów kultury na terenie gminy należy **Regionalny Ośrodek Kultury w Olecku - „Mazury Garbate”**, w skład którego wchodzi:

- Kino Mazur, należące do Sieci Kin Studyjnych i Lokalnych oraz do Sieci Polskich Kin Cyfrowych. Na reporter kina składają się modne nowości oraz coś dla koneserów, z nastawieniem dla najmłodszych widzów,
- Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna w Olecku, jest główną biblioteką publiczną miasta i powiatu oleckiego. Gromadzi i opracowuje materiały biblioteczne służące rozwijaniu czytelnictwa oraz zaspokajaniu potrzeb informacyjnych, edukacyjnych i samokształceniowych. Udostępnia zbiory na miejscu, wypożycza na zewnątrz i w formie wymiany międzybibliotecznej. Pełni funkcję ośrodka informacji biblioteczno-bibliograficznej. Prowadzi różnorodne formy promocji książki i czytelnictwa. Udziela pomocy metodycznej i sprawuje nadzór merytoryczny nad prawidłowym realizowaniem statutowych zadań przez samorządowe biblioteki publiczne w powiecie oleckim,
- Teatr AGT, tworzony przez ludzi mających odwagę zajmować się niepokorną, niełatwą i skłaniającą do refleksji sztuką, związaną z nurtem amatorskim i alternatywnym,
- Galeria Prawdziwej sztuki, wzorując się na postawie Andrzeja Legusa, prezentuje wystawy różnych dziedzin sztuk plastycznych, poczynając od tradycyjnych technik malarskich i graficznych, aż po najnowsze,
- Studio Muzyczne, wyposażone w pełni nowoczesne sprzęty i gotowe do realizacji profesjonalnych nagrań. Służy również do realizacji statutowych działań ROK "MG" oraz można je także wynająć,
- Centrum Informacji Turystycznej,
- Olecka Izba Historyczna. Celem jej działalności jest dokumentowanie, gromadzenie i upowszechnianie wiedzy o dziejach Olecka / Marggrabowa (1560–1927) / Treuburga (1928–1945). Więcej o jej wystawach zamieszczono w rozdziale 5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych,

- Chór Oleckie Echo, powstały w 1996 roku, wykonuje pieśni ludowe z regionów: podlaskiego, suwalskiego, mazurskiego i warmińskiego. Śpiewa również pieśni patriotyczne, kolędy i pastorałki,
- Miejska Orkiestra Dęta, tworzona przez 23 muzyków. Posiada w swoim repertuarze 170 utworów z gatunku muzyki popularnej, rozrywkowej, tanecznej, filmowej i marszowej.

Ośrodek jest samorządową instytucją kultury organizującą wydarzenia artystyczne, zajmującą się upowszechnianiem kultury oraz edukacją kulturową. Jednostka prowadzi również działalność impresaryjną, a także świadczy usługi związane z wynajmem lokali oraz sprzętu.

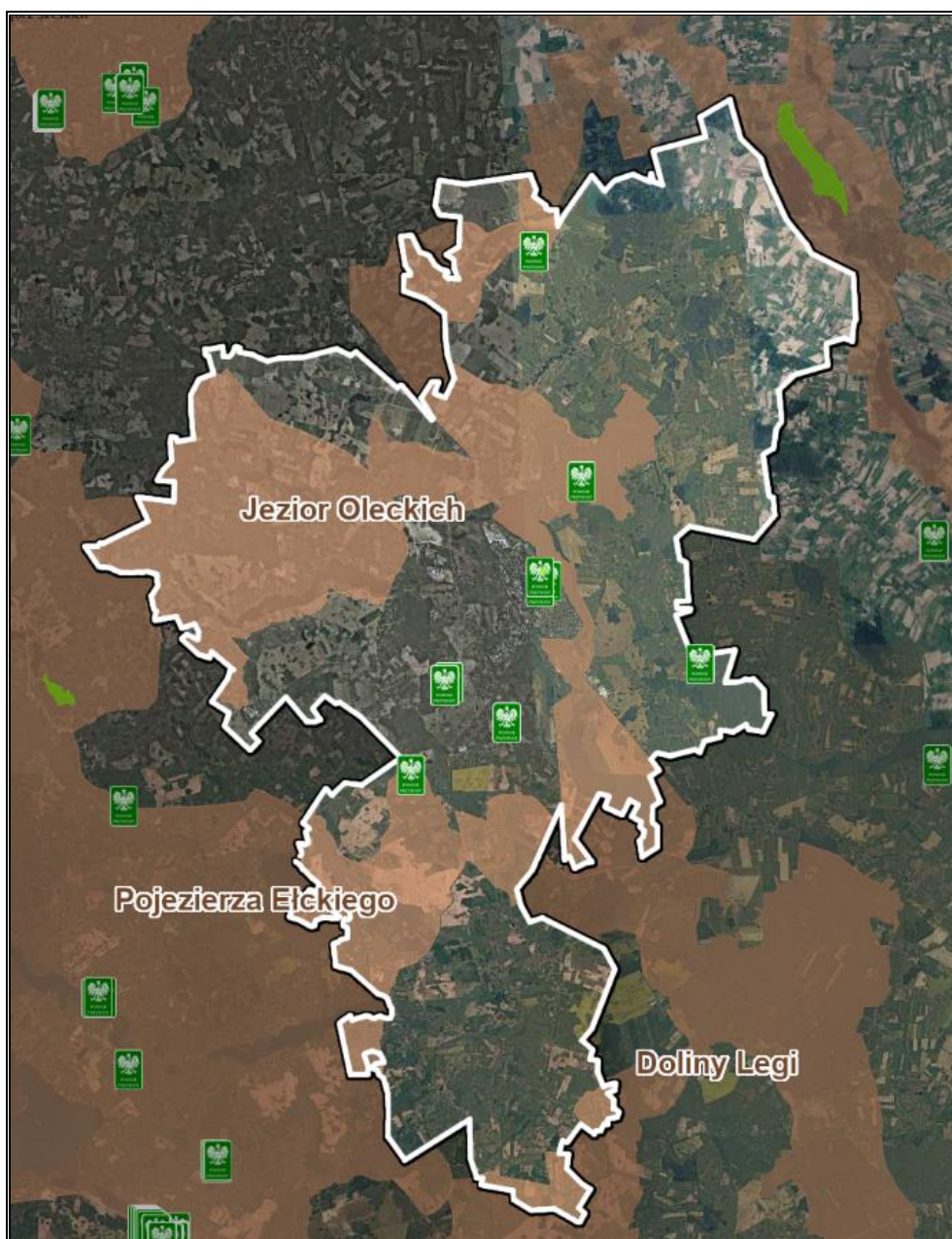
Do podstawowych zadań ROK należy kreowanie i zaspokajanie potrzeb kulturalnych poprzez:

- 1) edukację kulturalną dzieci i młodzieży,
- 2) opiekę nad amatorskim ruchem artystycznym (ARA),
- 3) gromadzenie i opracowywanie zbiorów bibliotecznych,
- 4) udostępnianie zbiorów bibliotecznych i popularyzacja czytelnictwa,
- 5) promowanie sztuki w mieście i poza jego granicami,
- 6) działalność rekreacyjno-integracyjną,
- 7) działalność metodyczną,
- 8) działalność impresaryjną,
- 9) animację społeczno-kulturalną,
- 10) udostępnianie dóbr kultury w zakresie archeologii, historii i numizmatyki,
- 11) prowadzenie działalności gospodarczej,
- 12) prowadzenie usług.

Krajobraz kulturowy determinowany jest poniekąd również przez środowisko naturalne i występujące na danym obszarze tereny i obiekty podlegające ochronie. Gmina Olecko posiada duże walory przyrodniczo-krajobrazowe, na które składają się głównie kompleksy leśne w południowej i południowo zachodniej części gminy. Formami ochrony przyrody w granicach gminy są:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Jezior Oleckich,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Ełckiego,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Legi,
- Użytku ekologicznego „Długi Mostek”,
- 10 pomników przyrody.

Rysunek 5. Formy ochrony przyrody na terenie gminy Olecko

Źródło: Opracowanie własne na podstawie serwisu Geoportal, <http://mapy.geoportal.gov.pl/>

UKŁADY URBANISTYCZNE

Najcenniejszym założeniem urbanistycznym na terenie gminy jest średniowieczny układ przestrzenny w Olecku, który oparto o brzeg jeziora Oleckie Wielkie i bieg zakola rzeki Legi. Jego wytyczanie rozpoczęto w połowie XVI wieku, gdy ukształtowano rynek w kształcie trapezu o wymiarach 255m x 215m x 228m x 255m, z niewielkim wzniesieniem po środku na którym usytuowano kościół z cmentarzem i ratuszem. Po drugiej stronie rzeki, między jeziorem a miastem znajdował się wybudowany w 1654 roku zamek, który przez długi okres czasu stanowił odrębną jednostkę osadniczą. Budynki w mieście stawiane były w pierzejach, w układzie kalenicowym i szczytowym, z boków których pozostawiano często wolną

przestrzeń wjazdu na podwórze gospodarcze. Przy rynku budowano domy wieloizbowe, parterowe i piętrowe, natomiast przy pozostałych ulicach - domy typu wiejskiego jedno-, dwu- i wieloizbowe. W 1822 roku w wyniku pożaru zniszczony został zamek. Pozostałe jego resztki zostały rozebrane, a w jego miejsce w roku 1897 wzniesiono gmach starostwa. Gruz i resztki materiałów budowlanych zamku trafiły do delty rzecznej. Na terenie tym, pomiędzy rzeką a jeziorem, zaczęły powstawać budynki użyteczności publicznej i podmiejskie domy budowane głównie w układzie symetrycznych, pięcioosiowych domów kalenicowych. Obszar ten z czasem włączono do miasta. Kolejnym czynnikiem rozwoju Olecka było wybudowanie stacji kolejowej przy linii przebiegającej po zachodniej stronie miasta. Szybko zaczął powstawać w tamtej okolicy system budynków przynależnych do rangi stacji m.in. dworzec z magazynem spedycji kolejowej, parowozownia z budynkiem administracyjnym oraz kolejowe domy mieszkalne, w których mieszkali pracownicy stacji. Główną oś zabudowy zachodniej miasta stanowiła ulica kolejowa. W kolejnych dekadach stopniowy rozwój miasta powodował wydzielanie kolejnych kwartałów zabudowy i nowy podział parceli budowlanych. Ostatnim znacznym etapem rozbudowy obszaru miasta był okres powojenny, kiedy to powstały liczne osiedla oraz obszary przemysłowe w kierunku północnym oraz południowym od średniowiecznego centrum miasta, pomiędzy jeziorem Oleckim Wielkim a linią kolejową.

Większość obszaru wiejskiego gminy stanowią jednoulicowe wsie chłopskie. Wg podziału Kiełczewskiej-Zaleskiej na obszarze gminy dominuje sieć wsi skupionych o średniej wielkości dopełniona osiedlami rozproszonymi i rzędówkami z XIX i XX wieku.

Według podziału H. Szulc, głównymi typami morfogenetycznych osiedli wiejskich w XIX wieku na terenie gminy są rzędówki. Oprócz nich wyróżnić można również wsie nieregularne, tj. drogowe, ślepe drogowe, małe owalnice, rozdrożne, okrągłe i okolnice przeważające na południe od miasta Olecka, oraz wielodrożnice zlokalizowane po jego północnej stronie.

BUDOWNICTWO

Budownictwo ziemi mazurskiej zachowało się w doskonałym stanie. Możemy je spotkać głównie na terenach wiejskich, omijanych przez turystów, gdzie obszary te nie zostały tak bardzo przekształcone przez ruch turystyczny.

Dom mazurski był zazwyczaj drewniany. Ściany stawiane były w układzie wieńcowym, z prostokątnych kłoców. Ściany malowano smołą drzewną co dawało im ciemny kolor. W opozycji do ścian umieszczano jasno malowane okna i drzwi, niekiedy ozdobione wyciętymi deskami lub okiennicami. Chaty przykryte były dachem dwuspadowym z dachówki holenderskiej, gdyż w końcu XIX w. rząd pruski ze względów pożarowych zakazał krycia dachów strzechą. Szczyty niekiedy wysunięte były kilkadziesiąt centymetrów przed ścianę parteru i oparte na ciosanych słupach.

Zabudowa mazurska składała się zazwyczaj z jednego domu frontalnego wzniesionego przy ulicy oraz budynków gospodarczych za nim skupionym wokół prostokątnego podwórza.

TERENY ZIELENI URZADZONEJ

Obszar gminy poszczycić się może występowaniem wielu zabytkowych cmentarzy cywilnych i wojskowych, głównie z czasów I wojny światowej. Są to w zdecydowanej mierze cmentarze ewangelickie założone w XIX wieku. Na uwagę zasługują również cmentarze rodzinne, gdzie na przestrzeni pokoleń chowano członków jednej rodziny. Stan cmentarzy jest często zły lub bardzo zły. Większość z nich jest zaniedbana i zarośnięta przez gęstą roślinność, co prowadzi do ich zapomnienia. Tak stało się np. z zapomnianych cmentarzem w Sedrankach, odkrytym podczas budowy obwodnicy Olecka, gdzie natrafiono na ślady ponad 350 mogił.

Na terenie gminy występują również parki podworskie, których część wpisana jest do rejestru zabytków.

W mieście Olecku zlokalizowany jest też zabytkowy park miejski przy ulicy Gołdapskiej, założony po I wojnie światowej.

5.2.3. Zabytki nieruchome

Do nieruchomych zabytków na terenie gminy należą przede wszystkim zabytki architektury sakralnej (kościół, cmentarze) oraz architektura mieszkaniowa (budynki mieszkalne).

Na terenie gminy Olecko występują zabytki nieruchome ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz rejestrze zabytków województwa warmińsko-mazurskiego prowadzonym przez Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wykaz zabytków nieruchomych ujętych w rejestrze zabytków wykazano w rozdziale 5.3 niniejszego Programu. Zabytki nieruchome ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Olecko wykazano w załączniku nr 1.

5.2.4. Zabytki ruchome

Rejestr zabytków ruchomych prowadzony jest przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Do rejestru nie są wpisywane obiekty wpisane do inwentarza muzeum lub wchodzące w skład narodowego zasobu bibliotecznego. Zasoby muzealne i archiwalne chronione są na podstawie odrębnych przepisów.

Na terenie gminy Olecko za zabytki ruchome można uznać przede wszystkim zabytkowe wyposażenie obiektów sakralnych, w tym cenniejsze przedmioty liturgiczne.

Do rejestru zabytków ruchomych województwa warmińsko-mazurskiego wpisane są decyzją nr KL.WKZ533/30/d/86 z 22 kwietnia 1986 roku zabytki ruchome znajdujące się w kościele p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego (4 zabytki) pod nr B-30.

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Teren gminy Olecko został przebadany metodą archeologicznych badań powierzchniowych na tzw. obszarach „Archeologicznego Zdjęcia Polski” (AZP). Obszar gminy jest bogaty w liczne stanowiska archeologiczne. Większość z nich datuje się na epokę kamienia, żelaza oraz wczesnego średniowiecza. Dla stanowisk zewidencjonowanych w ramach AZP, położonych na obszarach zurbanizowanych i przeznaczonych do zagospodarowania planuje się prowadzenie obserwacji archeologicznej.

Najcenniejszym stanowiskiem jest wpisane do rejestru zabytków archeologicznych grodzisko kultury zachodnio-bałtyjskiej z okresu wpływów rzymskich i wczesnego średniowiecza, zlokalizowane we wsi Dąbrowskie. Położone jest ono na wzgórzu u zbiegu dwóch niewielkich cieków. Przypuszcza się, że grodzisko pierwotnie otaczały bagna co sprzyjało jego obronie. Składało się ono z umieszczonego na wyższym wierzchołku wzniesienia okrągłego majdanu o średnicy około 30 metrów, który otoczony był pojedynczym pierścieniem wału. Od strony północnej był on podwyższony, natomiast na niższym wierzchołku znajdowało się przejście bramne.

Tabela 2. Obiekty archeologiczne wpisane do rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego

Nazwa lokalna	Obszar AZP	Nr m.	Nr ob.	Funkcja	Kultura	Chronologia	Data wpisu
Dąbrowskie	17-80	1	1	Grodzisko	Zachodnio-bałtyjska	Okres rzymski i wczesne średniowiecze	29.11.1967 r.

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Olecko
 Najistotniejszymi zagrożeniami dla stanowisk archeologicznych na terenie gminy są przede wszystkim prace rolnicze oraz inwestycje budowlane, ponieważ zdecydowana większość stanowisk nie posiada własnej formy terenowej. Wiąże się to z nieświadomością mieszkańców istnienia i wartości znalezisk archeologicznych. Wiele z nich jest nieświadomie niszczone lub nie są one zgłaszane według obowiązujących przepisów. Zachowanie takie powoduje nieodwracalne uszczuplenie zasobów dziedzictwa archeologicznego na terenie gminy.

Wprawdzie według art. 108 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2020 r., poz. 282 z późn. zm.) niszczenie lub uszkodzenie zabytków,

świadomie bądź nieświadomie jest przestępstwem, to bez zaangażowania i wsparcia świadomych mieszkańców gminy, bardzo trudno jest egzekwować ich prawną ochronę.

Do najważniejszych działań gminnych opieki nad nimi zaliczyć można:

- prowadzenie monitoringu stanu zachowania stanowisk archeologicznych,
- kontrolowanie podczas wydawania pozwoleń budowlanych, czy inwestycja nie będzie prowadzona w miejscu stanowiska archeologicznego bądź strefy archeologicznej ochrony konserwatorskiej wyznaczonej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,
- popularyzację zasad ochrony zabytków oraz znaczenia i atrakcyjności archeologicznego dziedzictwa kulturowego wśród społeczności lokalnej.

Źródło: Dziedzictwo obok mnie - poradnik zarządzania dziedzictwem w gminach, Warszawa, NID, 2016

Ponadto projekty decyzji o warunkach zabudowy dla obiektów zabytkowych bądź położone w zabytkowym układzie urbanistycznym, uzgadniane są zawsze z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Wykaz wszystkich stanowisk archeologicznych na terenie gminy Olecko stanowi załącznik nr 2 niniejszego Programu opieki nad zabytkami.

5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

W ramach Regionalnego Ośrodka Kultury w Olecku - „Mazury Garbate” działa **Olecka Izba Historyczna**, która dokumentuje, gromadzi i upowszechnia wiedzę o dziejach Olecka.

Prezentowana w Izbie wystawa stała ukazuje 450 lat historii miasta. Ekspozowane na niej przedmioty, dokumenty i zdjęcia nie dotyczą jedynie Olecka ale również powiatu oleckiego i jednocześnie świadczą o dziejach regionu oraz całych Mazur. Najważniejsze i najstarsze z nich to kopia aktu sprzedaży ziemi, na której Olecko zbudowano oraz kopia aktu nadania praw miejskich, nieistniejącemu jeszcze miastu. Pierwszy określił język i tożsamość mieszkańców – osadnicy zostali sprowadzeni z Mazowsza, drugi – państwowość i religię.

Fotografia 1. Jedna z wystaw w Oleckiej Izbie Historycznej

Źródło: Profil Oleckiej Izby Historycznej na portalu społecznościowym Facebook

W Izbie zgromadzono szereg eksponatów na przestrzeni wielu lat istnienia miasta m.in.: kancjonał, zdjęcia wyposażenia kościoła ewangelickiego (k. XIX wieku), widoki miasta zniszczonego podczas pierwszej wojny światowej, świadectwa działalności Jana Karola Sembrzyckiego, mapa ścienna powiatu (*Oletzkoer Kreis*), plany dotyczące budowy pomnika ofiar pierwszej wojny światowej oraz pocztówki z początku XX wieku przedstawiające miasto.

Osobną wystawę prezentuje gabłota z eksponatami i dokumentami, które pozostały w mieście po kataklizmie drugiej wojny światowej. Są to m.in.: butelki ze znakami firmowymi, tablice z nazwami ulic, przedmioty z wyposażenia sklepów, hoteli oraz pozostałe znaki pamięci o świecie, który minął. Druga część ekspozycji rozpoczyna się mapami z 1945 roku, które obrazują powojenny chaos. Poszukiwanie nazwy miasta i powrót do nazwy jeziora i powiatu – Olecko. Dokumenty polskich osadników ukazują trud życia w nowym miejscu – zabiegi o dach nad głową, porządkowanie spraw administracyjnych, odbudowa zniszczonego i wyszabrowanego miasta. Mozolne przywracanie życia, aż do symbolicznego aktu budowy nowego kościoła, a następnie przełomu politycznego w 1989 roku. Eksponaty przechowywane w Oleckiej Izbie Historycznej to dary i depozyty osób prywatnych lub instytucji.

Źródło: <https://rokmg.pl/>

Ponadto w zabytkowym budynku dawnego starostwa w Olecku, na drugim piętrze, mieści się **Regionalna Izba Pamięci**. Można w niej obejrzeć między innymi egzemplarze broni strzeleckiej, wyposażenie wojsk piechoty, przedmioty i narzędzia codziennego użytku, zdjęcia Ziemi Oleckiej i jej mieszkańców czy zbiór fotokopii dokumentów administracji powiatowej w Olecku (1945-1946).

Źródło: <https://www.powiat.olecko.pl/>

5.2.7. Dziedzictwo niematerialne

Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego jest celem Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 r. Niematerialne dziedzictwo kulturowe przejawia się m.in. w następujących dziedzinach: tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sztuki widowiskowe, zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne, wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata, umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

W rozumieniu Konwencji UNESCO „niematerialne dziedzictwo kulturowe” oznacza *praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności, jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową, które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności.*

Do dziedzictwa niematerialnego gminy Olecko można zaliczyć mazurską kulturę ludową, obejmującą folklor, gwarę, rzemiosło i strój.

Strój kobiecy i męski

Kobiecy strój mazurski składał się z białej lnianej koszuli, rozciętej na przodzie, zapinanej na guziki, której rękawy były pomarszczone, zakończone mankietem, a kołnierzyk niewielki oraz długiej, czerwonej i pomarszczonej spódnicy. Z czasem coraz bardziej zaczęły upowszechniać się spódnice dwukolorowe i z tkanin kraciastych. Pod spódnice zakładano halki zwane odspodkami, które szyte były z różnego rodzaju tkanin. Na koszule zakładano kaftaniki, zwane westkami, czyli staniki dopasowane do figury, wykończone podszewką, zapinane z przodu rzędem guzików, najczęściej szyte z czerwonego sukna oraz kabaty czyli żakiety, mocno wcięte w talii, zapinane z przodu na jeden rząd gęsto rozmieszczonych guzików.

Męski strój składał się z białej, lnianej koszuli i długich, obcisłych spodni. Na koszulę ubierano czerwoną, niebieską lub brązową kamizelkę, a na nią niebieską lub granatową marynarkę. Na nogi zakładano długie buty, a na głowę szary, filcowy lub słomkowy kapelusz.

Gwara

Gwara mazurska zaliczana jest do szeroko rozumianego dialektu mazowieckiego. W ich obrębie można wyróżnić dwa zespoły gwarowe – mazurski zachodni i mazurski wschodni, pokrywające się odpowiednio z granicami Mazur zachodnich i wschodnich. Główną cechą odróżniającą gwary mazowieckie od gwar Ostródzkiego, Warmii i Mazur i jednocześnie łączącą ją z Mazowszem jest mazurzenie.

Źródło: <http://www.dialektologia.uw.edu.pl/>

W ostatnim czasie obserwowalny jest zanik gwary ludowej, zwłaszcza u młodego pokolenia spowodowany przemianami społeczno-cywilizacyjnymi, a posługiwanie się nią to już właściwie domena w większości osób starszych zamieszkałych na terenach wiejskich i rolniczych. Pomimo tego zauważalne są obecnie dążenia do jej zachowania. Organizowane są wydarzenia i spotkania kulturowe, na których gwarę stara się przekazać nowemu pokoleniu, pokazuje się ją jako ważny element kultury mazurskiej, a umiejętność mówienia nią przedstawiana jest jako duża zaleta.

Folklor

Na terenie gminy działa wiele grup zajmujących się kultywowaniem folkloru i kultury mazurskiej. Zaliczyć do nich należy przede wszystkim, Chór Oleckie Echo oraz Miejską Orkiestrę Dętą.

Fotografia 2. Ludowy zespół wokalny-muzyczny „Chór Oleckie Echo”

Źródło: <https://rokmg.pl/>

Aktywnie działają również panie z Kół Gospodyń Wiejskich. Zajmują się one przede wszystkim kultywowaniem i promowaniem lokalnych tradycji ludowych. Prężną działalność i aktywny udział w organizacji różnych imprez prowadzą również jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych z obszaru gminy.

Do ważniejszych imprez kulturowych organizowanych na terenie gminy należą: Przystanek Olecko, Sztama – Spotkania ze Sztuką, Mazurskie Spotkania z Folklorem, Święto plonów oraz Oleckie Święto Mleka i Miodu. Imprezy te na stałe wpisały się w kalendarz imprezowy miasta i gminy. Ich główną ideą jest promocja wielokulturowości i ukazanie bogactwa kulturowego Mazur. Podczas ich trwania organizowane są koncerty, zabawy, konkursy oraz prezentowane są regionalne produkty.

Do dziedzictwa niematerialnego można zaliczyć także historyczne i geograficzne nazwy miejscowości, rzek, jezior oraz innych elementów geograficznych.

Fotografia 3. Korowód dożynkowy podczas Święta Plonów w gminie Olecko

Źródło: <https://olecko.wm.pl/>

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zabytki w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru, do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku. Zgoda ta nie jest wymagana w przypadku włączenia karty ewidencyjnej zabytku nieruchomego.

Wpis do wojewódzkiej ewidencji zabytków nie wywołuje skutków prawnych, ale rodzi pewne obowiązki informacyjne. Zgodnie z art. 28 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;

- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

W przypadku zabytków nieruchomych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków zastosowanie ma również art. 31 ust. 1a ww. ustawy, zgodnie z którym osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować:

1. Roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru lub objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo
2. Roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego

jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków.

Zabytki w wojewódzkim rejestrze zabytków

Rejestr zabytków, dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy oraz zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Do rejestru nie wpisuje się zabytku: wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, wpisanego do inwentarza muzeum, a także wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Obiekty, zespoły oraz założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków są objęte rygorami prawnymi, które wynikają z obowiązujących przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie prace konserwatorskie, restauratorskie czy roboty budowlane, prowadzenie badań, zmiany przeznaczenia zabytków wpisanych do rejestru, itp. wymagają uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków

(Dz.U. z 2018 r. poz. 1609)² precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych.

Rozporządzenie określa tryb wydawania pozwoleń na:

- prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- prowadzenie prac restauratorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- prowadzenie prac restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- prowadzenie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- prowadzenie badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- prowadzenie badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- prowadzenie badań architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- przemieszczenie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków,
- trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru zabytków, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje,
- dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków,
- zmianę przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru zabytków lub sposobu korzystania z tego zabytku,
- umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru zabytków urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2020 r. poz. 293 z późn. zm.) oraz napisów;
- prowadzenie badań archeologicznych;
- poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania,
- wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru zabytków.

---

² zmienione Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2019 poz. 1721).

Rozporządzenie określa także dane i informacje, które powinny zawierać wnioski o wydanie ww. pozwoleń, dokumentacja dołączana do tych wniosków, niezbędna do ich rozpatrzenia, dane i informacje, które zawierają te pozwolenia oraz warunki, które mogą zostać w nich zastrzeżone, a także elementy, które zawiera dokumentacja prac konserwatorskich i prac restauratorskich prowadzonych przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz dokumentacja badań archeologicznych.

Wykaz zabytków nieruchomych z terenu gminy Olecko wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków przedstawiono poniżej:

— Babki Gąseckie:

- młyn wodny, pocz. XX, nr rej.: A-1038 z 20.11.1995,

— Biała Olecka:

- zespół dworski, XIX/XX, nr rej.: A-2019 z 6.03.1980 i z 27.01.2003:
  - dwór,
  - park,
  - folwark:
    - spichrz, gorzelnia, chlewnia, obora (ob. magazyn), stajnia (ob. mieszalnia pasz), kuźnia, dom ogrodnika (ob. mieszkalny), stodoła (drewn.).

— Gąski:

- kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. par. pw. św. Antoniego Padewskiego, 1833, 1908, nr rej.: A-1021 z 14.02.1995,
- plebania, pocz. XX, nr rej.: j.w.

— Gordejki Małe:

- zespół dworski, XIX/XX, nr rej.: A-949 z 5.04.1993:
  - dwór,
  - spichlerz,
  - park, nr rej.: 452 z 12.03.1986.

— Imionki:

- park dworski, nr rej.: 451 z 12.03.1986,

— Lenarty:

- park dworski, nr rej.: 603 z 12.11.1988,

— Olecko:

- część miasta, 1560, nr rej.: 71 z 8.11.1956 oraz 18 z 21.02.1979,
- kościół par. pw. Podwyższenia Krzyża św., 1859-61, nr rej.: 742 z 15.12.1989,
- cmentarz ewangelicki, ul. Cmentarna, 2 poł. XIX/XX, nr rej.: 515 z 23.07.1986,

- starostwo z terenem d. zamku, ob. szkoła, pl. Zamkowy 3, 1897, nr rej.: A-1015 z 10.11.1994,
- park miejski, ul. Gołdapska, 1920-1930, nr rej.: A-2112 z 24.03.2004:
  - budynek plażowy (kawiarnia, łaźienki),
  - pomost (drewn.) i skocznie,
  - stadion z hipodromem,
  - restauracja,
  - altana (drewn.),
  - pomnik ku czci mieszkańców Olecka, poległych w I wojnie światowej.
- dom, ul. Armii Krajowej 6, 2 poł. XIX, nr rej.: 536 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 7, poł. XIX, nr rej.: 537 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 8, poł. XIX, nr rej.: 538 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 9, poł. XIX, nr rej.: 447 z 28.01.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 10, poł. XIX, nr rej.: 539 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 11, 2 poł. XIX, nr rej.: 540 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 12, XIX/XX, nr rej.: 541 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 14, 2 poł. XIX, nr rej.: 542 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 15, 2 poł. XIX, nr rej.: 543 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 16, 2 poł. XIX, nr rej.: A-1769z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 17, poł. XIX, nr rej.: 545 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 20, poł. XIX, nr rej.: 561 z 25.02.1987,
- dom, ul. Armii Krajowej 26, pocz. XX, nr rej.: 562 z 25.02.1987,
- zespół zabudowy gospodarczej, ul. Armii Krajowej, XIX/XX, nr rej.: A-964 z 3.08.1993:
  - magazyn,
  - stajnia,
  - stodoła.
- dom, ul. Grunwaldzka 4, XIX/XX, nr rej.: 743 z 15.12.1989,
- dom, ul. Grunwaldzka 5, XIX/XX, nr rej.: 744 z 15.12.1989,
- dom, ul. Grunwaldzka 6, XIX/XX, nr rej.: 745 z 15.12.1989,
- dom, ul. Grunwaldzka 8, XIX/XX, nr rej.: 746 z 15.12.1989,
- dom, ul. Grunwaldzka 14, XIX/XX, nr rej.: 747 z 15.12.1989,
- dom, ul. Grunwaldzka 16, 2 poł. XIX, nr rej.: 748 z 15.12.1989,
- dom, ul. Kolejowa 9, pocz. XX, nr rej.: 477 z 16.04.1986,
- dom, ul. Kolejowa 11, XIX/XX, nr rej.: 478 z 16.04.1986,
- dom, ul. Kolejowa 12, XIX/XX, nr rej.: 479 z 16.04.1986,

- dom, ul. Kolejowa 14, XIX/XX, nr rej.: 480 z 16.04.1986,
  - dom, ul. Kolejowa 29, XIX/XX, nr rej.: 471 z 7.10.1986,
  - budynek gospodarczy, ul. Lipowa 1, k. XIX, nr rej.: 546 z 30.12.1986,
  - dom, ul. Mazurska 16, poł. XIX, nr rej.: 555 z 25.02.1987,
  - dom, ul. Mazurska 18, poł. XIX, nr rej.: 556 z 25.02.1987,
  - dom, ul. Mazurska 27, nr rej.: 559 z 27.02.1987,
  - dom, ul. Mazurska 29, poł. XIX, nr rej.: 560 z 25.02.1987,
  - dom, ul. Nocznickiego 5, XIX/XX, nr rej.: 547 z 30.12.1986,
  - dom, ul. Nocznickiego 9, pocz. XX, nr rej.: 548 z 30.12.1986,
  - dom, ul. Nocznickiego 13, pocz. XX, nr rej.: 549 z 30.12.1986,
  - dom, ul. Nocznickiego 14, pocz. XX, nr rej.: 550 z 30.12.1986,
  - dom, ul. Nocznickiego 18, pocz. XX, nr rej.: 551 z 30.12.1986,
  - dom, ul. Nocznickiego 19, k. XIX, nr rej.: 552 z 30.12.1986,
  - dom, ul. Nocznickiego 22, 2 poł. XIX, nr rej.: 553 z 30.12.1986,
  - dom, ul. Nocznickiego 24, ok. 1930, nr rej.: 554 z 30.12.1986,
  - dom „Chata Mazurska”, ul. Sembrzyckiego 18 c, drewn., po 1918, nr rej.: 749 z 15.12.1989,
  - dom, pl. Wolności 10, pocz. XX, nr rej.: 750 z 15.12.1989,
  - dom, pl. Wolności 11, poł. XIX, nr rej.: 751 z 15.12.1989,
  - dom, pl. Wolności 13, XIX/XX, nr rej.: 752 z 15.12.1989,
  - dom, pl. Wolności 15, XIX/XX, nr rej.: 753 z 15.12.1989,
  - dom, pl. Wolności 17, pocz. XX, nr rej.: 754 z 15.12.1989,
  - dom, pl. Wolności 19, nr rej.: 755 z 15.12.1989,
  - dom, pl. Wolności 20, XIX/XX, nr rej.: 756 z 15.12.1989,
  - dom, pl. Wolności 21, pocz. XX, nr rej.: 757 z 15.12.1989,
  - hotel „Kronprinz”, ob. dom mieszk., pl. Wolności 24, pocz. XX, nr rej.: 758 z 15.12.1989,
  - budynek gospodarczy, nr rej.: j.w.
- Sedranki:
- cmentarz rodzinny ewangelicki, nr rej.: 646 z 11.01.1989,
  - młyn wodny, ok. 1920, nr rej.: A-1039 z 20.11.1995.
- Siejnik:
- zespół dworski, poł. XIX, pocz. XX, nr rej.: A-970 z 24.09.1993:
    - dwór,
    - oficyna,
    - 2 obory,

- Park i ogród botaniczny.
- Skowronki:
  - park dworski, nr rej.: 602 z 10.11.1988,
- Szczecinki:
  - kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. par. pw. św. Stanisława Biskupa, nr rej.: 861 z 2.01.1992,
  - pastorówka, nr rej.: j.w.,
  - cmentarz ewangelicki, nr rej.: 496 z 15.06.1986.
- Zabelne:
  - cmentarz ewangelicki, nr rej.: 645 z 11.01.1989.

Źródło: NID, *Rejestr zabytków nieruchomości woj. warmińsko-mazurskiego*, stan na 30 września 2020 r.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. oraz rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem³, ewidencja jest prowadzona w formie zbioru kart adresowych zabytków⁴ nieruchomości z terenu gmin. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Głównym celem prowadzenia ewidencji zabytków jest zebranie i opracowanie najistotniejszych informacji o obiektach zabytkowych niezbędnych do prowadzenia planowej polityki konserwatorskiej w zakresie:

- wpisów do rejestru zabytków;
- współpracy konserwatora przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- prac remontowo – budowlanych;
- dofinansowania prac konserwatorskich;

---

³ zmienione Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2019 poz. 1886).

⁴ Wzór karty adresowej zabytku nieruchomego określa załącznik nr 6 do ww. rozporządzenia. Załącznik nr 6 do rozporządzenia otrzymał brzmienie określone w załączniku nr 4 do Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2019 poz. 1886)

— przygotowywania szczegółowej dokumentacji obiektów dziedzictwa kulturowego.

Na terenie gminy obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w których zawarte zostały ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Zapisy dotyczące ochrony terenów i obiektów środowiska kulturowego uwzględniają następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- Uchwała Nr XX/159/2000 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 marca 2000 r. w sprawie *uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych przy ul. Gołdapskiej i Parkowej w Olecku,*
- Uchwała Nr XX/162/2000 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 marca 2000 r. w sprawie *uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów turystyczno - wypoczynkowych nad jeziorem Olecko Wielkie w Olecku,*
- Uchwała Nr XXVII/208/2000 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 listopada 2000 r. w sprawie *uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Śródmieście I” w Olecku,*
- Uchwała Nr XLIII/316/02 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 28 lutego 2002 r. w sprawie *zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Olecko w obrębie jeziora Dobskiego,*
- Uchwała Nr XXXV/266/05 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 23 czerwca 2005 r. w sprawie *uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów w północnej części miasta Olecka w obrębie geodezyjnym Olecko 2,*
- Uchwała Nr XLVII/379/06 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 31 sierpnia 2006 r. w sprawie *miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wyznaczonych części miasta Olecka obejmujących tereny położone w sąsiedztwie torów kolejowych pomiędzy drogami wyjazdowymi do Świętajna i Giżycka, tereny przyległe do drogi wyjazdowej w kierunku Ełku, teren przy ul. Wojska Polskiego, teren między ulicami Kasprowicza, Rzeźnicką, Kościuszki i targowicą, teren przy skrzyżowaniu ulic Al. Zwycięstwa i Kościuszki, tereny przyległe do ulic Wiejskiej i Leśnej, teren położony w sąsiedztwie osiedla mieszkaniowego Lesk oraz tereny w sąsiedztwie jeziora Oleckie Wielkie,*
- Uchwała Nr VI/56/07 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 marca 2007 r. w sprawie *miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Olecko w obrębie jeziora Dobskiego,*
- Uchwała Nr VI/57/07 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 marca 2007 r. w sprawie *miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenów miasta Olecko położonych pomiędzy ul. 1 Maja, Placem Wolności, Grunwaldzką, Młynową, Jagiellońską, Wodną i rzeką Lega,*

- Uchwała Nr XIII/118/07 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 26 października 2007 r. w sprawie *uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu sportowo-rekreacyjnego nad jeziorem Oleckie Wielkie w Olecku,*
- Uchwała Nr XX/184/08 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 27 czerwca 2008 r. w sprawie *uchwalenia zmiany części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Olecka - „Szyjka” dla terenów położonych przy ulicy Kościuszki i drodze dojazdowej od ulicy Norwida,*
- Uchwała Nr XXI/190/08 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 26 sierpnia 2008 r. w sprawie *zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego przy ulicy Parkowej w Olecku,*
- Uchwała Nr XXI/191/08 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 26 sierpnia 2008 r. w sprawie *zmiany części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wyznaczonych części miasta Olecka obejmujących tereny położone w sąsiedztwie torów kolejowych pomiędzy drogami wyjazdowymi do Świątajna i Giżycka, tereny przyległe do drogi wyjazdowej w kierunku Ełku, teren przy ulicy Wojska Polskiego, teren między ulicami Kasprowicza, Rzeźnicką, Kościuszki i targowicą, teren przy skrzyżowaniu ulic Al. Zwycięstwa i Kościuszki, tereny przyległe do ulic Wiejskiej i Leśnej, teren położony w sąsiedztwie osiedla mieszkaniowego Lesk oraz tereny w sąsiedztwie jeziora Oleckie Wielkie,*
- Uchwała Nr XXIX/269/09 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 maja 2009 r. w sprawie *uchwalenia zmiany części miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „ŚRÓDMIEŚCIE I” w Olecku,*
- Uchwała Nr XXXVI/334/09 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 grudnia 2009 r. w sprawie *uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie geodezyjnym Jaški, gmina Olecko, w granicach działek o numerach geodezyjnych 218/6, 218/7 oraz część działki 229/1,*
- Uchwała Nr ORN.0007.59.2011 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 15 lipca 2011 r. w sprawie *uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wyznaczonych części miasta Olecka obejmujących tereny położone w sąsiedztwie torów kolejowych pomiędzy drogami wyjazdowymi do Świątajna i Giżycka, tereny przyległe do drogi wyjazdowej w kierunku Ełku, teren przy ul. Wojska Polskiego, teren między ulicami Kasprowicza, Rzeźnicką, Kościuszki i targowicą, teren przy skrzyżowaniu ulic Al. Zwycięstwa i Kościuszki, tereny przyległe do ulic Wiejskiej i Leśnej, teren położony w sąsiedztwie osiedla mieszkaniowego Lesk oraz tereny w sąsiedztwie Jeziora Oleckie Wielkie przyjętego Uchwałą Nr XLVII/379/06 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 31 sierpnia 2006 roku, w zakresie terenu działki nr 87 położonej przy Szosie do Świątajna,*

- Uchwała Nr ORN.0007.77.2011 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 września 2011 r. *w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenów miasta Olecko położonych przy ulicy Gołdapskiej w Olecku,*
- Uchwała Nr ORN.0007.111.2012 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 listopada 2012 r. *w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenów miasta Olecko położonych przy ulicy Gołdapskiej i Parkowej,*
- Uchwała Nr ORN.0007.117.2012 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 grudnia 2012 r. *w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w zakresie terenów położonych przy ulicy Zamostowej wraz z częścią ulicy Zamostowej, ulicy Rzeźnickiej i przy ulicy Gołdapskiej w Olecku,*
- Uchwała Nr ORN.0007.112.2012 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 listopada 2012 r. *w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu przemysłowego w rejonie ulicy Gołdapskiej w Olecku,*
- Uchwała Nr ORN.0007.23.2013 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 24 maja 2013 r. *w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla dwutorowej, napowietrznej linii elektroenergetycznej 400 kV Ełk – granica RP na terenie gminy Olecko,*
- Uchwała Nr ORN.0007.1.2015 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 stycznia 2015 r. *w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w Olecku w rejonie ulicy Sembrzyckiego i Placu Zamkowego nad Jeziorem Oleckie Wielkie,*
- Uchwała Nr ORN.0007.50.2015 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 26 czerwca 2015 r. *w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części przebiegu napowietrznej linii elektroenergetycznej 110 kV relacji Gołdap– Olecko na terenie gminy Olecko,*
- Uchwała Nr ORN.0007.58.2015 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 28 sierpnia 2015 r. *w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego między ulicami Grunwaldzką, Wąską, 1 Maja i Placem Wolności w Olecku,*
- Uchwała Nr ORN.0007.26.2016 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 kwietnia 2016 r. *w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów położonych we wschodniej części miejscowości Olecko – Kolonia,*
- Uchwała Nr ORN.0007.39.2016 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 25 maja 2016 r. *w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych przy ul. Produkcyjnej, Szosie do Świętajna, Zamostowej, na Os. Siejnik II, pomiędzy ul. Wiejską i Leśną oraz w rejonie cmentarza przy ul. Leśnej w Olecku,*

- Uchwała Nr ORN.0007.45.2017 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 czerwca 2017 r. *w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Olecku w rejonie ulic: Wojska Polskiego, Słonecznej i 11 Listopada,*
- Uchwała Nr ORN.0007.80.2017 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 24 listopada 2017 r. *w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pn. „Jaśki I”,*
- Uchwała Nr ORN.0007.9.2018 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 26 stycznia 2018 r. *w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru „Imionki I”,*
- Uchwała Nr ORN.0007.79.2018 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 28 września 2018 r. *w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pod trasę dwutorowej linii elektroenergetycznej 110 kV,*
- Uchwała Nr ORN.0007.80.2018 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 28 września 2018 r. *w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Śródmieście I” w Olecku dla obszaru przy ul. Stromej i Placu Wolności,*
- Uchwała Nr ORN.0007.14.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 1 marca 2019 r. *w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie ewidencyjnym Olecko 1 w rejonie Osiedla Siejnik,*
- Uchwała Nr ORN.0007.52.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 31 maja 2019 r. *w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych przy ul. Etckiej i Produkcyjnej w Olecku,*
- Uchwała Nr ORN.0007.79.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 sierpnia 2019 r. *w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego - Kukowo 3,*
- Uchwała Nr ORN.0007.81.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 30 sierpnia 2019 r. *w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Sedranki II”,*
- Uchwała Nr ORN.0007.104.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 31 października 2019 r. *w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Dobki,*
- Uchwała Nr ORN.0007.131.2019 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 20 grudnia 2019 r. *w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego – ul. Nocznickiego,*
- Uchwała Nr BRM.0007.44.2020 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 maja 2020 r. *w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Olecku w obrębie ewidencyjnym Olecko 1 - etap 2.*

Zgodnie z art. 39, ust.3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U. z 2020 r. poz. 1333), w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów

budowlanych, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych.

Ponadto w Studium Uwarunkowań i Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Olecko zawarte są również zapisy dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego miasta i gminy poprzez strefy ochrony konserwatorskiej. Zakres i sposób ochrony dziedzictwa kulturowego Miasta i Gminy Olecko określono w postaci stref ochrony konserwatorskiej B – ochrony częściowej, E – ochrony ekspozycji, K – ochrony krajobrazu oraz obszaru podlegającego rygorom ochrony archeologicznej ze względu na znaczne nasycenie śladami kultury materialnej, a także terenu nierozpoznanego pod względem archeologicznym.

Zgodnie z art. 67, ust.1 ww. ustawy, jeżeli nieużytkowany lub niewykończony obiekt budowlany nie nadaje się do remontu, odbudowy lub wykończenia, organ nadzoru budowlanego wydaje decyzję nakazującą właścicielowi lub zarządcy rozbiórkę tego obiektu i uporządkowanie terenu oraz określającą terminy przystąpienia do tych robót i ich zakończenia. W stosunku do obiektów budowlanych niewpisanych do rejestru zabytków, a objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, organ nadzoru budowlanego wydaje ww. decyzję po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w terminie 30 dni. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się za uzgodnienie.

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy Olecko

Poniżej przedstawiono obiekty zabytkowe charakteryzujące się najwyższym znaczeniem dla Gminy Olecko. Należą do nich obiekty, które zostały wpisane do rejestru zabytków.

MŁYN WODNY W BABKACH GAŚECKICH

Wybudowany w początku XX wieku na rzece Ledze. Wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: A-1038 z dnia 20.11.1995 roku.

ZESPÓŁ DWORSKI W BIAŁEJ OLECKIEJ

Zbudowany na przełomie XIX i XX wieku dla rodziny Tolsdorff. Spalony podczas I wojny światowej. W 1926 roku właścicielem był Fritz Tolsdorff. W latach 30. XX wieku majątek był własnością Leo Brodowskiego, który w pałacu urządził obóz szkoleniowy dla niemieckiej młodzieży. Budynek przetrwał nieuszkodzony II wojnę światową, po której urządzono w nim biura i mieszkania pracowników Państwowego Gospodarstwa Rolnego. W latach 80. XX wieku uległ pożarowi. Zrujnowany w roku 1990, został kupiony przez prywatną osobę, a następnie odbudowany według pierwotnego założenia. W pobliżu dworu zachował się m.in. spichrz, gorzelnia, chlewnia, obora (obecnie magazyn), stajnia (obecnie mieszalnia pasz), kuźnia, dom ogrodnika (obecnie budynek mieszkalny) oraz drewniana stodoła.

Fotografia 4. Dwór w Białej Oleckiej

Źródło: <https://zabytek.pl/>

Dwór jest dwukondygnacyjnym budynkiem w stylu neobarokowym wzniesionym na planie prostokąta z wielobocznymi wieżyczkami na narożach. Od frontu przykryty jest wysokim dachem czterospadowym. W elewacji frontowej umieszczony jest taras przed wejściem głównym, który podtrzymywany jest przez cztery kolumny.

Zespół dworski wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: A-2019 z dnia 6.03.1980 i z dnia 27.01.2003 roku.

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI PW. ŚW. ANTONIEGO PADEWSKIEGO W GASKACH Z PLEBANIA

Pierwotnie ewangelicki kościół wybudowany został w latach 1831-1833 w miejscu dawnego drewnianego. W latach 1908-1909 dobudowano do niego więźbę. Po 1945 roku obiekt przejęli Polacy, a katolicką parafię erygowano w 1962 roku.

Świątynia jest murowaną budowlą halową w stylu neoklasycystycznym, z której wyodrębniono nieduże prezbiterium. Przylega do niego od strony północnej zakrystia z wysoką wieżą. Korpus nawowy podzielony jest kolumnami utrzymującymi balkony, dzieląc kościół na trzy nawy. We wnętrzu świątyni znajdują się dwa ołtarze: główny w prezbiterium oraz boczny w nawie północnej. Nastawa w ołtarzu głównym wykonana została w latach 50. XX wieku.

Fotografia 5. Kościół pw. św. Antoniego Padewskiego w Gąskach

Źródło: <http://diecezjaelk.pl/>

W kierunku północno-wschodnim od kościoła zlokalizowana jest zabytkowa plebania pochodząca z początku XX wieku.

Kościół wraz z plebanią wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: A-1021 z dnia 14.02.1995 roku.

ZESPÓŁ DWORSKI W GORDEJKACH MAŁYCH

Dwór wybudowany został na początku XX wieku. Do lat 30. Należał do rodziny Korwitz. Po II wojnie światowej utworzono na terenie majątku Państwowe Gospodarstwo Rolne, a obiekt przemianowano na pomieszczenia mieszkalne dla pracowników. Obecnie znajduje się w rękach prywatnych.

Budynek dworu nawiązuje do secesji. Jest to obiekt parterowy, przykryty dachem naczółkowym. W elewacji frontowej znajduje się nietypowy ryzalit z wejściem głównym. Od strony południowej umieszczony jest taras wsparty na trzech kolumnach.

Wokół dworu rozpościera się park dworski z zachowanym zabytkowym starodrzewem oraz układem dawnej kompozycji krajobrazowej. W 1982 roku na jej terenie wybudowano kapliczkę. Na podwórzu gospodarskim zachowały się zabudowania folwarczne m.in. stajnia z wozownią czy spichlerz.

Zespół dworski wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: A-949 z dnia 5.04.1993 roku, a park podworski pod nr rej.: 452 z dnia 12.03.1986 roku.

Fotografia 6. Dwór w Gordejkach Małych

Źródło: <https://pl.wikipedia.org/>

PARK DWORSKI W IMIONKACH

Park utworzony został w XIX wieku. Wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: 451 z dnia 12.03.1986 roku.

PARK DWORSKI W LENARTACH

Park założony został na przełomie XIX i XX wieku. Na wzniesieniu zlokalizowane są ruiny dworku pochodzącego z połowy XIX wieku. W części wschodniej znajduje się zabytkowa aleja lipowa prowadząca na dawny cmentarz dworski.

Wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: 603 z dnia 12.11.1988 roku.

CZEŚĆ MIASTA W OLECKU

Zabytkowy układ przestrzenny pochodzący z 1560 roku oparty o trapezowy rynek o wymiarach 255m x 215m x 228m x 255m, z niewielkim wzniesieniem po środku, na którym znajduje się kościół z cmentarzem i ratusz.

Wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: 71 z dnia 8.11.1956 r. oraz 18 z dnia 21.02.1979 roku.

Fotografia 7. Zabytkowa część miasta w Olecku

Źródło: <https://zabytek.pl/>

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. PODWYŻSZENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO W OLECKU

Kościół wybudowany został w latach 1859-1861. 1 grudnia 1861 roku został poświęcony, a 27 sierpnia 1862 r. konsekrowany przez biskupa Antoniego Frenzla. 31 marca 1871 roku biskup F. Kremenz erygował parafię pw. Podwyższenia Krzyża Świętego. W latach 1987-1989 kościół rektorski, a od roku 1989 ponownie podwyższony do rangi parafialnej. 13 maja 1994 r. bp Wojciech Zięba ustanowił kościół parafialny Diecezjalnym Sanktuarium Krzyża Świętego.

Najstarsze zabudowania murowanej kaplicy pochodzą z II połowy XIX w. Około roku 1920 do świątyni dobudowano wieżę.

We wnętrzu znajduje się drewniany zabytkowy ołtarz główny w stylu neogotyckim pochodzący z 2 połowy XIX wieku. Po jego bokach znajdują się również drewniane, neogotyckie dwa identyczne ołtarze boczne wykonane w drugiej połowie XIX wieku. Uzupełnieniem wnętrza jest ambona i chrzcielnica, pochodzące z tego samego okresu co ołtarze.

Świątynia wpisana jest do rejestru zabytków pod nr rej.: 742 z dnia 15.12.1989 roku.

Fotografia 8. Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Olecku

Źródło: <https://www.um.olecko.pl/>

CMENTARZ EWANGELICKI W OLECKU

Cmentarz założony został w 2. połowie XIX wieku, w kierunku zachodnim od rynku, obecnie pomiędzy ulicami Zieloną, Słoneczną, Wojska Polskiego i 11 Listopada. Wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: 515 z dnia 23.07.1986 r.

STAROSTWO Z TERENEM DAWNEGO ZAMKU, OBECNIE SZKOŁA

Zamek wybudowany został w 2. połowie XVII wieku jako siedziba starostów książęcych. Od wieku XVIII zaczął podupadać, a w roku 1822 całkowicie spłonął w pożarze i nie został już odbudowany. W końcu XIX wieku usunięto do końca jego ruiny, a w ich miejsce wzniesiono w roku 1897 budynek starostwa powiatowego. Obecnie znajduje się w nim Zespół Szkół Technicznych, a na drugim piętrze Regionalna Izba Pamięci.

Fotografia 9. Budynek dawnego starostwa w Olecku

Źródło: <https://zabytek.pl/>

PARK MIEJSKI W OLECKU

Park miejski wytyczony został zaraz po I wojnie światowej jako obszar rekreacyjny zwany przed II wojną światową Hindenburgpark (Park Hindenburga). W jego obszarze znajduje się budynek plażowy (kawiarnia, łazienki), drewniany pomost i skocznie, stadion z hipodromem, restauracja, drewniana altana, wiadukty z nasypem oraz wzniesiony w latach 1926-1927 pomnik ku czci mieszkańców Olecka, poległych w I wojnie światowej.

Całe założenie parkowe wpisane jest do rejestru zabytków pod nr rej.: A-2112 z dnia 24.03.2004 roku.

Fotografia 10. Pomnik poświęcony poległym w I wojnie światowej znajdujący się w Parku miejskim w Olecku

Źródło: <https://um.olecko.pl/>

HISTORYCZNA ZABUDOWA PRZY UL. ARMII KRAJOWEJ, GRUNWALDZKIEJ, KOLEJOWEJ, MAZURSKIEJ, NOCZNICKIEGO I PLACU WOLNOŚCI W OLECKU

Zabudowa obejmuje szereg następujących murowanych budynków datowanych na koniec XIX i początek XX wieku:

- dom, ul. Armii Krajowej 6, 2 poł. XIX, nr rej.: 536 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 7, poł. XIX, nr rej.: 537 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 8, poł. XIX, nr rej.: 538 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 9, poł. XIX, nr rej.: 447 z 28.01.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 10, poł. XIX, nr rej.: 539 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 11, 2 poł. XIX, nr rej.: 540 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 12, XIX/XX, nr rej.: 541 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 14, 2 poł. XIX, nr rej.: 542 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 15, 2 poł. XIX, nr rej.: 543 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 16, 2 poł. XIX, nr rej.: A-1769z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 17, poł. XIX, nr rej.: 545 z 30.12.1986,
- dom, ul. Armii Krajowej 20, poł. XIX, nr rej.: 561 z 25.02.1987,

- dom, ul. Armii Krajowej 26, pocz. XX, nr rej.: 562 z 25.02.1987,
- zespół zabudowy gospodarczej, ul. Armii Krajowej, XIX/XX, nr rej.: A-964 z 3.08.1993:
  - magazyn,
  - stajnia,
  - stodoła.

Fotografia 11. Zabudowa przy ul. Armii Krajowej w Olecku

Źródło: <https://zabytek.pl/>

- dom, ul. Grunwaldzka 4, XIX/XX, nr rej.: 743 z 15.12.1989,
- dom, ul. Grunwaldzka 5, XIX/XX, nr rej.: 744 z 15.12.1989,
- dom, ul. Grunwaldzka 6, XIX/XX, nr rej.: 745 z 15.12.1989,
- dom, ul. Grunwaldzka 8, XIX/XX, nr rej.: 746 z 15.12.1989,
- dom, ul. Grunwaldzka 14, XIX/XX, nr rej.: 747 z 15.12.1989,
- dom, ul. Grunwaldzka 16, 2 poł. XIX, nr rej.: 748 z 15.12.1989,
- dom, ul. Kolejowa 9, pocz. XX, nr rej.: 477 z 16.04.1986,
- dom, ul. Kolejowa 11, XIX/XX, nr rej.: 478 z 16.04.1986,
- dom, ul. Kolejowa 12, XIX/XX, nr rej.: 479 z 16.04.1986,
- dom, ul. Kolejowa 14, XIX/XX, nr rej.: 480 z 16.04.1986,

— dom, ul. Kolejowa 29, XIX/XX, nr rej.: 471 z 7.10.1986,

Fotografia 12. Budynek przy ulicy Kolejowej 29 w Olecku

Źródło: <https://zabytek.pl/>

- budynek gospodarczy, ul. Lipowa 1, k. XIX, nr rej.: 546 z 30.12.1986,
- dom, ul. Mazurska 16, poł. XIX, nr rej.: 555 z 25.02.1987,
- dom, ul. Mazurska 18, poł. XIX, nr rej.: 556 z 25.02.1987,
- dom, ul. Mazurska 27, nr rej.: 559 z 27.02.1987,
- dom, ul. Mazurska 29, poł. XIX, nr rej.: 560 z 25.02.1987,
- dom, ul. Nocznickiego 5, XIX/XX, nr rej.: 547 z 30.12.1986,
- dom, ul. Nocznickiego 9, pocz. XX, nr rej.: 548 z 30.12.1986,
- dom, ul. Nocznickiego 13, pocz. XX, nr rej.: 549 z 30.12.1986,
- dom, ul. Nocznickiego 14, pocz. XX, nr rej.: 550 z 30.12.1986,
- dom, ul. Nocznickiego 18, pocz. XX, nr rej.: 551 z 30.12.1986,
- dom, ul. Nocznickiego 19, k. XIX, nr rej.: 552 z 30.12.1986,
- dom, ul. Nocznickiego 22, 2 poł. XIX, nr rej.: 553 z 30.12.1986,
- dom, ul. Nocznickiego 24, ok. 1930, nr rej.: 554 z 30.12.1986,
- dom „Chata Mazurska”, ul. Sembrzyckiego 18 c, drewn., po 1918, nr rej.: 749 z 15.12.1989,
- dom, pl. Wolności 10, pocz. XX, nr rej.: 750 z 15.12.1989,

- dom, pl. Wolności 11, poł. XIX, nr rej.: 751 z 15.12.1989,
- dom, pl. Wolności 13, XIX/XX, nr rej.: 752 z 15.12.1989,
- dom, pl. Wolności 15, XIX/XX, nr rej.: 753 z 15.12.1989,
- dom, pl. Wolności 17, pocz. XX, nr rej.: 754 z 15.12.1989,
- dom, pl. Wolności 19, nr rej.: 755 z 15.12.1989,
- dom, pl. Wolności 20, XIX/XX, nr rej.: 756 z 15.12.1989,
- dom, pl. Wolności 21, pocz. XX, nr rej.: 757 z 15.12.1989,
- hotel „Kronprinz”, ob. dom mieszk., pl. Wolności 24, pocz. XX, nr rej.: 758 z 15.12.1989,
- budynek gospodarczy, nr rej.: j.w.

Fotografia 13. Zabudowa przy Placu Wolności w Olecku

Źródło: <https://um.olecko.pl/>

RODZINNY CMENTARZ EWANGELICKI W SEDRANKACH

Cmentarz ewangelicki założony został w 1. połowie XIX wieku. Wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: 646 z dnia 11.01.1989 roku.

MŁYN WODNY W SEDRANKACH

Młyn wodny wybudowany około 1920 roku. Początkowo napędzany siłą wody, następnie zainstalowano w nim silnik parowy, a końcowo silnik elektryczny. Pod koniec XX wieku został

częściowo rozebrany i popadł w ruinę. Od roku 2018 trwają w nim prace konserwatorskie i remontowe. Wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: A-1039 z dnia 20.11.1995 roku.

Fotografia 14. Młyn wodny w Sedrankach

Źródło: <https://zabytek.pl/>

ZESPÓŁ DWORSKI W SIEJNIKU

Dwór wybudowany został w roku 1840 przez Elise Zimmermann, która była ówczesnie właścicielką hotelu w Olecku. W latach 80. XIX wieku majątek kupił Karol Schielke, wkrótce potem przejął go za długi Bank Drezdeński, a od niego z kolei w 1887 roku posiadłość odkupił generalny naczelnik powiatu Ernst Papendieck. Przebudowany w latach 20. XX wieku. Od roku 1935 właścicielem była Frieda Fähser, której mąż do 1944 roku zajmował się zarodową hodowlą popularnego w Prusach Wschodnich bydła niemieckiej rasy czarno - białej. Po II wojnie światowej majątek przeszedł na własność Krajowej Izby Rolniczej, która utworzyła w nim Zootechniczny Zakład Doświadczalny Instytutu Zootechniki w Krakowie. Od roku 2005 znajduje się w rękach prywatnych. Wyremontowany i odnowiony stanowi obecnie część kompleksu wypoczynkowo – rekreacyjnego „Mazurski Dwór”.

Dwór jest obiektem parterowym, założonym na rzucie prostokąta, przykrytym dachem dwuspadowym. Od strony podwórza posiada dwa mocno wysunięte ryzality, kryte daszkami,

które są prawdopodobnie wynikiem przebudowy z lat 20. XX wieku, a od strony parku elewację reprezentacyjną.

W pobliżu dworu założony jest park krajobrazowy i ogród botaniczny, z dwoma stawami, aleją grabową ze śladami dawnej bramy i wjazdu reprezentacyjnego oraz znajdują się zabudowania folwarczne pochodzące z początku XX wieku tj. oficyna i dwie obory.

Zespół wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: A-970 z dnia 24.09.1993 roku.

Fotografia 15. Dwór w Siejniku

Źródło: <http://mazurskidwor.pl/>

PARK DWORSKI W SKOWRONKACH

Park dworski w Skowronkach założony został na przełomie XIX i XX wieku. Wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: 602 z dnia 10.11.1988 r.

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI PW. ŚW. STANISŁAWA BISKUPA W SZCZECINKACH

Kościół pierwotnie wzniesiony w roku 1905 jako ewangelicki. Po II wojnie światowej wraz z przybyciem polskich katolików przemianowany na odłam katolicki. Od strony wschodniej przylega do niego pastorówka. Świątynia wpisana jest do rejestru zabytków pod nr rej.: 861 z dnia 2.01.1992 roku.

Fotografia 16. Kościół Ewangelicki pw. Św. Stanisława Biskupa w Szczecinkach

Źródło: <http://szczecinki.diecezja.elk.pl/>

CMENTARZ EWANGELICKI W SKOWRONKACH

Dawny cmentarz ewangelicki z nagrobkami pochodzącymi z 1. połowy XIX wieku. Obecnie jest on całkowicie zarośnięty i zaniedbany. Wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: 496 z dnia 15.06.1986 r.

CMENTARZ EWANGELICKI – ZABIELNE

Dawny cmentarz ewangelicki pochodzący sprzed okresu II wojny światowej. Obecnie jest on całkowicie zarośnięty i zaniedbany. Wpisany jest do rejestru zabytków pod nr rej.: 645 z dnia 11.01.1989 r.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego – analiza szans i zagrożeń

Zachowane obiekty zabytkowe na terenie gminy Olecko są zróżnicowane pod względem architektonicznym, a także pod względem sposobu użytkowania i stanu zachowania. Analiza stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony na terenie gminy doprowadziła do rozpoznania następujących czynników determinujących jej dalszy rozwój.

W tabeli poniżej zestawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia. Zdiagnozowane mocne strony oraz szanse dają możliwość dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu z uwzględnieniem wartości historycznych i kulturowych tego obszaru. Należy jednak zwrócić uwagę na występujące nadal słabe strony w zakresie ochrony dziedzictwa

kulturowego, a także na potencjalne zagrożenia, które mogą powodować negatywne skutki dla ochrony obiektów i obszarów zabytkowych zlokalizowanych w granicach gminy Olecko.

Tabela 3. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy Olecko

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Zachowane obiekty architektury m.in. dworskiej, pałacowej, mieszkaniowej sakralnej i kultu religijnego na terenie gminy; • Bogate dziedzictwo niematerialne, na które składa się kultura ludowa Mazur; • Kulturowanie dziedzictwa niematerialnego regionu poprzez podtrzymywanie tradycyjnych zwyczajów i folkloru (funkcjonowanie wielu zespołów ludowych); • Występowanie stanowisk archeologicznych; • Organizacja wydarzeń kulturalnych umożliwiających promowanie tradycji regionu; • Funkcjonujące instytucje kultury na terenie gminy; • Aktywny udział organizacji pozarządowych w życiu kulturowym gminy; • Promocja historii i dziedzictwa kulturowego na stronie internetowej gminy; • Bogate zasoby przyrodnicze i duży potencjał turystyczno – rekreacyjny; • Systematyczna poprawa stanu obiektów zabytkowych; • Zaangażowanie mieszkańców, w tym uczniów szkół w opiekę nad zabytkami; • Uwzględnianie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w gminnych dokumentach strategicznych i planistycznych (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego). 	<ul style="list-style-type: none"> • Występowanie obiektów zabytkowych, które wymagają renowacji; • Konkurencja turystyczna ze strony gmin sąsiednich; • Niewystarczające środki w budżecie gminy na renowację zabytkowych obiektów; • Niewystarczająca baza turystyczna i gastronomiczna.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Rosnąca świadomość mieszkańców nt. znaczenia krajobrazu kulturowego i obiektów zabytkowych jako produktu turystycznego; • Wzrost roli mediów w popularyzowaniu tematów historycznych oraz tematów dotyczących zabytków i ich ochrony; • Możliwość rewaloryzacji znaczącej części obiektów zabytkowych z wykorzystaniem środków krajowych i dotacji unijnych; • Możliwość pozyskania dotacji na prace konserwatorskie i roboty budowlane przy obiektach zabytkowych ze środków finansowych pochodzących z różnych źródeł; • Kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych; • Prowadzenie dalszych badań archeologicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ryzyko wystąpienia negatywnych zdarzeń losowych mogących uszkodzić lub zniszczyć obiekty zabytkowe; • Brak możliwości podjęcia prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach stanowiących dziedzictwo kulturalne będących własnością prywatną; • Trudności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, głównie przez prywatnych właścicieli; • Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzenie elementów nowej zabudowy nienawiązujących do historycznego charakteru gminy, • Samowolne działania na zabytkach.

Źródło: Opracowanie własne

7. Założenia programowe

7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami

Po przeprowadzeniu analizy, określono priorytety realizacji *Programu opieki nad zabytkami Gminy Olecko na lata 2021-2024*. Celem podjęcia wieloletnich i kompleksowych działań jest poprawa stanu obiektów zabytkowych, ale także ochrona dziedzictwa kulturowego i budowanie tożsamości regionalnej, jak również promowanie dotychczasowego dorobku lokalnej społeczności wśród mieszkańców gminy i turystów.

W ramach przedmiotowego Programu wyznaczono następujące priorytety:

- **Priorytet I.** Ochrona dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju społeczno-gospodarczego,
- **Priorytet II.** Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego,
- **Priorytet III.** Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości.

7.2. Kierunki działań i zadania programu opieki

W ramach wymienionych priorytetów wytyczono kierunki działań i na tej podstawie wytyczono poszczególne zadania do realizacji.

Tabela 4. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Olecko – priorytet I

PRIORYTET I. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO ELEMENT ROZWOJU SPOŁECZNO –GOSPODARCZEGO		
Kierunki działań	Zadania	Termin realizacji
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	<ul style="list-style-type: none"> • Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków. • Merytoryczna pomoc właścicielom zabytków w opracowywaniu wniosków o dofinansowanie prac przy zabytkach. • Opracowanie planu remontów obiektów zabytkowych stanowiących własność Gminy, uwzględniającego najpilniejsze prace, zmianę ich przeznaczenia oraz kompleksowe remonty. • Przeprowadzanie cyklicznych kontroli stanu zachowania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych stanowiących własność Gminy. • Współpraca z właścicielami i administratorami zabytków (w szczególności z parafiami). • Zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych do nowych funkcji. • Wspieranie działań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami zgodnie z Uchwałą Nr XXXVI/335/09 w sprawie zasad przyznawania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. 	2021-2024

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 5. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Olecko – priorytet II

PRIORYTET II. OCHRONA I ŚWIADOME KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Kierunki działań	Zadania	Termin realizacji
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	<ul style="list-style-type: none"> Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązujących w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków). Podejmowanie działań w celu ograniczenia samowoli budowlanej oraz przebudowywania budynków historycznych zacierających ich walory zabytkowe. 	2021-2024

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 6. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Olecko – priorytet III

PRIORYTET III. BADANIE I DOKUMENTACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ PROMOCJA I EDUKACJA SŁUŻĄCA BUDOWANIU TOŻSAMOŚCI		
Kierunki działań	Zadania	Termin realizacji
Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym	<ul style="list-style-type: none"> Udostępnienie informacji o zabytkach na stronie internetowej gminy. 	2021-2024
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	<ul style="list-style-type: none"> Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego; Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych. 	2021-2024
Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej	<ul style="list-style-type: none"> Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych) obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego. 	2021-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Olecku

Zadania określone przez Gminę Olecko planowane są do realizacji w sposób ciągły w okresie obowiązywania Programu, tj. w latach 2021-2024. Będą one finansowane głównie ze środków własnych, właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych – w większości osób prywatnych, i budżetu Gminy, a w miarę możliwości uzyskania wsparcia z zewnątrz, również ze środków zewnętrznych, w tym funduszy europejskich. W tabeli poniżej zamieszczono sprecyzowane działania w zakresie ochrony zabytków.

Tabela 7. Sprecyzowane działania w zakresie ochrony zabytków na terenie gminy Olecko

Nazwa przedsięwzięcia	Termin realizacji	Szacowany koszt realizacji	Planowane źródło finansowania
Prace konserwatorskie na Cmentarzu Ewangelickim	17.05.2021-30.11.2021	1 110 258,86	Program Ministra Kultury i Dziedzictwa „Ochrona Zabytków”
Prace konserwatorskie na Pomniku ku czci poległych mieszkańców Olecka podczas I Wojny Światowej	17.05.2021-30.11.2021	319 431,47	Program Ministra Kultury i Dziedzictwa „Ochrona Zabytków”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Olecku

Brak jest natomiast dokładnych informacji w sprawie zaplanowanych do realizacji zadań z zakresu prowadzenia prac remontowo – konserwatorskich przy pozostałych obiektach zabytkowych oraz prowadzenia bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni, które nie należą do Gminy Olecko.

Na stronie internetowej Gminy planuje się dalej udostępniać niezbędne informacje dotyczące zabytków celem poszerzania wiedzy w zakresie historii i dziedzictwa kulturowego.

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Zadania określone w niniejszym Programie będą wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

- a) **instrumentów prawnych** – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, budowę parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do wojewódzkiego rejestru lub wojewódzkiej ewidencji zabytków obiektów będących własnością Gminy Olecko, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- b) **instrumentów finansowych** – obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością Gminy Olecko, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych;
- c) **instrumentów koordynacji** – obejmujących między innymi realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- d) **instrumentów społecznych** – obejmujących m.in. działania edukacyjne i promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- e) **instrumentów kontrolnych** – obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Program opieki nad zabytkami, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostaje przedstawiony Radzie Miejskiej w Olecku, w celu przyjęcia go uchwałą (zgodnie z pkt 3 art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Program opracowywany jest na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Burmistrz jest odpowiedzialny monitorowanie i realizację Programu oraz sporządzanie co dwa lata sprawozdań z realizacji zadań Programu i przedstawienie ich Radzie Miejskiej w Olecku.

W przypadku istotnych zmian w zakresie zapisów lub postanowień Programu, niezbędna jest jego aktualizacja, co następuje zgodnie z ww. zasadami.

Głównym odbiorcą niniejszego Programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców gminy Olecko. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących: inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad nimi oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

W poniższej tabeli przedstawiono przykładowe kryteria prowadzenia oceny realizacji Programu.

Tabela 8. Kryteria prowadzenia oceny realizacji Programu

Nazwa priorytetu	Wskaźniki
<p><u>PRIORYTET I</u> Ochrona dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno - gospodarczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba obiektów, w obrębie których przeprowadzono prace remontowo-konserwatorskie; Wartość pozyskanych środków ze źródeł zewnętrznych. Poziom (wyrażony w %) wydatków z budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami. Wartość finansowa opracowanej dokumentacji na remonty zabytków oraz ich ilość. Wartość finansowa zrealizowanych prac budowlanych i remontów zabytków oraz ich ilość.
<p><u>PRIORYTET II</u> Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uchwalonych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, uwzględniających zapisy dotyczące ochrony zabytków.
<p><u>PRIORYTET III</u> Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zrealizowanych konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych. Liczba udostępnionych informacji o zabytkach na stronie internetowej. Liczba opracowanych, wydanych publikacji (w tym folderów promocyjnych). Liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej.

Źródło: Opracowanie własne

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Art. 71 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami mówi, iż *w zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku. Ponadto sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.*

Zgodnie z art. 73 ustawy podmioty będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające zabytek w trwałym zarządzie albo będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, mogą ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru albo prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa.

Z kolei zgodnie z art. 74 ustawy dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest ten minister;
- 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa jest udzielana ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Zgodnie z art. 81 w trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Poniżej przedstawiono możliwe źródła finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach zabytkowych. Zasadne jest sprawdzenie możliwości ubiegania się o wsparcie w instytucjach każdorazowo przed złożeniem wniosku o dotację.

Istnieje możliwość finansowania zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami z następujących źródeł:

- budżet Gminy Olecko;
- budżet powiatu oleckiego;
- budżet województwa warmińsko-mazurskiego;
- Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda);
- Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego) oraz innych ministrów – MKiDN każdego roku realizuje programy, w ramach których finansowane są projekty dotyczące ochrony zabytków, np. Program Ochrona zabytków, Ochrona zabytków archeologicznych;
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Środków Unii Europejskiej i innych środków pomocowych (m.in. PROW, RPO);
- Funduszu Kościelnego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (dotacje z Funduszu Kościelnego są udzielane wyłącznie na remonty i konserwację zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt (w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej itp.). Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących (takich jak np.: dzwonnice wolnostojące, krzyże) ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych (takich jak np.: obrazy, ikonostasy, stalle, epitafia, szaty i naczynia liturgiczne, instrumenty muzyczne, dzwony) oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrz (takich jak np.: polichromie, freski, witraże i posadzki);
- środki własne właścicieli obiektów zabytkowych;
- darowizny na rzecz gminy.

11. Załączniki

Załącznik 1. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Olecko zgodnie z gminną ewidencją zabytków, niewpisanych do rejestru zabytków

Załącznik 2. Wykaz stanowisk archeologicznych Gminy Olecko

Załącznik 1. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Olecko zgodnie z gminną ewidencją zabytków, niewpisanych do rejestru zabytków

Lp.	Lokalizacja	Obiekt	Czas powstania
1.	Olecko, ul. 1 Maja 1 dz. geod. nr 447/1	budynek mieszkalny murowany	2. połowa XIX w.
2.	Olecko, ul. 1 Maja 17 dz. geod. nr 451/3	budynek mieszkalny murowany	2. połowa XIX w.
3.	Olecko, ul. 11 Listopada 3 dz. geod. nr 425/4	budynek mieszkalny murowany	początek XX w.
4.	Olecko, ul. 11 Listopada 13 dz. geod. nr 423/2	budynek mieszkalny murowany	początek XX w.
5.	Olecko, ul. 11 Listopada 17 dz. geod. nr 423/4	budynek mieszkalny murowany	2. połowa XIX w.
6.	Olecko, ul. 11 Listopada 19 dz. geod. nr 423/3	budynek mieszkalny murowany	2. połowa XIX w.
7.	Olecko, ul. 11 Listopada 21 dz. geod. nr 423/1	budynek mieszkalny murowany	2. połowa XIX w.
8.	Olecko, ul. Armii Krajowej dz. geod. nr 209/2 i 241	cmentarz żydowski (załarty), ob. teren zielony	XIX w.
9.	Olecko, ul. Gołdapska dz. geod. nr 26	cmentarz komunalny	lata 50. XX w.
10.	Olecko, ul. Grunwaldzka 2 dz. geod. nr 642/15	budynek mieszkalny murowany	koniec XIX w.
11.	Olecko, ul. Kolejowa 33 dz. geod. nr 597	budynek mieszkalny murowany	koniec XIX - początek XX w.
12.	Olecko, ul. Mazurska 20 dz. geod. nr 519	budynek mieszkalny murowany	koniec XIX w.
13.	Olecko, ul. Młynowa 2 dz. geod. nr 499/1	budynek mieszkalny murowany	początek XX w.
14.	Olecko, ul. Młynowa 3 dz. geod. nr 472/39	budynek mieszkalny murowany	początek XX w.
15.	Olecko, ul. Młynowa 5 dz. geod. nr 472/40	budynek mieszkalny murowany	koniec XIX w.
16.	Olecko, ul. Młynowa 7 dz. geod. nr 472/23	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX w.
17.	Olecko, ul. Młynowa 8 dz. geod. nr 502	budynek mieszkalny, murowany	lata 20. XX w.
18.	Olecko, ul. Młynowa 9 dz. geod. nr 472/38	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX w.
19.	Olecko, ul. Młynowa 11 dz. geod. nr 472/34	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX - początek XX w.
20.	Olecko, ul. Nocznickiego 1 dz. geod. nr 662/1	budynek mieszkalny, murowany	lata 20. XX w.
21.	Olecko, Plac Wieży Ciśnień dz. geod. nr 606/5	wieża wodna	około 1910 r.
22.	Olecko, Pl. Wolności 14 dz. geod. nr 1568/2	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX w.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Lokalizacja	Obiekt	Czas powstania
23.	Olecko, ul. Słowiańska 1 dz. geod. nr 331	budynek szpitala, murowany	1905 r.
24.	Olecko, ul. Tunelowa 4 (d. Wojska Polskiego 16) dz. geod. nr 1/5	dom murowany w zespole stacji kolejowej	około 1915 r.
25.	Olecko, ul. Wąska 5 dz. geod. nr 640/6	budynek mieszkalny, murowany	koniec XIX w.
26.	Olecko, ul. Wojska Polskiego 16 dz. geod. nr 1/14	budynek dworca w zespole stacji kolejowej	około 1915 r.
27.	Olecko, ul. Wojska Polskiego dz. geod. nr 1/14	magazyn spedycji, murowany w zespole stacji kolejowej	około 1915 r.
28.	Olecko, ul. Wojska Polskiego dz. geod. nr 1/14	nastawnia dysponująca w zespole stacji kolejowej	około 1915 r.
29.	Olecko, ul. Wojska Polskiego dz. geod. nr 1/14	nastawnia wykonawcza w zespole stacji kolejowej	około 1915 r.
30.	Olecko, ul. Wojska Polskiego 16C dz. geod. nr 1/14	budynek socjalny, murowany w zespole stacji kolejowej	około 1915 r.
31.	Olecko, ul. Wojska Polskiego dz. geod. nr 1/14	wieża wodna w zespole stacji kolejowej	około 1915 r.
32.	Olecko, ul. Zamkowa dz. geod. nr 465	cmentarz rzymskokatolicki z trzema mogiłami żołnierzy armii niemieckiej	XIX w.
33.	Olecko, ul. Zamkowa 2 dz. geod. nr 435/25	willa murowana	lata 20. XX w.
34.	Olecko, ul. Zamkowa 2 dz. geod. nr 435/25	budynek gospodarczy, murowany	lata 20. XX w.
35.	Olecko, ul. Zamkowa 6 dz. geod. nr 454	dom parafialny parafii p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego	2. połowa XIX w.
36.	Olecko, ul. Zamkowa 8 dz. geod. nr 456/3	budynek mieszkalny, murowany	początek XX w.
37.	Olecko, ul. Zamkowa 9 dz. geod. nr 434/3	willa murowana	1906 r.
38.	Olecko, ul. Zamkowa 10 dz. geod. nr 456/2	budynek mieszkalny, murowany	początek XX w.
39.	Olecko, ul. Zamkowa 14 dz. geod. nr 472/27	budynek mieszkalny, murowany	przełom XIX i XX w.
40.	Olecko, ul. Zamkowa 16 dz. geod. nr 472/29	budynek mieszkalny, murowany	przełom XIX i XX w.
41.	Babki Gąseckie dz. geod. nr 17	cmentarz ewangelicki, dawny z mogiłą wojenną z czasów II wojny światowej (grób jeńca francuskiego)	2. połowa XIX w.
42.	Babki Gąseckie dz. geod. nr 62	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
43.	Babki Oleckie dz. geod. nr 116	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
44.	Babki Oleckie dz. geod. nr 42	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
45.	Borawskie dz. geod. nr 210	cmentarz ewangelicki dawny	XIX w.
46.	Borawskie dz. geod. nr 209	cmentarz ewangelicki dawny	XIX w.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Lokalizacja	Obiekt	Czas powstania
47.	Dąbrowskie dz. geod. nr 164	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
48.	Dobki dz. geod. nr 39	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
49.	Doliwy dz. geod. nr 237	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
50.	Doliwy dz. geod. nr 3047	cmentarz ewangelicki, dawny (rodzinny)	XIX w.
51.	Gąski dz. geod. nr 3178	cmentarz ewangelicki, dawny z mogiłą zbiorową żołnierzy armii rosyjskiej z czasów I wojny światowej	XIX w.
52.	Gąski dz. geod. nr 147	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
53.	Gąski dz. geod. nr 78	cmentarz parafialny	początek XX w.
54.	Gize 4 dz. geod. nr 183/32	zespół dworsko- folwarczny (dwór, stajnia-chlewnia, budynek inwentarski, magazyn, park krajobrazowy)	około 1900 r. / początek XX w.
55.	Gordejki dz. geod. nr 3562/2	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
56.	Gordejki dz. geod. nr 3562/1	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
57.	Gordejki Małe dz. geod. nr 87	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
58.	Imionki dz. geod. nr 165	cmentarz ewangelicki, dawny z mogiłą żołnierza armii niemieckiej z czasów I wojny światowej	XIX w.
59.	Imionki 14 dz. geod. nr 465/2	budynek dworca kolejowego, murowany	około 1915 r.
60.	Imionki 14a dz. geod. nr 465/2	dom kolejowy w zespole dworca kolejowego wraz z budynkiem gospodarczym	około 1915 r.
61.	Judziki dz. geod. nr 120	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
62.	Kijewo dz. geod. nr 166	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
63.	Kukowo dz. geod. nr 174	cmentarz ewangelicki, dawny z mogiłą żołnierza armii niemieckiej z czasów I wojny światowej	XIX w.
64.	Kukowo dz. geod. nr 503	cmentarz ewangelicki, dawny (rodowy)	XIX w.
65.	Lenarty dz. geod. nr 848	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
66.	Łęgowo dz. geod. nr 2	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
67.	Olecko Kolonia dz. geod. nr 222	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
68.	Olszewo dz. geod. nr 40	cmentarz ewangelicki, rodzinny	XIX w.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

Lp.	Lokalizacja	Obiekt	Czas powstania
69	Pieńki dz. geod. nr 122	cmentarz ewangelicki, rodzinny	XIX w.
70	Plewki dz. geod. nr 5	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
71	Raczki Wielkie dz. geod. nr 19	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
72	Rosochackie dz. geod. nr 70	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
73	Świdry dz. geod. nr 59	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
74	Zajdy dz. geod. nr 3174/8	cmentarz ewangelicki, dawny z cmentarzem wojennym z czasów I wojny światowej	XIX w.
75	Zatyki dz. geod. nr 101, 102/2	cmentarz ewangelicki, dawny	XIX w.
76	droga Nr 1746N - Cichy - Duły	aleja przydrożna (w granicach gminy Olecko)	początek XX w.
77	droga Nr 1826N - Dudki - Zajdy - Kukowo - Nowy Młyn	aleja przydrożna (w granicach gminy Olecko)	początek XX w.
78	droga Nr 1838N - Gąski - Kijewo - Guty	aleja przydrożna (w granicach gminy Olecko)	początek XX w.
79	droga Nr 1889N - Barany - Jurki - Doliwy	aleja przydrożna (w granicach gminy Olecko)	początek XX w.
80	droga Nr 1893N - granica województwa - Lenarty - Sedranki	aleja przydrożna (w granicach gminy Olecko)	początek XX w.
81	droga Nr 1895N - granica województwa - Plewki - Babki Oleckie	aleja przydrożna (w granicach gminy Olecko)	początek XX w.
82	droga Nr 1901N - Giże - Dudki - Gąski	aleja przydrożna (w granicach gminy Olecko)	początek XX w.
83	droga Nr 1907N - Kijewo - Chełchy - droga nr 16	aleja przydrożna (w granicach gminy Olecko)	początek XX w.
84	droga Nr 1940N - droga nr 65 - Zatyki - Kijewo	aleja przydrożna (w granicach gminy Olecko)	początek XX w.

Źródło: Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Olecko

Załącznik 2. Wykaz stanowisk archeologicznych Gminy Olecko

L.p.	Adres	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr w rejestrze zabytków	Funkcja obiektu i chronologia
1.	Babki Gąseckie	21-80	1	15	—	śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze (kultura jaćwieska)
2.	Babki Gąseckie	21-80	2	20	—	— śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze (kultura jaćwieska) — śląd osadnictwa, średniowiecze
3.	Babki Gąseckie	21-80	3	25	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
4.	Babki Oleckie	17-80	1	5	—	śląd osadnictwa, mezolit
5.	Babki Oleckie	17-80	2	22	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
6.	Babki Oleckie	17-80	3	23	—	śląd osadnictwa, mezolit
7.	Babki Oleckie	17-80	4	24	—	— osada, IX - XI w. — osada, XII - XIII w.
8.	Biała Olecka	16-80	1	4	—	— śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza — śląd osadnictwa, wczesna epoka żelaza
9.	Biała Olecka	16-80	2	5	—	— osada, wczesna epoka żelaza — śląd osadnictwa, okres nowożytny
10.	Borawskie	17-81	1	13	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
11.	Dąbrowskie	17-80	1	1	C-037 z 29.11.196 7	grodzisko, wczesne średniowiecze
12.	Dąbrowskie	17-80	3	2	—	śląd osadnictwa, średniowiecze
13.	Dąbrowskie	17-80	4	3	—	— śląd osadnictwa, epoka kamienia — osada, późny okres wpływów rzymskich (kultura zachodniobałtyjska) — osada, okres wędrówek ludów — śląd osadnictwa, VIII - X w. — śląd osadnictwa, późne średniowiecze — osada, okres nowożytny (XVI-XX w.)
14.	Dąbrowskie	17-80	5	4	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

L.p.	Adres	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr w rejestrze zabytków	Funkcja obiektu i chronologia
15.	Dąbrowskie	17-80	6	12	—	— ślad osadnictwa, neolit — osada, wczesne średniowiecze
16.	Dąbrowskie	17-80	7	13	—	— ślad osadnictwa, epoka kamienia — ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich (kultura zachodniobałtyjska) — ślad osadnictwa, okres wędrówek ludów
17.	Dobki	18-79	1	53	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
18.	Dobki	18-79	2	54	—	— ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura bogaczewska) — ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze (kultura jaćwieska) — osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
19.	Dobki	18-79	3	55	—	osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
20.	Dobki	18-79	4	56	—	śląd osadnictwa, chronologia nieokreślona
21.	Doliwy	18-79	I	1	—	śląd osadnictwa, chronologia nieokreślona [dane archiwalne]
22.	Doliwy	18-79	II	2	—	osada, średniowiecze
23.	Doliwy	18-79	3	29	—	śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza
24.	Doliwy	18-79	4	30	—	osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
25.	Doliwy	18-79	5	67	—	śląd osadnictwa, pradzieje
26.	Doliwy	18-79	6	68	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
27.	Doliwy	18-79	7	69	—	śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza
28.	Doliwy	18-79	8	70	—	śląd osadnictwa, mezolit - wczesna epoka brązu
29.	Doliwy	18-78	9	5	—	kurhan, chronologia nieokreślona
30.	Doliwy	18-78	10	6	—	śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza
31.	Doliwy	18-78	11	7	—	— osada, pradzieje — ślad osadnictwa, okres nowożytny
32.	Doliwy	18-78	12	8	—	— ślad osadnictwa, późny paleolit - mezolit

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

L.p.	Adres	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr w rejestrze zabytków	Funkcja obiektu i chronologia
						— ślad osadnictwa, mezolit - wczesna epoka brązu — ślad osadnictwa, późne średniowiecze – okres nowożytny
33.	Doliwy	18-78	13	9	—	śląd osadnictwa, pradziej
34.	Doliwy	18-78	14	10	—	— ślad osadnictwa, epoka kamienia - epoka żelaza — osada / cmentarzysko, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura bogaczewska) — osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
35.	Doliwy	18-78	15	11	—	osada, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura bogaczewska)
36.	Doliwy	18-78	16	12	—	— ślad osadnictwa, epoka kamienia — osada, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura bogaczewska)
37.	Duły	18-79	1	3	—	śląd osadnictwa, chronologia nieokreślona [dane archiwalne]
38.	Duły	18-79	2	31	—	— ślad osadnictwa, mezolit - epoka żelaza — osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
39.	Duły	18-79	3	40	—	— ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich - wczesne średniowiecze — osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
40.	Duły	18-79	4	41	—	— ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich - wczesne średniowiecze — osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
41.	Duły	18-79	5	42	—	— osada, okres wpływów rzymskich - wczesne średniowiecze — osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
42.	Dzięgiele Oleckie	21-80	1	15	—	osada, wczesne średniowiecze (kultura jaćwieska)
43.	Dzięgiele Oleckie	21-80	2	16	—	— ślad osadnictwa, średniowiecze — osada, okres nowożytny
44.	Gąski	20-80	1	9	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
45.	Gąski	20-80	2	10	—	śląd osadnictwa, okres wpływów rzymskich (kultura bogaczewska)
46.	Gąski	20-80	3	12	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
47.	Gąski	20-80	4	14	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

L.p.	Adres	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr w rejestrze zabytków	Funkcja obiektu i chronologia
48.	Gąski	20-80	5	15	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
49.	Gąski	20-79	VI	1	—	osada, chronologia nieokreślona [dane archiwalne]
50.	Gąski	20-79	VII	2	—	śląd osadnictwa, okres wędrówek ludów [dane archiwalne]
51.	Gąski	20-79	VIII	16	—	śląd osadnictwa, pradzieje
52.	Gąski	20-79	IX	17	—	— śląd osadnictwa, późne średniowiecze — śląd osadnictwa, okres nowożytny
53.	Gąski	20-79	X	18	—	— śląd osadnictwa, pradzieje — osada, późne średniowiecze — osada, okres nowożytny
54.	Gąski	20-79	XI	19	—	obozowisko, epoka kamienia
55.	Gize	19-79	1	4	—	obozowisko, mezolit (kundajski krąg kulturowy)
56.	Gize	19-79	2	5	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
57.	Gize	19-79	3	9	—	śląd osadnictwa, mezolit
58.	Gize	19-79	4	11	—	— śląd osadnictwa, pradzieje — obozowisko, epoka kamienia
59.	Gize	19-79	5	12	—	śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza
60.	Gize	19-79	6	13	—	śląd osadnictwa, pradzieje
61.	Gize	19-79	7	14	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia - epoka brązu
62.	Gize	19-79	8	20	—	śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza
63.	Gize	19-79	9	23	—	— śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze (kultura jaćwieska) — osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
64.	Gize	19-79	10	24	—	— osada, wczesne średniowiecze (kultura jaćwieska) — osada, okres nowożytny
65.	Gize	19-79	11	25	—	— osada, wczesne średniowiecze (kultura jaćwieska) — osada, okres nowożytny

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

L.p.	Adres	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr w rejestrze zabytków	Funkcja obiektu i chronologia
66.	Giże	19-79	12	26	—	— ślad osadnictwa, epoka kamienia - epoka żelaza — osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
67.	Giże	19-79	13	27	—	osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
68.	Giże	19-79	14	28	—	— ślad osadnictwa, mezolit — ślad osadnictwa, późne średniowiecze – okres nowożytny
69.	Giże	19-79	15	29	—	— ślad osadnictwa, epoka kamienia - epoka brązu — ślad osadnictwa, późne średniowiecze – okres nowożytny
70.	Giże	19-79	16	30	—	— ślad osadnictwa, chronologia nieokreślona — osada, okres nowożytny
71.	Giże	19-79	17	31	—	— ślad osadnictwa, mezolit (kultura komornicka) — obozowisko / osada, mezolit - epoka brązu — osada, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura bogaczewska) — osada, okres nowożytny
72.	Giże	19-79	18	32	—	śląd osadnictwa, pradzieje
73.	Giże	18-79	19	52	—	— ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza — ślad osadnictwa, późne średniowiecze – okres nowożytny
74.	Gordejki	18-79	1	15	—	— ślad osadnictwa, chronologia nieokreślona — ślad osadnictwa, epoka kamienia
75.	Gordejki	18-79	2	16	—	śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza
76.	Gordejki	18-79	3	17	—	śląd osadnictwa, mezolit
77.	Gordejki	18-79	4	18	—	śląd osadnictwa, późne średniowiecze – okres nowożytny
78.	Gordejki	18-79	5	19	—	— ślad osadnictwa, mezolit — ślad osadnictwa, okres nowożytny
79.	Gordejki	18-79	6	20	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
80.	Gordejki	18-79	7	21	—	— ślad osadnictwa, mezolit (kundajski krąg kulturowy)

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

L.p.	Adres	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr w rejestrze zabytków	Funkcja obiektu i chronologia
						— osada, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura bogaczewska)
81.	Gordejki	18-79	8	22	—	— ślad osadnictwa, epoka kamienia — ślad osadnictwa, mezolit - epoka żelaza — ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura bogaczewska) — ślad osadnictwa, późne średniowiecze – okres nowożytny
82.	Gordejki	18-79	9	23	—	— ślad osadnictwa, epoka kamienia — osada?, mezolit - epoka żelaza — osada, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura bogaczewska) — ślad osadnictwa, okres nowożytny
83.	Gordejki	18-79	10	24	—	śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza
84.	Gordejki	18-79	11	25	—	— ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza — ślad osadnictwa, późne średniowiecze – okres nowożytny
85.	Gordejki	18-79	12	26	—	— ślad osadnictwa, mezolit - wczesna epoka brązu — ślad osadnictwa, okres nowożytny
86.	Gordejki	18-79	13	43	—	— ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze (kultura jaćwieska) — osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
87.	Gordejki	18-79	14	44	—	— ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze (kultura jaćwieska) — osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
88.	Gordejki	18-79	15	45	—	osada, wczesne średniowiecze (kultura jaćwieska)
89.	Gordejki	18-79	16	46	—	śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza
90.	Gordejki	18-79	17	47	—	śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza
91.	Gordejki	18-79	18	48	—	śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza
92.	Gordejki	18-79	19	49	—	osada, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura bogaczewska)
93.	Gordejki	18-79	20	50	—	śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

L.p.	Adres	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr w rejestrze zabytków	Funkcja obiektu i chronologia
94.	Gordejki	18-79	21	51	—	— ślad osadnictwa, mezolit - epoka żelaza — ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura bogaczewska)
95.	Gordejki	18-79	22	72	—	śląd osadnictwa, średniowiecze
96.	Gordejki	18-79	23	74	—	śląd osadnictwa, średniowiecze
97.	Gordejki Małe	18-79	1	5	—	śląd osadnictwa, wczesna epoka żelaza - okres wpływów rzymskich
98.	Gordejki Małe	18-79	2	6	—	— ślad osadnictwa, mezolit – epoka żelaza — ślad osadnictwa, okres nowożytny
99.	Gordejki Małe	18-79	3	7	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
100.	Gordejki Małe	18-79	4	8	—	— ślad osadnictwa, epoka kamienia — ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich - wczesne średniowiecze
101.	Gordejki Małe	18-79	5	9	—	— obozowisko, epoka kamienia — ślad osadnictwa, mezolit - epoka żelaza — osada? cmentarzysko ciałopalne?, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura bogaczewska)
102.	Gordejki Małe	18-79	6	58	—	śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza
103.	Gordejki Małe	18-79	7	59	—	osada, wczesna epoka żelaza - okres wpływów rzymskich
104.	Gordejki Małe	18-79	8	60	—	— ślad osadnictwa, epoka kamienia - wczesna epoka brązu — osada, wczesna epoka żelaza (kultura kurhanów zachodnio-bałtyjskich)
105.	Gordejki Małe	18-79	9	61	—	— ślad osadnictwa, epoka kamienia — osada, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura bogaczewska) — ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze (kultura jaćwieska)
106.	Gordejki Małe	18-79	10	62	—	— ślad osadnictwa, mezolit - epoka żelaza — osada, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura bogaczewska)
107.	Gordejki Małe	18-79	11	63	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
108.	Gordejki Małe	18-79	12	64	—	śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

L.p.	Adres	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr w rejestrze zabytków	Funkcja obiektu i chronologia
109.	Gordejki Małe	18-79	13	65	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
110.	Imionki	19-80	1	2	—	śląd osadnictwa, mezolit
111.	Jaśki	18-80	1	46	—	śląd osadnictwa, mezolit?, neolit?
112.	Jaśki	18-80	2	47	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
113.	Jaśki	18-80	3	48	—	— osada, mezolit? — osada, neolit - brąz?
114.	Kijewo	21-80	1	23	—	— śląd osadnictwa, mezolit — śląd osadnictwa, epoka brązu lub epoka żelaza
115.	Kijewo	21-80	2	24	—	śląd osadnictwa, mezolit
116.	Kijewo	21-80	3	33	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
117.	Kijewo	21-80	4	42	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
118.	Kolonia Olecko	18-80	1	43	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
119.	Kolonia Olecko	18-80	2	44	—	śląd osadnictwa, mezolit
120.	Kolonia Olecko	18-80	3	45	—	osada, XVIII - XIX w.
121.	Kukowo	19-80	1	5	—	— śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze (XIII w.) — osada, okres nowożytny (XVIII - XIX - XX w.)
122.	Kukowo	19-80	2	6	—	— śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze — osada, okres nowożytny (XVI - XIX w.)
123.	Kukowo	19-80	3	7	—	— śląd osadnictwa, epoka kamienia, późny paleolit — śląd osadnictwa, mezolit
124.	Kukowo	19-80	4	8	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia, późny paleolit
125.	Kukowo	19-80	5	9	—	— śląd osadnictwa, wczesna epoka żelaza (kultura kurhanów zachodnio-bałtyjskich) — śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze (IX - XII w.) — śląd osadnictwa, okres nowożytny (XVI - XVII w.)
126.	Kukowo	19-80	6	10	—	śląd osadnictwa, okres nowożytny (XVII - XIX w.)

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

L.p.	Adres	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr w rejestrze zabytków	Funkcja obiektu i chronologia
127.	Kukowo	20-80	8	21	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
128.	Lenarty	17-80	1	11	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
129.	Lenarty	17-80	2	14	—	śląd osadnictwa, mezolit
130.	Lenarty	17-80	3	15	—	śląd osadnictwa, mezolit
131.	Lenarty	17-80	4	16	—	— śląd osadnictwa, późny paleolit — śląd osadnictwa, mezolit
132.	Lenarty	17-80	5	17	—	— pracownia krzemieniarska, późny paleolit (kultura świderska) — pracownia krzemieniarska, mezolit (kultura niemieńska)
133.	Lenarty	17-80	6	18	—	śląd osadnictwa, mezolit
134.	Lenarty	17-80	7	19	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
135.	Lenarty	17-80	8	20	—	śląd osadnictwa, późny paleolit
136.	Lenarty	16-80	9	8	—	śląd osadnictwa, wczesna epoka żelaza - okres wpływów rzymskich
137.	Lenarty	16-80	10	9	—	— osada, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów — osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
138.	Lenarty	16-80	11	10	—	— śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze — śląd osadnictwa, późne średniowiecze
139.	Lesk	19-80	1	1	—	— śląd osadnictwa, epoka kamienia, późny paleolit — osada, wczesna epoka żelaza (kultura kurhanów zachodnio- bałtyjskich) — śląd osadnictwa, okres wpływów rzymskich (kultura bogaczewska)
140.	Łęgowo	17-79	1	16	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
141.	Łęgowo	18-79	1	4	—	śląd osadnictwa, późny paleolit
142.	Łęgowo	17-79	2	17	—	śląd osadnictwa, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura sudowska)
143.	Możne	18-80	1	1	—	Funkcja nieznana, chronologia nieznana [dane archiwalne]
144.	Możne	18-80	2	6	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

L.p.	Adres	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr w rejestrze zabytków	Funkcja obiektu i chronologia
145.	Możne	18-80	3	7	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
146.	Możne	18-80	4	8	—	śląd osadnictwa, mezolit
147.	Możne	18-80	5	9	—	śląd osadnictwa, mezolit?, neolit?
148.	Możne	18-80	6	10	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
149.	Możne	18-80	7	11	—	śląd osadnictwa, XVII - XVIII w.
150.	Możne	18-80	8	12	—	śląd osadnictwa, mezolit
151.	Możne	18-80	9	13	—	obozowisko, mezolit
152.	Możne	18-80	10	14	—	śląd osadnictwa, późny paleolit (kultura świderska)
153.	Możne	18-80	11	15	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
154.	Możne	18-80	12	16	—	— 1/ śląd osadnictwa, późny paleolit (kultura świderska) — 2/ śląd osadnictwa, epoka kamienia
155.	Możne	18-80	13	17	—	śląd osadnictwa, mezolit
156.	Możne	18-80	14	18	—	śląd osadnictwa, mezolit
157.	Możne	18-80	15	19	—	obozowisko, mezolit?
158.	Możne	18-80	16	20	—	— obozowisko, późny paleolit (kultura świderska) — obozowisko, mezolit
159.	Możne	18-80	17	21	—	— obozowisko, późny paleolit (kultura świderska) — osada, neolit - brąz?
160.	Możne	18-80	18	22	—	— obozowisko, późny paleolit — obozowisko, mezolit?
161.	Możne	18-80	19	23	—	— śląd osadnictwa, paleolit? — śląd osadnictwa, mezolit?
162.	Możne	18-80	20	24	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
163.	Możne	18-80	21	25	—	— śląd osadnictwa, późny paleolit — śląd osadnictwa, okres nowożytny

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

L.p.	Adres	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr w rejestrze zabytków	Funkcja obiektu i chronologia
164.	Możne	18-80	22	26	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
165.	Możne	18-80	23	27	—	śląd osadnictwa, późny paleolit
166.	Możne	18-80	24	28	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
167.	Możne	18-80	25	29	—	— śląd osadnictwa, epoka kamienia — śląd osadnictwa, neolit - brąz
168.	Możne	18-80	26	57	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
169.	Olecko	18-80	1	2	—	osada, XVI - XIX w.
170.	Olecko	18-80	2	3	—	osada, XVI - XVIII w.
171.	Olecko	18-80	3	51	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
172.	Olecko	18-80	4	52	—	— śląd osadnictwa, epoka kamienia — osada, XVII - XX w.
173.	Olecko	18-80	5	53	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
174.	Olecko	18-80	6	54	—	— śląd osadnictwa, mezolit — osada, późne średniowiecze 3/ osada, XIX - XX w.
175.	Olecko	18-80	7	55	—	śląd osadnictwa, neolit?
176.	Olecko	18-80	8	56	—	osada, XVII - XX w.
177.	Olszewo	17-79	1	3	—	skarb, wczesne średniowiecze [dane archiwalne]
178.	Olszewo	17-79	2	4	—	skarb, wczesne średniowiecze [dane archiwalne]
179.	Olszewo	17-79	3	9	—	— osada, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura sudowska) — śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze (kultura jaćwieska)
180.	Olszewo	18-79	4	10	—	— śląd osadnictwa, epoka kamienia — śląd osadnictwa, mezolit – epoka żelaza
181.	Olszewo	17-79	5	10	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
182.	Olszewo	18-79	5	11	—	— śląd osadnictwa, epoka kamienia — śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

L.p.	Adres	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr w rejestrze zabytków	Funkcja obiektu i chronologia
183.	Olszewo	18-79	6	12	—	osada?, epoka brązu - epoka żelaza
184.	Olszewo	18-79	7	13	—	śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza
185.	Olszewo	18-79	8	14	—	śląd osadnictwa, mezolit - wczesna epoka brązu
186.	Olszewo	18-79	9	57	—	— 1/ ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura bogaczewska) — 2/ ślad osadnictwa, wczesne średniowiecze (kultura jaćwieska)
187.	Olszewo	18-79	10	66	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia - epoka żelaza
188.	Olszewo	18-79	11	71	—	śląd osadnictwa, wczesna epoka żelaza (kultura kurhanów zachodnio- bałtyjskich)
189.	Plewki	16-81	1	26	—	śląd osadnictwa, mezolit - wczesna epoka brązu
190.	Plewki	16-81	2	27	—	śląd osadnictwa, mezolit - wczesna epoka brązu
191.	Plewki	16-81	3	28	—	— ślad osadnictwa, epoka kamienia — ślad osadnictwa, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura sudowska)
192.	Plewki	16-81	4	45	—	osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
193.	Plewki	16-81	5	46	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
194.	Przytuły	18-81	1	1	—	— ślad osadnictwa, mezolit (kultura niemeńska?) — osada, okres wpływów rzymskich (kultura bogaczewska)
195.	Przytuły	18-81	2	4	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
196.	Przytuły	18-81	3	5	—	śląd osadnictwa, XVIII - XIX w.
197.	Przytuły	18-81	4	6	—	śląd osadnictwa, okres nowożytny
198.	Przytuły	18-80	5	4	—	— ślad osadnictwa, epoka kamienia — osada, XIX - XX w.
199.	Przytuły	18-80	6	5	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
200.	Raczki Wielkie	18-81	1	7	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
201.	Raczki Wielkie	18-81	2	8	—	śląd osadnictwa, okres nowożytny
202.	Raczki	18-81	3	9	—	śląd osadnictwa, starożytność

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

L.p.	Adres	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr w rejestrze zabytków	Funkcja obiektu i chronologia
203.	Rosochackie	19-80	1	13	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia, późny paleolit
204.	Sedranki	18-80	1	30	—	— śląd osadnictwa, epoka kamienia — osada, XIX - XX w.
205.	Sedranki	18-80	2	31	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
206.	Sedranki	18-80	3	32	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
207.	Sedranki	18-80	4	33	—	śląd osadnictwa, mezolit?
208.	Sedranki	18-80	5	34	—	— śląd osadnictwa, późny paleolit? — śląd osadnictwa, mezolit?
209.	Sedranki	18-80	6	35	—	śląd osadnictwa, późny paleolit
210.	Sedranki	18-80	7	36	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
211.	Sedranki	18-80	8	37	—	— śląd osadnictwa, mezolit? — śląd osadnictwa, neolit?
212.	Sedranki	18-80	9	38	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
213.	Sedranki	18-80	10	39	—	śląd osadnictwa, późny paleolit (kultura świderska)
214.	Sedranki	18-80	11	40	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
215.	Sedranki	18-80	12	41	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
216.	Sedranki	18-80	13	42	—	— śląd osadnictwa, mezolit? — śląd osadnictwa, neolit?
217.	Sedranki	17-80	14	6	—	śląd osadnictwa, późny paleolit (kultura świderska)
218.	Sedranki	17-80	15	7	—	— śląd osadnictwa, mezolit — śląd osadnictwa, okres wpływów rzymskich (kultura zachodniobałtyjska)
219.	Sedranki	17-80	16	8	—	— śląd osadnictwa, późny paleolit (kultura świderska) — osada, późny okres wpływów rzymskich (kultura zachodniobałtyjska) — śląd osadnictwa, VIII-X w. — śląd osadnictwa, XI- XIII w. — osada, okres nowożytny (XVII - XIX w.)

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

L.p.	Adres	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr w rejestrze zabytków	Funkcja obiektu i chronologia
220.	Szczecinki	17-81	1	10	—	osada, późne średniowiecze – okres nowożytny
221.	Szczecinki	17-81	2	12	—	śląd osadnictwa, wczesne średniowiecze
222.	Ślepie	20-80	1	11	—	— śląd osadnictwa, okres wpływów rzymskich (kultura bogaczewska) — śląd osadnictwa, okres nowożytny
223.	Ślepie	20-80	2	13	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
224.	Ślepie	20-80	3	19	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
225.	Ślepie	20-80	4	20	—	śląd osadnictwa, mezolit
226.	Świdry	21-80	1	8	—	śląd osadnictwa, średniowiecze
227.	Świdry	21-80	2	9	—	— obozowisko, późny mezolit (kultura niemeńska) — śląd osadnictwa, średniowiecze
228.	Świdry	21-80	3	12	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
229.	Świdry	21-80	4	13	—	śląd osadnictwa, epoka brązu lub epoka żelaza
230.	Świdry	21-80	5	14	—	śląd osadnictwa, mezolit (kultura niemeńska?)
231.	Wólka Kijewska	20-80	1	16	—	śląd osadnictwa, mezolit
232.	Zabielne	20-79	I	3	—	cmentarzysko, okres wpływów rzymskich [dane archiwalne]
233.	Zabielne	19-79	2	6	—	— śląd osadnictwa, chronologia nieokreślona — śląd osadnictwa, epoka kamienia — śląd osadnictwa, okres wpływów rzymskich (kultura bogaczewska)
234.	Zabielne	19-79	3	7	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
235.	Zabielne	19-79	4	8	—	— śląd osadnictwa, epoka kamienia — śląd osadnictwa, mezolit - epoka żelaza
236.	Zabielne	20-79	V	4	—	osada, epoka żelaza [dane archiwalne]
237.	Zabielne	20-79	VI	21	—	śląd osadnictwa, późne średniowiecze
238.	Zabielne	20-79	VII	22	—	obozowisko, epoka kamienia

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLECKO NA LATA 2021-2024

L.p.	Adres	Numer obszaru AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr w rejestrze zabytków	Funkcja obiektu i chronologia
239.	Zabielne	20-79	VIII	23	—	— ślad osadnictwa, późne średniowiecze — ślad osadnictwa, okres nowożytny
240.	Zajdy	19-79	1	10	—	kopiec, chronologia nieokreślona
241.	Zajdy	19-79	2	21	—	śląd osadnictwa, epoka kamienia
242.	Zajdy	19-79	3	22	—	— ślad osadnictwa, chronologia nieokreślona — osada, okres wpływów rzymskich - okres wędrówek ludów (kultura bogaczewska) — ślad osadnictwa, późne średniowiecze – okres nowożytny
243.	Zajdy	20-79	IV	20	—	obozowisko, epoka kamienia
244.	Zatyki	20-80	1	17	—	śląd osadnictwa, mezolit? neolit?
245.	Zatyki	20-80	2	18	—	śląd osadnictwa, neolit

Źródło: Wykaz stanowisk archeologicznych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Olecko

Spis tabel, fotografii, rysunków i załączników

Tabela 1. Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na obszarze gminy Olecko, w tym zapisy odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.....	18
Tabela 2. Obiekty archeologiczne wpisane do rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego	50
Tabela 3. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy Olecko	81
Tabela 4. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Olecko – priorytet I	82
Tabela 5. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Olecko – priorytet II	83
Tabela 6. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę Olecko – priorytet III	83
Tabela 7. Sprecyzowane działania w zakresie ochrony zabytków na terenie gminy Olecko.....	83
Tabela 8. Kryteria prowadzenia oceny realizacji Programu	85
Fotografia 1. Jedna z wystaw w Oleckiej Izbie Historycznej	52
Fotografia 2. Ludowy zespół wokalnno-muzyczny „Chór Oleckie Echo”.....	55
Fotografia 3. Korowód dożynkowy podczas Święta Plonów w gminie Olecko.....	56
Fotografia 4. Dwór w Białej Oleckiej.....	68
Fotografia 5. Kościół pw. św. Antoniego Padewskiego w Gąskach	69
Fotografia 6. Dwór w Gordejkach Małych.....	70
Fotografia 7. Zabytkowa część miasta w Olecku	71
Fotografia 8. Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Olecku	72
Fotografia 9. Budynek dawnego starostwa w Olecku.....	73
Fotografia 10. Pomnik poświęcony poległym w I wojnie światowej znajdujący się w Parku miejskim w Olecku.....	74
Fotografia 11. Zabudowa przy ul. Armii Krajowej w Olecku	75
Fotografia 12. Budynek przy ulicy Kolejowej 29 w Olecku	76
Fotografia 13. Zabudowa przy Placu Wolności w Olecku	77
Fotografia 14. Młyn wodny w Sedrankach.....	78
Fotografia 15. Dwór w Siejniku	79
Fotografia 16. Kościół Ewangelicki pw. Św. Stanisława Biskupa w Szczecinkach	80
Rysunek 1. Położenie gminy Olecko na tle województwa warmińsko-mazurskiego i powiatu oleckiego	36
Rysunek 2. Plan Olecka z końca XVIII wieku (północ znajdują się po lewej stronie)	39
Rysunek 3. Herb miasta Olecko	44
Rysunek 4. Flaga miasta Olecko	44
Rysunek 5. Formy ochrony przyrody na terenie gminy Olecko.....	47
Załącznik 1. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Olecko zgodnie z gminną ewidencją zabytków, niewpisanych do rejestru zabytków.....	89
Załącznik 2. Wykaz stanowisk archeologicznych Gminy Olecko	93